

Kicsi falu
nagy gondjai

21. oldal

A fogyatkozó
Pelsőc gyarapodó
jövőt tervez

27. oldal

Egy közösség
harca
az iskolájáért

46. oldal

www.onkormanyzas.sk

VI. ÉVFOLYAM 4. SZÁM, 2016. december

ÖNKORMÁNYZATI SZEMLE

4 - 20. oldal

**VI. Önkormányzati
Szabadegyetem**

*Kellemes Karácsonyi
ünnepeket, sikerekben
gazdag új esztendőt
kívánunk!*

**RÁKÓCZI
SZÖVETSÉG**

CUM DEO PRO PATRIA ET LIBERTATE
WWW.RAKOCZISZOVETSEG.ORG

Tartalom

Életképes és követhető modell	4
Élhető települést akarunk – megőrizve jellegünket	13
Az öngazgatás a nemzet megmaradásának záloga	16
Kicsi falu nagy gondjai	21
Merre tart egy kistérségi központi település – Palást	24
A fogyatkozó Pelsőc gyarapodó jövőt tervez	27
Bodrogszerdahely tervekkel teli időszak elé néz	30
A borászkodás egyszerre szenvedély és hivatás	33
Gazdasági kapcsolatokat épít a Magyar Nemzeti Kereskedőház ipolysági irodája	37
Oktatási körkép a Bodrogből	41
Erős tömbmagyar bázis, megingásokkal	43
A talentumos iskola	44
Egy közösség harca az iskolájáért	46
Egy követhető minta: Dél – Tirol	49
Trento-Dél- Tirol tartomány autonómiastatútuma	50

Megmozdult világban érkezünk el a 2016-os esztendő végéhez. Az utolsó heteink nekünk, önkormányzati tisztségviselőknek már a jövő tervezésével teltek, napjainkat át- meg átszötte a helyi és nagypolitika, de közben kisközösségeink ünnepi készülődése is. A Karácsonyvárás.

S talán jó is, hogy így egymásra torlódik ez a két dolog. Jobban látjuk, kinek, hol, miben kell segítenünk, és ez leképeződhet a jövő esztendő pénzügyi tervezésében is. Óvodáink, iskoláink, szociális ellátó rendszereink támogatásának előkészítése során, közösségi életünk, civil szervezeteink, községi rendezvényeink – mindmind érzékenyebben jelenhetnek meg képviselőtestületeink döntéshozatalában.

Hiába tudjuk, hogy nem lesz sokkal több forrásunk 2017-ben sem, mint idén volt, úgy kell a pénzünket, a közös községi büdzsénket beosztanunk, hogy jusson, amire kell – lakosaink szükségleteire is. Nem nézhetünk csak felfelé, hogy mit vár el tőlünk a központi kormányzat, a helyi igényeket is szem előtt kell tartanunk. Ezek pedig annyifélék, ahány településünk van. Van, ahol óvodát kell bővíteni, van, ahol az idősgondozást és –ellátást, mert kisgyermek szinte már nem is születik, a fiatalok messzire költöztek munka, megélhetés után. Kisiskolákat és kis létszámú iskolákat kell meg- és fenntartanunk, sziszifuszi munka árán is, mert a lakosság megtartásának, a jövőnek ez a záloga.

Országos szinten nemrég tanácskoztunk, eszmét cseréltünk arról: mi mindenre lenne szükségünk, hogy nemzetrésznünk megmaradjon, gyarapodásnak induljon. Mert ez csak akkor sikerülhet, ha egy emberként fogjuk akarni, egy emberként fogunk tenni is érte.

Helyi közösségeinkben sincs ez másként. Településeink lakosságának is számba kell vennie minden feladatot, minden szükségletet, mégpedig úgy, hogy arról a falu-város minden lakója tudjon, s közösen kell fontossági sorrendet meghatározni, hiszen a rendelkezésünkre álló pénzforrásaink végesek.

Nem könnyű munka polgármesternek, önkormányzati képviselőnek lenni, a település ügyeit intézni – törvényi előírásoknak és lakossági elvárásoknak megfelelően. Amolyan szendvicshelyzet a polgármester és az önkormányzaté. Folyton változó törvényi környezetben mozgunk, mindig kapunk új feladatokat: amelyik problémával a központi államigazgatás nem tud mit kezdeni, átruházza az önkormányzatokra, csak éppen pénzt nem rendel a feladatok mellé. Az ezredforduló óta hiányoljuk, hogy a hatásköri decentralizációt nem kísérte a pénzügyi decentralizáció is. Szlovákia jövő évi költségvetéséből tudjuk, 2017-ben sem lesz e téren változás.

Rajtunk és kisközösségeinken fog múlni, hogy a kevésből is kigazdálkodjunk, ami településünknek kell. Ez csak akkor sikerülhet, ha nyíltan, partnerként fogunk viszonyulni lakosainkhoz, velünk is megbeszéljük községünk, községeink ügyes-bajos dolgait, de a lehetőségeinket is. Az iskolák sorsa, a szociális ellátás ügye vagy a hulladékkezelés problémaköre nélkülük megoldhatatlan. Ezeket mindannyiunk közös ügyévé kell tenni, hiszen mindenkit érintenek személy szerint is.

Türelmes párbeszédet kell folytatnunk, hogy újra a magáénak érezze lakóhelyét és környezetét minden ott élő ember, s maga is figyeljen annak gyarapítására.

Ehhez a párbeszédhez, együttgondolkodáshoz és -cselekvéshez kívánok sok erőt mindenkinek 2017-ben.

Óry Péter

VI. Önkormányzati Szabadegyetem

Életképes és
követhető modell

Október 13–15-e között tartotta a Pro Civis polgári társulás a nagymenyéri művelődési központban hatodik önkormányzati szabadegyetemét. A rendezvény iránt ezúttal is nagy volt az érdeklődés, hiszen a szabadegyetem egyedülálló fórum a maga nemében a Felvidéken. Mintegy százhatvan magyar polgármester és önkormányzati képviselő vett részt a háromnapos konferencián, amelyen idén is a felvidéki magyar közösség életét érintő, húsbavágó témák kerültek terítékre. Szó volt többek közt az anyanyelvhasználat fontosságáról, a szlovák-magyar pályázati kiírásokról, a város- és falu-fejlesztések lehetőségeiről, a környezetvédelem és a hulladékgazdálkodás aktuális kihívásairól, különös tekintettel az önkormányzatok feladataira. A szabadegyetem résztvevőit Őry Péter, a Pro Civis polgári társulás elnöke, az MKP Országos Tanácsának elnöke köszöntötte.

A felvidéki modell életképes és követhető

A tanácskozást megtisztelte jelenlétével **Czibalmosné Molnár Éva**, Magyarország rendkívüli és meghatalmazott nagykövete, aki kiemelte: ez a szakmai fórum Kárpát-medence-szerte egyedi kezdeményezés, hiszen a rendezvényen olyan témák szerepelnek, melyeket a jelenlévők hasznosítani tudnak önkormányzati munkájuk során.

Magyarország számára, hangsúlyozta a nagykövet, fontosak a külhonban élő magyarok, ezért is indította a nemzetpolitikai államtitkárság a tematikus programokat. Idén például a vállalkozók évét, amellyel a fiatal magánvállalkozókat támogatják, s ez által gazdaságilag is megerősödhet a felvidéki magyarság.

„Kedves barátaink! A mi régiónk egy olyan térség, amelyben óvnunk kell mindazt, amit az együttműködés terén elértünk. Ennek alapja az együvé tartozás tudata, a türelem, egymás kölcsönös megbecsülése. A Kárpát-medencei magyarság legértékesebb erőforrásai a magyarul beszélő, magyar kultúrkörbe tartozó emberek. A 2011-es népszámlálás alapján a Kárpát-medence teljes lakossága 25 700 000 lakos, és ebből már csak 10,4 millióian vallották

magukat magyar nemzetiségűnek. Ez hozzávetőlegesen 40-41%. A magyar kormány ezért elkötelezett a határon túli magyar közösségek minden korábbinál nagyobb mértékű és érdemi módon történő megsegítésében. Az eddigi, hagyományos támogatáspolitikát, amely elsősorban az oktatás és a kultúra támogatására összpontosult, most kiegészíti egy fejlesztéspolitika, a gazdasági, területi és infrastrukturális intézményfejlesztés politikája, ami segítheti a külhoni magyarság megmaradását, életminőségének javítását a szülőföldjén. Az anyagi eszközök előteremtésében az elmúlt év áttörést hozott. A Kárpát-medence egészére kiterjedő üzleti hálózatot hotunk létre, immár teljessé vált a magyar nemzeti kereskedőház irodahálózata is a Felvidéken. A Kárpát-medencei gazdaság erősítése érdekében a 2016-os évet a külhoni ma-

gyar vállalkozók évének nyilvánítottuk, és a magyar kormány 750 millió forinttal támogatja a külhoni magyar vállalkozókat, 525 millió forint a vissza nem térítendő támogatás összege, ebből háromtól hat millió forintig pályázhatnak negyven évesnél fiatalabb külhoni magyar vállalkozók. A magyar kormány 50 milliárd forint gazdaságfejlesztési támogatást biztosít a vajdasági magyarok részére. Közel 30 milliárd forintos gazdaságfejlesztési támogatási program célozta meg idén a kárpátaljai gazdaság gazdasági megerősödését. A vajdasági és a kárpátaljai példa mintájára nagyszabású hitel- és vissza nem térítendő támogatási program valósul meg Felvidéken is, amelynek célja a felvidéki magyar gazdálkodók, vállalkozók támogatása. Célunk, hogy növekedjen a munkahelyek száma, javuljanak a felvidéki magyarság egzisztenciális feltételei. És még nem szóltam az egyéb, oktatási, kulturális valamint az egyházak számára nyújtott támogatásokról. A magyar kormány a támogatásokat a lehetőségeihez mérten biztosítja. Önökön múlik, hogy hogyan élnek vele. Önök határozzák meg, hogy mire van szükségük, hogy erősítsék az alapjait az építménynek, amely folyamatosan növekszik, bővül a Kárpát-medencében. Hálás köszönet mindazoknak, akik ehhez hozzájárulnak” – mondta el többek közt a nagykövet.

A következőkben az önkormányzati szabadegyetem életképességéről és jo-

gosultságáról szolt. „Az itt jelen lévő polgármesterek, képviselők felelőssége, eredményességének mércéje, hogy azok érdekeit szolgálják, akik közül vétettek. Fontos, hogy tudnak-e pozitív üzenetet közvetíteni közösségük felé, létezik-e visszajelzés számukra.” – hangsúlyozta a nagykövet asszony, hozzátéve: „Akadnak olyanok is, akik kételkednek az önök által választott út életképességében, tényszerűségében. Az önök munkája konfliktusokat sem nélkülöző munka. Vannak sikerek, olykor kevésbé látványosak, de reményre jogosítanak, és az önerőből építkezés eredményességét, a közösség életerejét bizonyítják, mert a felvidéki modell életképes és követhető.”

Nyelvhasználati lehetőségeink az önkormányzatoknál

Menyhárt József, a Magyar Közösség Pártja elnöke „Nyelvhasználati lehetőségeink az önkormányzatoknál” címmel tartott előadást.

„Előadásom elején egy nagyon fontos történelmi tényt emelnék ki, amelyet a szlovák politika tudatosan hagy figyelmen kívül, de amiről mi magyarok is gyakran hajlamosak vagyunk már elfeledkezni, amikor a magyar nyelvhasználat kérdéséről van szó. A magyar nyelv szülőföldünkön őshonos nyelv, mi magyarok nem bevándorlóként kerültünk ebbe az országba, hanem jóval a

szlovák állam létrehozatala előtt már itt éltünk. Magyarlaktá falvainkban és városainkban őseink teljesen természetes módon mindig is anyanyelvükön kommunikáltak a korabeli hatóságokkal, a latin nyelv a középkortól kezdve csak a hivatalok írásbeli és belső nyelvhasználatában volt jelen, amíg a 19. század első felében a latint ezen a területen is felváltotta a magyar nyelv. Hogy konkrétan fogalmazzam meg ezt a tényt: itt Nagymegyeren több mint egy évezreddel a Szlovák Köztársaság megalakulása előtt magyarul beszéltünk és egy évszázaddal hamarabb volt írásbeli hivatalos nyelv a magyar, mint a szlovák. 1918 után a magyar-szlovák nyelvhatártól délre a szlovák nyelv ténylegesen idegen nyelvként jelent meg, amelyet a korabeli statisztikák szerint a Csehszlovákiához csatolt mintegy 700 ezer magyar egyáltalán nem értett és nem beszélt. Az is tény, hogy az itt közöttünk élő szlovákok bizony migráció útján kerültek, költöztek ide közénk.

Amikor a hivatali nyelvhasználat kapcsán magyar nyelvhasználatról szolunk, jogilag ugyan kisebbségi nyelvhasználatról beszélünk, de ténylegesen – például Nagymegyere esetében is – nem a kisebbség, hanem a település többségének a nyelvéről van szó. **Ez az elmentmondás úgy is megfogalmazható, hogy a szlovák nyelv Nagymegyeren hivatalos nyelv, miközben nem őshonos, a magyar pedig kisebbségi nyelv, miközben a helyi többség anyanyelve.**

Az imént elmondottakat azért fontos tudatosítanunk, hogy a helyes mércét fel tudjuk állítani, amihez az állam aktuális nyelvhasználatra vonatkozó jogi szabályozását mérni tudjuk. Amikor azt mondjuk, hogy a magyar nyelvet a magyarlaktá területeken teljesértékű hivatalos nyelvként kell elismerni, nem valamilyen túlzó követelést fogalmazunk meg, hanem a legeredményesebb dolgot mondjuk ki.

A jelenlegi szlovák szabályozásról ebből a szemszögből nézve nem túl sok jót mondhatunk el, még a két világháború közötti jogállapottal történő összevetésben sem. Az első csehszlovák köztársaság idején a nyelvhasználat vonatkozásában a községek autonómiája sokkal kézzelfoghatóbb volt. A törvény az önkormányzatok saját hatáskörébe utalta saját „tárgyalási és ügyintézési” nyelvének megválasztását. A

helyi lakosság többségének nyelvét azonban mindig „tárgyalási és ügyintézési nyelvként” kellett elismerni.

A nyelvi szabályozás ugyan az államnyelvnek kiemelt pozíciót biztosított, azonban sokkal ésszerűbb, rugalmasabb és a helyi viszonyokra is jobban tekintettel volt.

Ellentétben a mai nyelvi rezsimmal, az önkormányzat nem volt kötelező minden esetben a szlovák nyelvet használni, bizonyos esetekben kizárólag magyarul is folyt az ügyintézés. Például a szlovák nyelvű beadványokat ugyan minden esetben el kellett intézni, viszont ahol a szlovákok aránya nem érte el a 20%-ot, ott az önkormányzatnak nem kellett szlovák nyelvű választ adnia, az ügyfél ilyenkor az önkormányzat által kiadott magyar nyelvű választ lefordíthatta az illetékes járási állami szervvel. Vagy az önkormányzati rendeleteket csak a község tárgyalási nyelvén kellett kiadni – tehát bizonyos esetekben csak magyarul, és az állami szervekhez és bírósághoz a községek magyarul fordulhattak. Vagy például a községi pecsétnek csak abban az esetben kellett szlovák nyelvű feliratot is tartalmaznia, ha a községben élő szlovák nyelvű lakosok számaránya legalább 20 % volt, vagy ha a pecsét szlovák nyelvű okiratra került. Hasonlóképpen, ahol a szlovákok aránya nem érte el a 20%-ot, ott kizárólag magyar nyelvű utcanévtáblákat lehetett kihelyezni.

Ugyan mára már nincsenek szlovákul egyáltalán nem értő százazrek, tehát az állam részéről megszűnt az a kényszer, hogy magyarul kommunikáljon az állampolgáraival, ha meg akarja értetni

magát és rendelkezéseit végre akarja hajtani, de a hivatali magyar nyelvhasználat fontossága magyar szempontból nemhogy csökkent volna, hanem inkább nőtt. Az asszimiláció, nyelvváltás és nemzetiségváltás problémakörének kiterjedt tudományos irodalma van, amely egyértelműen megállapítja, hogy egy nyelv visszaszorulása a magánéletbe, kiszorulása a hivatali és nyilvános nyelvhasználati terekről, előbb vagy utóbb a nyelvi közösség asszimilációjához vezet.

Ezért nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy városaink és falvaink magyar polgármesterei és képviselői, pártállásra való tekintet nélkül tudatosítsák a magyar nyelvhasználat ügyének fontosságát.

Nyilván az állam nem nyújt ehhez külön anyagi eszközöket – bár ez kötelessége lenne – és maga a jogi szabályozás is meglehetősen úgy került megfogalmazásra, hogy inkább tehernek érezzék az érintettek a magyar nyelvhasználatot, semmint jognak.

A szlovák nyelv használatának a helyi viszonyoktól függetlenül mindenre kiterjedő kötelező előírása mellett – ami egyébként gyakran a józan ésszel is szembemegy –, a magyar nyelv használata többletfeladatként jelenik meg. **De ez az a többletfeladat, amit egyszerűen vállalnunk kell, ha gyermekeinket és unokáinkat is meg akarjuk tartani magyarnak.**

Bár talán első pillantásra nem egészen nyilvánvaló, de az, hogy a magyar nyelvet használják-e hivatali érintke-

zésben, végső soron hatással van arra is, hogy hány gyereket íratnak magyar iskolába. Ha azt látják a szülők, hogy a magyar nyelvnek – képletesen szólva – csak a konyhában veszik hasznát, akkor sokkal könnyebben döntenek a szlovák iskola mellett, hisz a konyhában a konyhanyelvi szintű nyelvtudás is megteszi, felesleges ahhoz magyar iskolába járni, mikor a fejekben az a tévképzet él, hogy az érvényesüléshez a szlovák nyelvtudás a legfontosabb. **Az önkormányzatokra ezért hatalmas felelősség hárul, hogy a magyar nyelvet méltóképpen megjelenítsék, hogy az anyanyelvünknek kijáró tisztelet mindenütt érzékelhető legyen.** Ezzel már önmagában is növelik a magyar nyelv presztízsét, ami nyelvi, nemzeti-identitásában és önbecsülésében is erősíti közösségeinket.

Mivel önkormányzati szabadegyetemen vagyunk, ezért engedjük meg, hogy ne az állampolgár, hanem az önkormányzat szempontjából vegyük sorba röviden azokat a lehetőségeket, amelyekkel élni tudunk. Pontosabban: itt nemcsak lehetőségekről, hanem a magyarul lakta települések önkormányzatait terhelő köteleességekről is szó van.

Alapvetően három típusba sorolhatjuk a törvényi rendelkezéseket, az első csoportba azok a köteleességek tartoznak, amelyeket az önkormányzatnak hivatalból teljesítenie kell. A második csoportot azok a törvényi köteleességek alkotják, amelyek állampolgári igény, az ügyfél kérelme esetén merülnek fel, de természetesen ezek feltételeit is előre meg kell teremteni.

A harmadik csoport pedig már valóban csak lehetőség, amit a törvény kimondottan megenged, vagy legalábbis nem tilt meg az önkormányzat számára.

Tehát a **hatályos jog szerint kötelessége az önkormányzatnak**, hogy

- a település kezdetét és végét jelző a magyar helységnevet tartalmazó közúti táblát kihelyezze
- a községi, városi hivatalt és intézményeket magyar nyelvű táblával is megjelölje, amelyen a magyar helységneve is szerepelnie kell
- a hivatalon belül tájékoztatást helyezzen ki arról, hogy a magyar nyelv használható ügyintézéskor (kormányrendelet rendezi részletesen ennek tartalmát)
- alapvető információkat kifüggeszzen magyarul is (az infotörvény alapján)
- a képviselőtestületi ülések programját, jegyzőkönyvét, az önkormányzati rendeletek tervezetét és az elfogadott önkormányzati rendeleteket magyarul is közzétegye (ezt is az infotörvény alapján)
- a veszélyre figyelmeztető információkat magyarul is feltüntesse, közzétegye (ez a kötelesség egyébként nemcsak a közigazgatási szervekre, de minden cégre és vállalkozásra is vonatkozik.)
- választások előtt a választópolgároknak kétnyelvű értesítést küldjön ki. Ügyfél részéről megnyilvánuló **igény, kérelem esetén az önkormányzat, illetve annak alkalmazottja (ha kell**

tolmács útján) köteles:

- megérteni a magyarul beszélő ügyfelet, és magyarul válaszolni neki szóbeli kommunikáció során,
 - írásban a szlovák mellett magyar nyelven is válaszolni, ha magyar nyelvű beadványt kapott
 - kétnyelvű formanyomtatványokat biztosítani
 - határozatát kétnyelvűen kiadni
 - kérelemre kétnyelvű okiratot kiadni, melyek körét a törvény meghatározza (anyakönyvi kivonatok, választói igazolvány, engedélyek, jogosítványok, igazolások, nyilatkozatok és rendelkezések)
 - a jogszabályokról, előírásokról magyarul tájékoztatást adni
 - ugyan nem ügyfélről van szó, de jelleget tekintve hasonló kötelesség a képviselők számára a magyar nyelv használatát bebiztosítani a képviselőtestületi üléseken (ha a tárgyalás nem magyarul zajlik).
- A törvényben **pedig lehetőségként kerül megfogalmazásra:**
- a település krónikáját magyarul is vezesse
 - magyar nyelvű utcanévtáblákat, más földrajzi megjelöléseket is kihelyezzen
 - a hangosbemondóban magyarul is hirdessen

• bármiféle egyéb feliratot, közleményt, információt magyarul is kihelyezhesen.

A felsoroltak bővebb kifejtésétől, pontosabban a hiányosságok és ellentmondások, a rossz szabályozás elemzésétől most eltekintenek, mert meghaladná előadásom időkeretét.

Az önkormányzataink, magyar polgármestereink és képviselőink irányába viszont bátorkodom két kéréssel élni. Első kérésem, hogy mivel tisztában vagyunk azzal, hogy a jogi szabályozás egyáltalán nem megfelelő, valamint az állam rossz mostohaként kezeli ezt a kérdést, próbáljuk meg ezt proaktív magatartással ellensúlyozni.

Az emberi leleményesség, az elkötelezettség és felelősségünk súlyának áttérzése biztosan megtalálja azokat a módokat, ahogy egy rossz jogi környezetben is sokat tudunk tenni helyben, településünkön magyar anyanyelvünkért, magyar anyanyelvű választóinkért, közösségünk jövőjéért.

Lépjünk ki komfortzónánkból, próbáljunk meg, ahogy az angolok mondják, a „dobozon kívül gondolkodni” („Thinking outside the box”), és kreatívan megtalálni azt a módot, amellyel a magyar nyelvhasználat ügyét helyben előmozdíthatjuk.

A másik kérésem, hogy amikor bármiféle probléma merül fel, amikor úgy érzik, hogy a magyar nyelvhasználat vonatkozásában szakmai segítségre van szükségük, bátran forduljanak az erre hivatott intézményekhez. Például a Pro

A nemzetpolitika térnyerése

Greza István magyar nemzetpolitikai kormánybiztos a peremvidéken és a diaszpórában élő magyarság helyzetéről tartott előadást.

„Kijelenthetjük, hogy a Kárpát-medence legnagyobb népessége a magyar. Ez még akkor is így van, ha beleszámítjuk az Erdélyben élő nyolcmillió románt (amely messze nem nyolcmillió, hanem nagyjából öt és fél-hat millióra tehető). Ezen a magyar népességen belül az elmúlt esztendőben egyre nagyobb figyelem fordul az ún. szórvány felé, és a szórvány nemzetpolitika egyre erősödik. Ennek több oka van. Elsősorban az, hogy a különböző társadalmi és szociológiai kutatások kimutatták, **egy adott népcsoportnak az eltűnése mindig úgy kezdődik, hogy a szórvány és a peremvidékek feloldásával előbb-utóbb a közösség – akár a mai Magyarország vagy akár a Csallóköz közössége – elérhetővé válik.** De említhetnénk bármelyik, a határon kívül levő színmagyar területet. Természetesen ma már a nemzetpolitikában nemcsak a Kárpát-medencei magyarságról beszélünk, hiszen az elmúlt esztendőben egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a nagyvilágban szétszóródott magyarok, akik a Kárpát-medencei szórvánnyal szemben a diaszpóra elnevezést kapták. A nyugati nagyvilágban szerteszét élő magyar diaszpóra egyre nagyobb jelentőséget kap. Nemcsak azért, mert a rendszerváltásnak köszönhetően végre a nemzeti közösség tagjának tudhatja magát mind a tizenöt millió magyar, amely a világ bármely pontján él, hanem azért is, mert a nyugati diaszpórában egy rendkívül érdekes folyamat zajlik. Ez a diaszpóra általában a nagy kivándorlásokhoz köthető (a trianoni döntés, a két háború közti gazdasági válság, az ötvenhatos forradalom leverése, a hetvenes évek, az ún. disszidensek nemzedéke távozásának következményeként). Ehhez társult a már említett gazdasági emigráció. Napjainkban hal ki az ötvenhatos generáció, sajnos, már alig vannak közöttünk képviselőik. A nyugati diaszpóra magyar szervezetei ennek következtében kezdenek átalakulni. Számukra a legnagyobb nehézséget a Kárpát-medencei szórvánnyal szemben az jelenti, hogy nagyon nehezen tudják megszólítani a frissen, Magyarországról vagy például Erdélyből oda került magyar honfitársaikat, hi-

szen ők még valamiféle Magyarországról iránti nosztalgiával kerültek ki Nyugatra, míg a mostani, gazdasági emigráció jelentős része negatív viszonyulással gondol az anyaországra, amely nem tudott neki jólétet biztosítani. Ezt az ellentmondást nagyon nehezen viselik a nyugati diaszpóra szervezetei. Ennek ellenére növekszik a nemzetpolitikai jelentőségük, ami az abszolút számokat tekintve érthető. Ha a tendenciák nem változnak, **rövidesen kimondhatjuk, hogy például Kanadában több magyar él, mint mondjuk a Felvidéken.** Ez természetesen túlzás, hiszen ha az anyanyelvi oldalát vizsgáljuk a dolognak, akkor az Amerikai Egyesült Államokban valószínűleg háromszáz-ezernél nincs több polgár, aki a magyar nyelvet anyanyelvi szinten beszéli, és Kanadában is hasonló a folyamat. De vajon magyarnak tekinthető-e az a harmadik generációs diaszpóra-magyar, aki magyarnak vallja magát, de egy szót sem tud magyarul? Ez is olyan nemzetpolitikai kihívás, amelyre mindenkinek lehet valamilyen válasza, ugyanakkor magyarnak tekinthetjük azt is, aki most kéri a magyar állampolgárságot, miközben nem tud magyarul. Majd megtanul. Más kérdés Magyarországnak a nemzetpolitikára fordított költségei. Rendkívüli óvatos becsléssel szólva ez 2016-ban mintegy harminc milliárd forintot jelentett, de ez messze nem az az összeg, amelyet Magyarország a közösség megmaradására fordít. Ez csak az az összeg, amely a különböző minisztériumok programjain keresztül jelenik meg. Ha mindent beleszámítunk (például a Duna Televíziót vagy akár a MOL-ligában játszó székely hokicsapatot), akkor **nagyjából száz milliárd az az összeg, amit a mai Magyarország a külföldi magyar közösségeknek nyújt.** Sokat lehetne vitatkozni azon, hogy sok-e ez, avagy kevés. De ha azt mondom, hogy minden harmadik magyar Magyarország határain kívül él, ez szám nem tűnik nagynak. Azzal együtt sem, hogy a magyar állam nyolcszortízszer többet költ a határain kívül élő honfitársaira, mint például a nálunk sokkal gazdagabb Írország. Egy másik példát is fel lehet hozni. Az anyaország a rendszerváltást követően bizonyos értelemben kifosztotta a határon túli magyar közösségeket, a mai magyarországi diplomák közül minden negyediket-ötödiket Marosvásárhelyen állítottak ki. Ha ezeknek a képzéseknek az értékét összeadjuk, háromszázharminc

Civis tevékenységének köszönhetően sok fordítás, kétnyelvű formanyomtatvány már elérhető.

De olyankor különösen keressenek minket is – ezt az MKP elnökeként mondom, mivel ez nemcsak jogi, hanem politikai kérdés is –, amikor a Kulturális Minisztérium államnyelvrendőrei kezdik Önöket zaklatni a magyar nyelv használata kapcsán. Egyrészt: mindenképpen szükség lenne dokumentálni ezeket az eseteket, másrészt: tudomásunk szerint a kulturális minisztérium alkalmazottai a jogszabályokat tudatosan félremagyarázzák, és olyan módosításokat követelnek a polgármesterektől, amelyek nincsenek összhangban a hatályos jogszabályokkal.

milliárdos összeget kapunk. Magyarul: ennyit kellett volna Magyarországnak fizetnie ezeknek az orvos kollégáknak, ha Magyarországon képezték volna őket. Lehetett hallani, és még napjainkban is lehet elvétve hallani, hogy a határon túli magyarság képzése kidobott pénz, holott ez gazdasági szempontból is cáfolható. Szerencsére ma már az alkotmány kötelezi a mindenkori magyar kormányt a határon túli magyarság szellemi-kulturális támogatására.”

2017-ben a nemzetpolitikai államtitkárság háromszor annyi pénzzel gazdálkodik induláskor, mint a korábbi esztendőben. Ebből is látható, milyen hihetetlen mértékű felfutás tapasztalható a nemzetpolitikai támogatás terén. „Ez természetesen nem azt jelenti, hogy minden igényt ki tudunk elégíteni, mert, ahogyan említettem, a nyugati diaszpóra is egyre erőteljesebben szeretne bekapcsolódni a nemzetépítésbe – fejtette ki a kormánybiztos. – Egy egyszerű példával élve: a nyugati magyar szervezetek azt kéri a magyar kormánytól, hogy Nyugat-Európában is mindenki számára tegye lehetővé a magyar anyanyelvhez való hozzáférést, mint oktatási formát. Elképzelhetjük, mekkora költség például egy magyar óvodát vagy iskolát üzemeltetni mondjuk Párizsban. Hogy az arányokat érzékeltesük: Londonban például hat-hét évvel ezelőtt három hétvégi magyar iskola működött, most pedig tizenhat.

Hogy mi határozza meg Magyarország nemzetpolitikájának fő irányát, azt két, az év végén tartandó tanácskozás határozza meg. Az egyik a Magyar Diaszpóra Tanács, amely a Kárpát-medencén kívüli magyar szervezeteket tömöríti (összesen tizenhat országban működnek magyar szervezetek), a másik a Magyar Állandó Értekezlet. Igazából 2010-től van olyan tervezés és stratégia, ami nem volt jellemző a rendszerváltás utáni évekre. Természetesen emlékszünk Antall József miniszterelnök kijelentésére, vagy a Duna Televízió indulására, mekkora lelki terhek szabadultak fel akkor, de a rendszerváltástól 2010-ig az egymásra találás, a kapcsolatok építése zajlott, és **2010-től mondhatjuk el, hogy a nemzetpolitika középpontjába a szülőföldön való boldogulást állítjuk, aminek természetesen gazdasági alapjai vannak. Az otthon maradás erősítését ösztönzzük, ezért próbálunk gazdasági támogatást nyújtani**

a helyi magyar vállalkozóknak. Nem elég az identitás, az azonosságtudat fejlesztése. Az első tematikus évek mind az oktatáshoz, a kultúrához kötődtek, míg 2014-től egyértelműen a gazdasági fejlesztés került előtérbe, mert nőnie kell a magyar munkavállalók számának és a magyar vállalkozások erejének. Magyarán: nőnie kell a magyarok kezén levő vagyonnak.”

A kormánybiztos arról is beszámolt, hogy eddig mintegy nyolcszázötvenezer külföldi magyar adta be az egyszerűsített honosítási kérelmet. Sajnálatos, hogy a felvidékiek ebből a folyamatból kimaradnak. Azon túl, hogy megrendítőek az állampolgárságot elvesztő esetek, hiszen ez Magyarországot a veszteségre és a gyászra emlékezteti mindig, ez a veszteség más kérdéseket is felvet. A felvidéki magyarok kimaradnak az egészségügyi ellátáshoz, vagy például az oktatáshoz alapjogon való hozzájutás lehetőségétől. Nemzetrészenként mást és mást jelent a magyar állampolgárság. Egy Amerikában élő embernek nyilván ez szimbolikus jelentőségű, míg például Kárpátalján életmentést jelent.

A nemzetpolitikai programok közül a kormánybiztos kiemelte a **Kőrösi Csoma Sándor programot**, amely öt kontinens huszonnégy országába küld ki száz ösztöndíjas fiatal. A déli féltekén hat, míg az északon kilenc hónapot töltenek. Ez a program a magyar nemzetpolitika zászlóshajójaként indult, és kijelenthető, hogy az elfáradó vagy elöregedő magyar közösségekbe óriási megújulást hoztak ezek a fiatalok. Az első években az anyaországból érkeztek ezekbe az országokba kvalifikált, egyetemest végzett fiatalok, akik meg tudták frissíteni a közösségeket. Ennek mintájára jött létre a Kárpát-medence

szórványai számára a **Petőfi Sándor program**, amely hasonló elvek alapján szerveződik, és második alkalommal vesz részt benne ötven ösztöndíjas a medence szórványvidékein. Grezsa István példaként emelte ki Pozsonyt, ahol a legnagyobb asszimiláció tapasztalható a városi szórványban. Ugyanakkor érdekes folyamat figyelhető meg: a magyar közösségek kimerészkedtek a többség színe elé, például fesztiválok keretében, levetkőzve az önkorlátozást és a félelmet. Brassótól kezdve az egész Kárpát-medencében rendeznek fesztiválokat, amelyeket óriási érdeklődés övez. Ezért megfontolásra érdemes, hogy a Kárpát-medencei nagyvárosok magyar szórványai számára programot indítsanak, hiszen ezeknek a városoknak a magyar jellegét még mindig lehet erősíteni. Az ösztöndíj programok kapcsán még egy érdekes példát említett a kormánybiztos: eldugott argentinai közösségekben, ahol már senki sem beszélt magyarul, három év alatt a Budapesten kiképzett fiataloknak köszönhetően most már az ottani magyarok tanítják a gyermekeiket és a szüleiket újra magyarul. Kezdetben csak anyaországi ösztöndíjasok vettek részt a programban, de időközben kivették a feltételek közül a magyarországi lakhelyet, és minden magyar állampolgár számára lehetőséget biztosítanak arra, hogy pályázzon. Így tavaly óta az ösztöndíjasok egyötöde-egynegyede immár határon túli magyar. Ez azt jelenti, hogy például az USA-ban Magyarországot egy felvidéki magyar képviseli, és egy amerikai magyar diák vesz részt a szórványprogramban Kassán.

A **Mikes Kelemen program** a világban, elsősorban Nyugaton érvényesül, ahonnan az örökösöktől, akik számára esetleg már nem képvisel értéket,

Magyarországra szállítják egykori magyarok könyvtárát, leveleit. Mostanáig százhetvenkét köbméternyi anyagot szállítottak haza Magyarországra, Észak-, Dél-Amerika és Ausztrália 13 gyűjtőpontján gyűlnek az anyagok, amelyeket kiküldött kutatók rendszernek. Érdekes és gyakran páratlan kincsek bukkannak így elő, amit majd egy diaszpóra-múzeumban szeretnének bemutatni.

Órákig lehetne beszélni arról, milyen területeken tudta támogatni az Ukrájnában élő magyarságot a magyar kormány, mondta a kormánybiztos. A részletek helyett csak annyit: közel húszezer embernek nyújtanak hónapról hónapra fizetéskiegészítést, nem szólva az orvosok és nővérek anyanyelvi képzésének támogatásáról.

A tanácskozás résztvevői megtudhatták azt is, hogy az idei Márton Áron emlékév után (amely százmillió forintos egyházi rendezvényeket, zárandokutakat stb. támogató programot jelent) a jövő évben Szent László-emlékévet hirdet a magyar állam, s ezzel is a Kárpát-medence magyarságát szeretnék támogatni.

A Rákóczi Szövetség segítése

Ugron Gáspár, a Rákóczi Szövetség alelnöke először átadta Halzl Józsefnek, a szövetség elnökének üdvözlét a szabadegyetem résztvevőinek. A Rákóczi Szövetséget nem kell bemutatni, hiszen az elmúlt huszonhét évben a Kárpát-medencei magyarság fejlődéséért végzett munkája mindannyiunk számára

közismert – mondta az alelnök, aki ezt követő előadásában szintén a szövetség témakörére fókuszált. Nevezetesen a diaszpóra-programot ismertette.

„Mi is a diaszpóra-program? Előzményként jegyezzük meg, hogy a diákutaztatási programot a Rákóczi Szövetség már 1994 óta szervezi, amely magyarországi és határon túli magyar középiskolás diákok, illetve testvériskolai kapcsolatok kiépítésében, osztálykirándulások szervezésében nyújt segítséget. Ez az elmúlt évtizedekben egy fejlődésen ment keresztül, míg 2010-től egy Határtalanul kormányprogram került kialakításra, amelynek révén több mint egymilliárd forint áll rendelkezésre a Kárpát-medencei iskolások számára, hogy valamely országhatár átlépésével részt vehessenek egymás rendezvényein, látogathassák egymást. 2015 őszén az ún. Diaszpóra Tanács (a nyugati magyar közösségek vezetői) megfogalmazott egy olyan célkitűzést, hogy a világban szétszóródva élő magyar fiatalok számára is tegyük lehetővé, hogy itt, a Kárpát-medencében megfordulhassanak, kapcsolatokat építhessenek. Ezt egyéves előkészítő munka eredménytelensége miatt idén nyáron miniszterelnök úr kérésére a Rákóczi Szövetség vállalta fel. Így gyakorlatilag egy hónap állt a rendelkezésünkre ahhoz, hogy augusztusról szeptemberre meghirdethessük ezt a diaszpóra-programot. Mivel mi nem tudunk a bőrünkön kibújni, ez nemcsak a nyugati magyarság programja lehet, hanem a Kárpát-medencei szövetség, a magyar világ és a nyugati diaszpóra fiataljainak kapcsolatteremtő programja. Örömmel tudjuk tehát aján-

lani, és **kérjük önöket, akiknek van kapcsolódási pontjuk mélyszórványban vagy nyugati szórványban élő magyar közösségekkel, keressék ezt a pályázati lehetőséget, amely a Rákóczi Szövetség honlapján** (<http://www.rakocziszovetseg.org>) érhető el. Olyan pályázatot hirdettünk, amelynek segítségével 400 millió forintos keretből 1850, a Kárpát-medencében mélyszórványban élő fiatalnak biztosítunk lehetőséget, hogy Magyarországra utazzon minimum négy, maximum tizenkét napra, s valamely magyarországi tájegység meglátogatásával kapcsolatba kerüljön testvériskolákkal, testvételepülésekkel. Ugyancsak 650 nyugati diaszpórában élő magyar fiatalnak kínálunk lehetőséget, hogy akár Észak-Amerikából, Kanadából, Dél-Amerikából, Ausztráliából, Nyugat-Európából, Dél-Afrikából, Izraelből szintén egy hétre, tíz napra a Kárpát-medencébe látogathasson. A hivatalos kormányzati szándékba is belecsempészünk azonban egy kis honismereti szándékot. Úgy gondoljuk, hogy ha például Venezuelából ide utaztatunk egy magyar cserkészcsapatot vagy táncscsoportot, akkor ők nem maradhatnak csak Budapesten, Egerben vagy a Balatonnál, ezért kötelező jelleggel határt léptetünk át velük, és elvisszük őket valamely felvidéki, kárpátaljai, erdélyi, délvidéki régióba. Abban bízunk, hogy „megfertőzzük” őket azzal az életérzéssel, milyen jól érezhetik magukat itt, a Kárpát-medencében. Nem titkolt célunk, hogy azokon a helyeken, ahonnan – mélyszórványból vagy a nyugati diaszpórából – jönnek a fiatalok, a Rákóczi Szövetség tevékenységét megerősítsük, hogy a

szövetség sejtetek hozzon létre, hogy a Kárpát-medencei, különösen a felvidéki magyarság ügye érdekében szervező munkát tudjunk kifejteni. Civil szervezetként az a dolgunk, hogy higgyünk abban, hogy ezek a magyar szerveződések segítik fennmaradni vagy erősíteni a világban, különösen a szórványban élő magyarok megmaradását. Másrészt nagyon sok nyugati magyar fiatal számára szeretnénk vonzóvá tenni a Kárpát-medencét. Célunk, hogy a kint élő második-harmadik generációs, nyelvet is gyakran akadozva beszélő közösségek tagjaival, akik tizenhat évesen először találkoznak a Kárpát-medence élményével, megszeretessük és tetszetőssé tegyük számukra a Kárpát-medencében való boldogulást. Bár ha ez a szándék naivnak is tűnhet egy észak-amerikai magyar fiatal vonatkozásában, örömmel tudom elmondani, hogy az elmúlt öt évben több mint kétszáz észak-amerikai magyar költözött vissza úgy Magyarországra, hogy már az apja sem itt született. Ennek a szándéknak a másik pillére, hogy olyan testvérközösségi kapcsolatok alakulhassanak ki, hogy ők is vissza tudjanak hívni anyaországbeli magyar fiatalokat, becsatlakozva az államtitkár úr által említett Petőfi- vagy Kőrösi Csoma-programba, mert az ő ot-tani közösségük is gazdagodik ezáltal. Bízunk benne, hogy így megerősödnek a világban szétszórta élő magyar közösségek, és mi is eredményesen tudjuk megvalósítani a programunkat.”

Ugron Gáspár szólt arról is, hogy a **Rákóczi Szövetség éppen a Pro Civis polgári társulással karöltve küzd azért, hogy az anyanyelvünket ál-**

lampolgári, alkotmányos jogunkkal élve használjuk. Az anyanyelvhasználat a szövetség számára nagyon fontos, kulcskérdés. Ezért is írnak ki pályázatot minden évben a Kárpát-medencei vállalkozók számára magyar nyelvű cégek, étlapok, feliratok készítésére. Ezek nem nagy összegek, de minden évben több száz vállalkozás él a lehetőséggel. A harmadik lábat a Város és Vidéke nevű céllalap jelenti, amely a kisközösségek támogatását célozza.

A szövetség negyedik, valószínűleg legismertebb pillére az iskolai **Beiratkozási Program**, amellyel arra szeretné ösztönözni a magyar szülőket, hogy az anyanyelvi oktatást válasszák a gyermeküknek. A munka már novemberben kezdődik, amikor megkeresik az óvodás gyermekek szüleit. Bízunk abban, hogy a magyar iskola választása az önkormányzatoknak is fontos. A Rákóczi Szövetség folyamatosan keresi a partnereket ehhez a programhoz. Köznel nyolcezer ösztöndíjat oszt ki a szövetség, az összeget magánvállalkozók, önkormányzatok és magánszemélyek adják össze, mondta Ugron Gáspár, aki kifejtette, hogy tavaly és idén jó a magyar iskolába íratott elsős gyermekek létszáma, jövőre látni bizonyos aggasztó jeleket. Civil szervezetként a szövetség azt tudja felvállalni, hogy a szeptemberben kiosztott jelképes ösztöndíjon túl minden beiratást megelőzően, féléves ciklusban feltérképezik és megszólítják a végzős óvodásokat. Magának a beiratkozási programnak az előkészítésére, lebonyolítására sok önfeláldozó önkéntesre, hithű magyarra van szükség, hogy minden bizonytalankodóhoz,

vegyesházasságban élő szülőhöz eljus-sanak annak érdekében, hogy magyarul tanuljanak a gyermekek írni, olvasni, számolni. És magyarul álmodjanak.

Szemétiügyek – a szelektív gyűjtés döccenői

Külön témakörként szerepelt a VI. Önkormányzati Szabadegyetemen a hulladékgyűjtés. Szlovákiában ugyanis idén júliusban lépett életbe az új hulladékgyűjtési törvény. A jogszabály a szakemberek és a polgármesterek szerint a törvény sok sebből vérzik, és módosításra szorul, mert bonyolult, nem hatékony, és az önkormányzatok terheit növeli.

Az Önkormányzati Szabadegyetem résztvevőit az eddigi tapasztalatokról Bognár Éva, a NATURPACK munkatársa tájékoztatta. Az új törvény értelmében a csomagoló cégek fizetik a hulladék egy részének újrahasznosítását. A problémát az jelenti, hogy minden termék be van csomagolva, a csomagolás pedig hulladék, fejtette ki **Bognár Éva**, a NATURPACK munkatársa. Ecsetelte, hogy 11 szervezet vállalta át a gyártók felelősségét, és 6000 vállalkozás vesz részt a „programban”. A NATURPACK egyike ezeknek a szervezeteknek. Az önkormányzatoknak ezekkel a szervezetekkel kellett szerződést kötniük, akik majd az önkormányzatok plusz kiadásait megtérítik. Januártól a szelektív szemetes konténereknek színeseknek kell lenniük, illetve a feketétet mátriacázhatják. A szelektív hulladékgyűjtésre tanítani kell még a polgárokat, ami

viszont az önkormányzatok felelőssége. Elmondta, az Európai Unió deklarálta, hogy hulladékmentes társadalmat szeretne, ami szépen hangzik, de például Szlovákia esetében mindössze a hulladék hat százalékát sikerül osztályozva gyűjteni. Szlovákia ezzel a nem túl előkelő utolsó helyen áll az Európai Unión belül. A résztvevő polgármesterek egyetértettek abban, hogy a törvényt meg kell változtatni.

Weingartner Béla, a Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyonkezelő Zrt. vezérigazgatója elmondta, hogy a magyarországi hulladékgyűjtés is hasonló cipőben jár, mint a szlovákiai, de Magyarországon kissé más alapokra helyezték a hulladékgazdálkodást. A huszonöt év alatt, a nemzetközi cégek által működtetett gyűjtési és szállítási kultúrát az új rendszer áttette az önkormányzati-állami térfélre. Magyarországon csak az átvett hulladék hasznosítását végzi a nonprofit szektor. Magyarország megelőzi Szlovákiát a célok teljesítésében, hiszen a lerakott hulladék aránya 65% alatt van, a szelektív gyűjtés pedig 20-25 százalék között mozog. A feladat nehéz, hiszen 2020-ra legalább 40%-os elkülönített gyűjtést kellene elérni.

Süveges László, a Magyar Nemzeti Kereskedőház Zrt. projektkoordinációs igazgatója pedig arról számolt be, hogy

a Felvidéken négy helyszínen tartottak tartanak előadást és workshopot a hulladékgazdálkodásról.

Pályázati rendszerek és lehetőségek

A szabadegyetemen hagyományosan előadás hangzott el a szlovák-magyar pályázati lehetőségekről, melyek az önkormányzatok számára is nyitottak. **Lelkes Gábor**, a Danube Euroconsulting igazgatója a szlovák-magyar INTERREG pályázati lehetőségekről beszélt. A 2020-ig tartó időszakban összesen 183 millió eurót tesz ki a rendelkezésre álló költségvetés. Európai uniós támogatásra nem csak önkormányzatok, de egyházi közösségek, civil szervezetek és EGTC-k is pályázhatnak. Az idei évben az összeg nagyjából negyven százalékát szétosztják. A programnak köszönhetően várhatóan nyolcszáz ezer személlyel növekszik majd a látogatottsága a régióknak, a határátkelőhelyek átlagosan 15 kilométerre lesznek egymástól, tehát több határátkelő lesz. Nőhet a foglalkoztatás is.

Az INTERREG pályázati rendszerben négy kategória van, az első a természet és a kultúra területe. A másik program a határon átnyúló mobilizáció javítása. A harmadik kategóriát még nem írták ki, de ennek a programnak a minőségi

foglalkoztatás fenntartása és javítása lesz a célja. A negyedik kategóriában a határon átnyúló kapcsolatok erősítésére lehet pályázni. A szakember azt javasolta, hogy mindenképpen pályázzanak az önkormányzatok.

Feszty Árpád öröksége

Az Önkormányzati Szabadegyetem pénteken délután a Feszty-Körkép Alapítvány elnökének, **Ökrös Mariannak** az előadásával folytatódott. Az elnök a Feszty Árpád Emlékév kapcsán elmondta, 160 éve született Feszty Árpád, 120 éve avatták a Millenniumi Emlékparkot, amelynek fő attrakciója az általa festett Körkép volt. Az alapítvány célja az emlékévvvel, mondta az elnök asszony, hogy a tankönyvekben nem szereplő tényeket, ferdtéseket, a magyar történelem eddig hamisan tanított eseményeit helyrebillentve bevigyék a köztudatba. A programmal összeköttették a Kárpát-hazát, s voltak vetélkedők, amelyeken felvidéki gyerekek is részt vettek. „A magyarságnak erős nemzeti öntudata van, még akkor is, ha ettől az identitástudattól megakarnak minket fosztani, a nemzeti öntudatunk gyengítése idegenkezűségre utal – fogalmazott Ökrös Mariann. – A magyarságot a szomszédos országok tankönyveiben negatív jelzőkkel illetik. Nem értenek minket, hiszen mások vagyunk, más a nyelvünk, mások a szokásaink, más a kép-jel rendszerünk. A magyarságunkat nyíltan és bátran fel kell vállalnunk, ehhez azonban szükség van a valós történelmünk ismeretére is.”

A tanácskozás első napjának végén **Varga Krisztina**, az Ovi Foci Alapítvány nemzetközi projekt koordinátora bemutatta az ovi-foci programot. A program Magyarországon immár öt éve sikeresen működik, a lényege, hogy az óvodás korú gyermekek mindennapi mozgását ösztönözze. Elmondta, hogy az ötletgazda a futball-legenda Buzánszky Jenő volt. Idén megérett rá a helyzet, hogy kilépjenek a külföldi piacokra is. 6 méter széles és 12 méter hosszú pályát alakítottak ki, amelyen bármilyen sportot űzhetnek a gyermekek. A programmal eddig harmincezer gyermeket értek el, és kétezer pedagógusnak nyújtottak képzést.

Élhető települést akarunk – megőrizve jellegünket

Az Önkormányzati Szabadegyetem programján több olyan téma is szerepelt, amelyek a közelmúlt jogszabályi változásai következtében a helyi önkormányzatokra háruló feladatok kapcsán vitára érdemesnek tartottak települési vezetőink. Az egyik ilyen témakör a helyi területfejlesztési tervek – elvi építési engedélyek – kötelező kidolgozása, melyről sokan akár úgy is vélekedhetnének, hogy csupán formális feladat. Am nem az. Stratégiai jelentősége van, hosszú távra meghatározza minden közösség jövőjét, sorsát, egy-egy település életminőségét. Ahogy a helyi fejlesztési illeték kivételéhez sem lehet csupán mint pénzszerzési lehetőséghez viszonyulni.

Hájos Zoltán, Dunaszerdahely polgármestere városának önkormányzati tapasztalatait osztotta meg a jelenlevőkkel, a város- és falufejlesztés témakörében tartott előadásában, melyet most részletesen ismertettünk.

„Harmadik választási időszakban vezetem Dunaszerdahely városát, amely járási székhely. Mivel hét évnyi polgármesteri tapasztalat van mögöttem, szívesen megosztom néhány tapasztalatomat önökkel a város- és falufejlesztési terv fontosságáról, mert ez szolgál alapul egy közösség fejlődéséhez. A terv semmiképpen sem lehet öncélú, mert azokból a történelmi adottságokból kell kiindulnia, amelyek egy település sajátjai, másodsorban pedig víziót is kell adnia, és előre be kell tervezni bizonyos fejlesztéseket, ami nem mindig egyszerű

dolog. Ha ma bemegyünk egy nagyobb településre, leggyakrabban azt tapasztaljuk, hogy csúcsidőben, reggel és délután sűrű gépkocsisorok alakulnak ki. Így van ez Dunaszerdahelyen is. Ezt a jelenséget olyan okok idézték elő, amelyekből arra következtethetünk, hogy nem készültek időben megfelelő és előrelátó fejlesztések és tervek. A falu- és városfejlesztés alapjául a területfejlesztési terv szolgál, ide értve az építkezéseket, infrastrukturális fejlesztéseket, az ipari jellegű beruházásokat. Mindez egy hosszadalmas folyamat, s amelyik önkormányzat gondolkodik, az tudja, hogy ilyen terveket nem lehet egyik napról a másikra elkészíteni és megvalósítani.

Tervezéskor az önkormányzat elsősorban azokból a kérelmekből indul ki, amelyeket a telektulajdonosok nyújtanak be az önkormányzathoz. Az önkormányzatnak a saját tapasztalatai alapján kell összegeznie a kérelmekkel összefüggő hiányosságokat és kérdéseket, majd szakemberrel kell kidolgoztatnia a területfejlesztési tervet. Miután ez megtörtént, és összeáll a tervezet, az önkormányzat nyilvános vitára hívja az érintetteket és a település lakosságát is, hiszen joguk van véleményt mondani arról, hogy a lakóhelyük közelében milyen infrastrukturális beruházás, ipari zóna jöjjön létre. Mikor ez is lezajlott, a képviselő-testület megtárgyalja a fejlesztési tervet, és általános érvényű rendelettel, háromötödös többséggel, jóváhagyja. Ennek a törvény erejű helyi rendeletnek az értelmében adják ki az építésügyi hivatalok az építési engedélyt.

Azért tartottam fontosnak ezt elmondani bevezetőmben, mert ez szolgál alapul ahhoz, hogyan fog fejlődni az adott település. Abban az esetben, ha jogorvoslattal élnek az építkezési engedély kiadása után, a fellebbviteli hatóság minden esetben azt vizsgálja, hogy a területfejlesztési tervvel összhangban van-e a kiadott építkezési engedély. Ez tehát egy nagyon fontos dokumentum, ezen alapul a területfejlesztés.

Feltehetik a kérdést: mi van azokon a településeken (Dél-Szlovákiában és a Csallóközben szép számmal akadnak ilyenek), ahol kevesebb, mint kétezer lakos él. Ott ilyen terveket – elsősorban a költségek miatt – nagyon nehéz kidolgozni. Erre is van válasz: a kormány támogatással ösztönzi a kisebb településeken a területfejlesztési terv kidolgozását és jóváhagyását. Teszi ezt a célból, hogy a közösségi érdek érvényesüljön, ne az egyén, vagy uram bocsá' a polgármester jó vagy rossz kedve.

A területfejlesztési terveket követően kerülnek képbe az építésügyi hivatalok. Ki kell mondanunk, hogy sajnos, ezek működtetése is pénzfüggő. Elsősorban ott működnek, ahol erre fedezet és megfelelő szakemberek is vannak. Az építésügyi hivatal tevékenysége speciális államigazgatási eljárás, az építési engedély kiadása más, mint egy önkormányzati kérvény elintézése. Jó, ha több település, kistérség egyezsége jut és közös hatóságot hoz létre. Nálunk huszonhárom községnek – köztük Dunaszerdahely városának – van közös

építésügyi hivatala. Az építésügy átruházott állami feladat, az állam is hozzájárul a költségekhez, de nem elégséges mértékben, így az építésügyi hatóságot önkormányzati hozzájárulás nélkül fenntartani nem lehet. Tudjuk jól, mert nem ez az első eset, hogy ha az állam meg akart szabadulni a költséges feladattól, rátestálta az önkormányzatokra, mondván: találjatok hozzá forrást és működtessétek. Az, hogy az építési hatóság az önkormányzathoz tartozik, önmagában nem is lenne hiba, hiszen a decentralizálás helyes, elvégre a települések maguk jobban tudják, mit és hogyan akarnak építeni, mint egy állami, a járási székhelyen létesített hivatal. Csak éppen: a feladat mellé pénz is járna!

Sok probléma akad a konkrét fejlesztésekkel kapcsolatosan is. A befektetők, beruházók komoly vitákba szoktak bocsátkozni az építésügyi hivatallal a beruházásaikról, hogy mit és hogyan szeretnének létrehozni, legyen szó akár ipari, akár lakossági jellegű fejlesztésről. A két érdek ilyenkor szokott egymásnak feszülni. **A közösségi érdek, hogy élhető településen lakjanak a polgárok, míg a befektetők érdeke az, hogy minél olcsóbban meg tudják úszni az infrastrukturális kiadásokat, és minél nagyobb nyereségre tudjanak szert tenni.** A hivatalnak természetesen minden esetben a közösség érdekét kell képviselnie. Olyan utakra, járdákra, útkereszteződésekre, tömegközlekedésre alkalmas kommunikációkra van szükség, amelyek élhetővé teszik a várost. Nem szándékozom önöket a szlovák műszaki szabványok sorolásával untatni, de a városunkban is van egy utcánk, ami nem lehetne egy élhető város része. Valaki sikerrel lobbizott, hogy megépíthesse, miközben egyetlen szabványnak sem felel meg. Hiányzik a járda, a kukásautónak, mentőnek, tűzoltóautónak nehéz a bejutás, s mert egyirányú, csak tolatva lehet onnan kijönni. Ez egy családi telken létesült utca, ahol rokonok építkeztek. A következő fordulóban viszont, amikor az építkezéseket folytatni akarták, Dunaszerdahely városa már nem hagyta jóvá további házak építését. Ez a terület egyszerűen nem alkalmas arra, hogy normális életvitel mellett lakjanak ott emberek. Ha a telkeket másoknak eladnák, az új tulajdonosok rövid időn belül az önkormányzatot ostromolnák, hogy ezt és azt biztosítsuk számukra. De hogyan, ha az utca eleve el lett rontva és az

elemi követelményeknek sem felel meg?

A dunaszerdahelyi önkormányzat a partalan viták megelőzése érdekében elfogadta a helyi utak, közvilágítási berendezések városi tulajdonba és kezelésébe vételének alapelveit, amelyben meghatároztuk az utcák rendszerét és paramétereit, amelyeket be kell tartani, hogy a város élhető legyen. Abból indultunk ki, hogy egy utcának legalább 12 méter szélesnek kell lennie. Ez persze nem a befektetők álma, de ennyinek kell lennie: hat méter széles úttest, két oldalon járdával és 1,3 méteres zöld sávval kell rendelkeznie mindkét oldalon. Ha negyven méternél rövidebb az utca, ott 5,5 méter széles úttest kötelező, egyoldali járdával, mindkét oldalon 1,3 méteres a zöld sávval. Betonutat írtunk elő, nem aszfaltozottat. Ezek kis dolgoknak tűnhetnek, de élhetővé teszik a települést. Városunk területén ezt előírtuk a beruházóknak. Felépíthetik hát az utcájukat, az meg is felelhet a szlovák műszaki szabványoknak, de ha ezeknek a paramétereknek nem felel meg, az önkormányzat nem fogja átvenni. Tehát előre tudja a befektető, hogy vagy évtizedekig ő fogja karban tartani, a havat eltakarítani, tisztítani, javítani stb., vagy eleve úgy fogja megtervezni az utcát, hogy azt átvehesse az önkormányzat, amely leveszi a válláról ezt a terhet. Egyszóval: azt akarjuk elérni, hogy a befektetők ne vitatkozzanak a hivatalokkal, hanem érezzék át, hogy nem maguknak építenek, hanem másoknak, de nekik is élhető várost kell építeniük.

Még egy átgondolásra érdemes témát szeretnék megosztani önökkel. **Ha nagyobb léptékű területfejlesztés történik a településen, előbb-utóbb előáll az a helyzet, hogy az őslakosság megmarad egy bizonyos szinten, és egy kis idő elteltével a betelepülők fognak – akár az önkormányzati választások útján – hatalomhoz jutni.** Ők nem azok a lakosok, akik a szüleik, nagyszüleik telkein laknak, élnek. Ez nem lenne akkor baj, ha Dél-Szlovákiában a szlovák-magyar kérdés nem tőrekedne arra, hogy itt nemzetállam jöjjön létre. És nem mindegy, hogy ha azoknak az embereknek, akik egy adott közösségben élnek és megvannak a szokásaik, kulturális rendezvényeik, ezt az együttélését a betelepülők felborítják. Ez Pozsony környékén nagyon jellemző és érezhető (például Csölle,

Dénesd, Vörösmajor és más településeken), ahová Szlovákia több vidékéről érkeztek betelepülők. Először csak úgy jöttek, hogy telket vásároltak, házat építettek, de igazából pozsonyinak, kelet-szlovákiainak érezték-tartották magukat. Amikor odáig eljutottak, hogy a gyermekük óvodába, iskolába indult, rájöttek, hogy óvoda és iskola is kellene, szabadidős tevékenység is kellene. Ettől fogva azon gondolkodtak, hogyan tudnának beleszólni az önkormányzat munkájába. S ezt csak akkor tehetik meg, ha maguk is képviselőkké válnak, és ha akkora a súlyuk, akár polgármestert is adnak. Ahol ez megtörténik, ott a betelepülők mondják meg az ősi közösségnek, hogy számára mi lesz a jó. Ez egy nagyon veszélyes helyzet, mert kell ugyan a településeket fejleszteni, de van egy határ, ahol veszélyessé válik a saját közösségünkre nézve.

Múlt évben hívtam először össze a dunaszerdahelyi vállalkozókat, hogy gondolkodjunk el azon, mindenáron kell-e fejleszteni a várost, felbillentve az egyensúlyt, megerősítve a szlovák közösséget. Láttam a tekinteteken, hogy ezen ők nem nagyon gondolkodtak. Bárdos Gábor somorjai polgármester kollégám mondja, már náluk is érezhető, hogy a betelepülők közössége komolyan gondolkodik azon, hogy a következő önkormányzati választásokon (két év múlva) tömbként indítanak jelölteket, hogy komolyan beleszólhassanak a város ügyeibe. A probléma tehát létezik. A dilemma komoly. Eljött az ideje végiggondolni, kell-e minden áron területet fejleszteni. Ahol pedig szükség van rá, ott az

önkormányzatnak, a polgármesternek le kell ülnie a beruházókkal, és meg kell találni az optimális lehetőséget. Ahogy mondtam a szerdahelyi vállalkozóknak: nem arról beszélek, hogy ha jön egy magyar és egy szlovák ember, kinek fogod eladni, vagy a magyarnak adjad olcsóbban, én csak azt mondom, ha van választás, akkor tudjad, hogy kinek adod el a lakást, a házat. Remélem, sikerült tudatosítanom a vállalkozókban, hogy nem mindegy, milyen lesz tíz év múlva Dunaszerdahely nemzetiségi összetétele.

Szólni szeretnék még a területfejlesztési illetékről. **November elsejétől hatályos a helyi illetékről szóló törvény, amelyet az önkormányzatok fejlesztések után kiróhatnak.** 150 négyzetméter fölötti területek után, tehát családi házak, mezőgazdasági, ipari jellegű épületek után lehet kérni területfejlesztési illetéket. Ez lényegében egy új adó, mert az adóeljárásban róható ki. A kormány egyesült államokbeli, kanadai példákkal élt, ahol a befektetők fizetik meg az önkormányzatnak azokat a forrásokat, amelyekből az önkormányzat majd infrastrukturális befektetéseket fog eszközölni: utak, járdák, útkereszteződések, közlekedési lámpák, óvodák, iskolák tatarozása, bővítése lesz ebből finanszírozva. Az alpolgármesterekkel beszélgetve megállapítottuk, hogy ez jó dolog, ha be tudjuk vezetni, de van hátulütője is. A járulékos beruházások nálunk úgy szoktak megvalósulni, hogy ha jön egy befektető, akkor megkérjük, hogy kapcsolódjon rá a meglévő útszakaszra, építsen ki akár útkereszteződést, körforgalmat stb. ahhoz, hogy

az ő beruházása működőképes legyen. Az új adót be lehet hát vezetni, de mi van akkor, ha azt mondja a vállalkozó: befizetek néhány ezer eurót az önkormányzat kasszájába, a saját telkemen az infrastrukturális beruházást megoldom, viszont nem vagyok hajlandó fizetni a körforgalomért, kereszteződésért, egyébért, mert egyszer már fizettem. Ezért az önkormányzatoknak meg kell gondolniuk, hogy belemennek-e ebbe (egyébként négyzetméterenként 10-30 eurós összeget lehet kiróni), vagy inkább a lehetőségekhez mérten próbálnak megegyezni államigazgatási eljárás keretén belül, hogy járulékos beruházásokat valósítsanak meg a beruházók. Gyakorlat nincs, majd az élet megmutatja, melyik megoldás jobb a közösség szempontjából.

Az önkormányzatiságnak nagyon fontos kérdése a kétnyelvűség. Nem minden esetben tudjuk elérni, hogy kétnyelvű tábláink legyenek. Mi, Dunaszerdahelyen kitaláltuk azt, hogy közlekedési táblára hasonlító információs táblát helyeztünk ki tizenkilenc helyen, mutatva azt, hogy számunkra fontos a kétnyelvűség. Több olyan ország van, ahol ez magától értetődő, hiszen ismerjük Dél-Tirol példáját, ahol az állam ment elébe ezeknek az igényeknek. Ha megnézzük, első helyen a német felirat szerepel, nem az olasz. Nálunk már az is nagy eredmény lenne, ha kétnyelvű tábláink lennének. De nem kell messzire menni, a Vajdaságban háromnyelvűek a közlekedési táblák az adott helység neveivel. Azt hiszem, ezek nem olyan kérdések, amelyek bárkinek is fájdalmat okoznának, viszont a mi közössé-

günknek – bármely településen – fontos lenne és jól esne. Gyakran vágják a fejünkhöz, hogy nem vagyunk lojálisak Szlovákiához. De hát mit tett a többség annak érdekében, hogy mi jól érezzük magunkat Szlovákiában? Egyik lehetősége ennek az lenne, hogy kétnyelvű tábláink legyenek, és ne csak vasúti táblák. Szerdahelyen, mint említettem, ezt információs táblák formájában oldottuk meg, és azt hiszem, lehet követni a példánkat, mert a városi költségvetésből finanszíroztuk, városi területen állnak. A járási ügyészségen ugyan elkezdtek kutakodni, de nem találtak fogódzót, hiszen semmilyen törvényes előírást nem sértettünk meg.

Hájos Zoltán előadásával rímelt **Schmidt Jenőnek**, Tab város polgármesterének, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége elnökének előadása, aki ismertette a magyarországi önkormányzatok helyzetét. A TÖOSZ 1800 települést tömörít Magyarországon, és jó a kapcsolata a szlovákiai ZMOS-szal, például a közös pályázatok területén. A magyarországi önkormányzatoknak jelenleg 21 feladatuk van, és elsősorban a feladatok után járó pénzből gazdálkodnak a települések. Schmidt Jenő arra ösztönözte a felvidéki településeket, hogy próbáljanak meg másképp gondolkodni, hiszen Magyarországhoz hasonlóan a szlovák kormánynak sincs nagyon sok fejlesztési forrása. Nagyon fontos lesz például minden település számára a közműszolgáltatás, amit az önkormányzatok helyett senki nem fog elvégezni.

(kövi)

Az önjagazgatás a nemzet megmaradásának záloga

A VI. Önkormányzati Szabadegyetem második napján az autonómia, az önkormányzatiság és önjagazgatás kérdésköréről hallhattak előadást a résztvevők. A nemzetiségi közösségek megmaradása szempontjából létkérdéssé válhat az önjagazgatás, amely Európa több országában elfogadott közigazgatási forma. Öry Péter felvezetőjében bemutatta az előadókat, Szili Katalint, az országgyűlés volt elnökét, miniszterelnöki megbízottat, Pásztor

Istvánt, a Vajdasági Magyar Szövetség elnökét és Kalmár Ferencet, az Európa Tanács őshonos kisebbségekről szóló Kalmár-jelentésének készítőjét, KDNP-s politikust.

Önkormányzatiságról és regionalizmusról a kisebbség szemszögéből

Kalmár Ferenc, az Európa Tanács által

2014-ben elfogadott Kalmár-jelentésnek kidolgozója elmondta: amikor önkormányzatiságról és regionalizmusról beszélünk, akkor a nemzeti közösségek, kisebbségek szemszögéből nézzük a dolgokat. Kalmár szerint minden előadó mondanóját befolyásolja az addigi tapasztalata, ezért fontosnak tartotta elmondani, hogy Brassóban született, azaz élete nagy részét ő is kisebbségben élte le. 2010-ben lett országgyűlési képviselő, és mivel több nyelven beszélt, a külügyi bizottságban kezdett dolgozni. Ennek köszönhetően lett a tagja strassburgi magyar ET-delegációnak.

Kisebbség helyett nemzeti közösség

A sors vezette affelé, hogy a nemzeti kisebbségekkel foglalkozzon. Kalmár elmondta: megpróbálták elfogadtatni az Európa Tanáccsal, hogy ne kisebbségnek, hanem nemzeti közösségeknek hívják a nemzetrészeket, amelyek nem a saját anyaországukban élnek. Ez sajnos nem sikerült. Amit viszont sikerült elérni, hogy a kisebbségi jogokat ne az egyén, hanem a közösség szempontjából nézzék.

Európában a regionalizmusnak és az önkormányzatiságnak több különböző válfaja működik. A finnországi Åland-szigetek svéd lakosságának például teljes körű autonómiája van, még azt is eldönthetik, ki költözhet a szigetre. A hivatalos nyelv a szigeten a svéd, aki odaköltözik, annak meg kell tanulnia svédül.

Dél-Tirolban 1972-ben kikiáltották a Bolzanói Autonóm Tartományt. Olaszország több mint száz régiójában addig ez a terület a leszakadó régiókhoz tartozott, a legszegényebb régiók egyike volt, mára a harmadik legsikeresebb területe az országnak. Az autonómia kialakítása előtt nemzetiségi feszültségek voltak a régióban, majd a megalakulás után az ott élő nemzetek egymás mellé kerültek, mára egymással élnek,

és a cél, hogy egymásért dolgozzanak. Tőlük tanulva, ez kellene, hogy Európa célja legyen – véli Kalmár Ferenc.

A dél-szláv háború ráébresztette Európa politikusait, hogy a nemzeti közösségek problémáival foglalkozni kell. Az Európa Tanács több dokumentumot kidolgozott ennek érdekében, ezek szabályozzák az országok kötelezettségeit a területükön élő kisebbségekkel szemben. 1993-ban megalkották a Gross-jelentést, erre a mai napig hivatkozunk bizonyos esetekben. A Gross-jelentés szerint az autonómia olyan közigazgatási forma, amely a többségi és a kisebbségi nemzetek között oldja a feszültségeket. 1995-ben a Tanács elfogadta a Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről című dokumentumot. Ez az egyezmény is a kisebbség és a többség közötti viszonyt szabályozza. Szabályozza azt is, milyen jogokat ajánlott megadni a nemzeti közösségek számára. Ennek a keretegyezménynek több passzusa bekerült a magyar-román és a magyar-szlovák államközi egyezménybe. Ez a keretegyezmény azonban az egyéni jogokat hangsúlyozza a kollektív jogok helyett.

Nincsen egyetértés abban, mik a kollektív jogok

A 2014-es Kalmár-jelentés elfogadása több politikus szerint kisebb csodának számított. A jelentés a kollektív jogok felé irányítja az ajánlásokat. Kalmár Ferenc kiemelte, nincsen egyetértés abban, hogy pontosan mik is a kollektív jogok, míg ő úgy gondolja, hogy az oktatás és a nyelvhasználat kollektív jog, addig sokan egyéni jogként fogalmazzák meg. A jogászok egy csoportja pedig úgy véli, ezek kollektív dimenziójú egyéni jogok.

Kalmár Ferenc sajnálatát fejezte ki, hogy több európai politikus a migránsok kérdését az őshonos kisebbségekével akarja összevonni.

Az Unión kívül is létezik autonómia

Óry Péter, a Pro Civis elnöke, a beszélgetés moderátora felhívta a hallgatóság figyelmét a Vajdaságra. Szerbia nem része az Európai Uniónak, mégis működik az öngazgatás.

Pásztor István, a Vajdasági Magyar Szövetség elnöke szerint elemi érdek, hogy a felvidéki magyarságnak erős érdekvéviselője legyen, ezért elemi érdek az is, hogy a Magyar Közösség Pártja visszakerüljön a parlamentbe. Ahhoz, hogy a magyarság erős legyen, erős anyaországra is szükség van, és arra is, hogy a határon túlra szorult közösségek is erősek legyenek. Az Unió és ezzel együtt Európa olyan dinamikus fejlődésen megy át, aminek következménye beláthatatlan. Többek között ezért is fontosak a régiós együttműködések, köztük a visegrádi országok együttműködése. Ez fontos Szerbia szempontjából is, hiszen a problémák és az érdekek hasonlóak, sokszor azonosak.

Az európai ajánlásoknak nincsen kikényszerítő erejük

A VMSZ elnöke beszélt arról is, hogy az európai intézmények által megfogalmazott keretegyezmények ugyan fontosak, de gyakran csak pótcselekvés a dokumentumok elfogadása. Hiszen továbbra sincsenek európai standardok és nincsenek olyan alapidokumentumok, melyeknek kikényszerítő erejük lenne. Csak akkor lehet alkalmazni az egyezményekben megfogalmazott tételeket, ha azt az adott ország beemeli a saját jogrendjébe. Ezért Pásztor hiszi, hogy ellenzéki pozícióból nem lehet közösségi érdeket építeni. A magyar politikusok feladata országukban mindenkivel olyan viszonyt kialakítani, hogy el tudják mondani egy asztalnál ülve,

mik az igényeik. Aztán azokkal, akik a magyarság véleményét respektálják, együtt lehet dolgozni. Az együttműködésnek köszönhetően a VMSZ a szerb parlamentben bele tud szólni a jogalkotásba. Ezért vállalt kormányzati szerepet a VMSZ.

A nemzetileg elkötelezett politika feladata, hogy olyan megoldásokat fogadjon el, amelyek a nemzet számára a boldogulást biztosítják. Ma határon túli magyarnak lenni azt is jelenti, hogy van egy párhuzamos rendszerünk. A felvidékiek számára ez azt jelenti, szlovák adófizetőként el tudjuk érni azokat a lehetőségeket, amelyeket a szlovák állam nyújt. E mellé, ha építjük magunkat, akkor egy magyar párhuzamot tudunk állítani, ilyen pl. az oktatási-nevelési támogatás – magyarázta Pásztor. A szerbiai magyar fiatalok, ha hazai egyetemen tanulnak, ösztöndíjat kapnak – ez is egy olyan előny, amit a szerb diákoknak nem adatik meg. Fontos, hogy legyenek magyar értelmiségiek, de egy olyan kétszázötvenezeres közösség, mint a vajdasági, nem tud egy egyetemet eltartani.

A magyar-szerb viszony még sosem volt ilyen jó, mint most, hangsúlyozta Pásztor, sikerült elérni, hogy az 1944-es tömegmészárlások ügyében a szerbek bocsánatot kérjenek, és elítéljék a nemzetiségi és faji alapon elkövetett vérengzéseket. „Mi a Beneš-dekrétumunkat ezzel befejeztük” – mondta a vajdasági politikus, aki szerint a felvidéki politikusok feladata, hogy a Beneš-

Péter, Térkép szerkesztés: Agárdi N., MTA Földrajztudományi Intézet, Budapest 2015

dekrétumok kétes passzusait töröljék. Ezt azért említi, monda, mivel úgy tűnik, Szlovákia és Magyarország között is jó a viszony.

A többséggel is el kell fogadtatni

Az autonómia kialakítása nem volt egyszerű, hiszen a jogszabály megszavazása mellé oda kellett állítani a többséget. A szerb parlamentben 4-5 magyar képviselő van, legalább 123-124 szerb politikust kell meggyőzni ahhoz, hogy egy törvényt elfogadjanak. Máról holnapra nem lehet autonómiát megalkotni, csak apró lépésekkel lehet haladni. Nem koncepciókat kell gyártani, hanem megfogalmazni, valójában mit akar a közösség, majd megfogalmazni azt, hogy jutunk el a kitűzött célok felé. Jelenlegi feladatként a vajdaságiakra a tartományokról szóló törvények átdolgozása vár, valamint annak a miniszteri rendeletnek a kidolgozása, amely szabályozza a közigazgatás számára a nemzetiségi arányosságot. Ennek értelmében a közigazgatásban dolgozók aránya a régió nemzetiségi arányát kellene hogy tükrözze.

Óry Péter, a Pro Civis elnöke szerint az ilyen fórumok azért is jók, mert görbe tükröt állítanak önmagunk elé. A felvidékiek az egyetemes magyarság részei, ennek köszönhetően tudunk egy irányba gondolkodni, és ebben gondolkodik Szili Katalin kormánybiztos is – fogalmazta meg Óry.

Az EU nem az őshonos lakók jogait védi

Szili Katalin miniszterelnöki megbízott kiemelte, Európa lakosságának 85 százaléka tartozik a többségi nemzetek valamelyikéhez. A kontinens lakossá-

gának 10 százaléka nemzeti közösséghez tartozik, és az itt élők 5 százaléka bevándorló, akinek nincsen a kontinensen állampolgársága. Szili Katalin döbbenetesnek nevezte, hogy az Európai Unió intézményei nem az őshonos lakók jogait védik, hanem a bevándorlók jogait próbálják megoldani. És a gyakorlatban összemosnák a kettőt.

2021-re valószínűleg 10 százalékkal kevesebb lesz a magyar a Kárpát-medencében, mint 15 évvel ezelőtt. Ezért lenne fontos az autonómia felé való lépések elindítása. Vajdaság erre az útra lépett. Ki kell azonban emelni, hogy az öngazgatás kialakítása nem megy egyik napról a másikra, az egy hosszú folyamat eredménye.

Magunkról mi dönthessünk

Ahhoz, hogy elérjük öngazgatásunkat, fontos, milyen terminológiát használunk. El kell azt ugyanis fogadtatni az emberekkel. A Felvidéken az autonómia kifejezést nem szeretik. Ezért kell önkormányzatiságról beszélnünk. Lépersről lépésre tudunk azért tenni, hogy saját sorsunkról, oktatásról, kultúráról mi magunk dönthessünk. Terminológiailag háromféle nem területi autonómiáról szólhatunk: a személyi elvű, a kulturális és a funkcionális autonómiáról. A személyi autonómiának nincsen területi vonatkozása, a kulturális az egyének egy csoporthoz való kapcsolatából adódik, a funkcionális autonómia esetén a nyelvhasználat és az oktatás decentralizációja, önrendelkezése kerül előtérbe. A területi autonómiák esetén adminisztratív és törvényhozási autonómiát ismerünk. Az adminisztratív öngazgatásnál a kollektív jogokat teljes mértékben elfogadják. A törvényhozási autonómia esetén lehetőség van a legmagasabb szintű jogszabályalkotásra is.

Szili Katalin hibás döntésnek nevezte, hogy 1998-ban a magyarok kormányba lépésekor a párt akkori elnöke lemondott a tárgyalásokon a Benedek-rejtumok rendezéséről és az autonómia kialakításának lehetőségéről.

A közösség fogalmazza meg a célokat

Az utódállamok nem védik a kisebbségeket, a szlovák alkotmány például nem szól a nemzeti közösségekről. Maguknak a közösségeknek is akarniuk kell a kollektív jogokat, azok betartását, ez lehet az út az öngazgatás felé. A miniszterelnöki megbízott szerint a közösségnek kell tudnia, hogy mit szeretne, az anyaországból nem lehet megalkotni a magyar közösségek autonómiakoncepcióit. Azért sem, mert minden országban specifikus helyzet van, tehát nem lehet uniformizálni. Jelen pillanatban a Kárpátalján, Erdélyben, a Vajdaságban, illetve a Felvidéken lehetne szó területi önkormányzatiságról, de ezeken a területeken más-más megoldásokra van szükség.

Szili Katalin kiemelte: csak Székelyföldön van két autonómiakoncepció, a Magyar Nemzeti Tanács és a Romániai Magyar Demokrata Szövetség is kidolgozott egyet, a többi régióban egy alapszöveg létezik. Felmerül a kérdés, mi lesz a szövetség élőkkel? Az ő oktatásuk is fontos, az ő igényeiket is fel kell mérni, amikor az öngazgatásról esik szó. Mindenképpen fontos, hogy alkotmányosan is garantálva legyenek a kisebbségi jogok.

Óry Péter, a Pro Civis elnöke felhívta a figyelmet, beszélhetünk öngazgatásunkról, de tudatosítani kell, hogy még nyelvi jogainkkal sem élünk. Tehát sok lépést kell még megtennünk ahhoz, hogy elérjük céljainkat.

A női problémák osztársadalmi kérdéseket feszegetnek

A Nagymegyeren megszervezett Önkormányzati Szabadegyetem tanácskozása a Femine Fortis szervezet bemutatkozásával ért véget. A szervezet tavaly alakult meg, az alapítók célja a nők bevonása a közéletbe. Több olyan közéleti téma van, ami első látásra csupán a nőket érinti, mégis osztársadalmi

nevezhető. Ilyen többek között az anyaság is, de az oktatás is, hiszen a pedagógus szakma elnöiesedett.

Az oktatási öngazgatás lenne a megoldás

Kiss Beáta, a Femine Fortis elnökségi tagja, a Magyar Közösség Pártjának oktatási alelnöke a reggeli előadásokhoz kapcsolódóan az oktatási önrendelkezés fontosságáról szolt. Szerinte a pedagógusok nagy része nő, ezért sokan elnöiesedett szakmaként tekintenek rá. Ennek ellenére a döntéshozók az oktatási kérdésekben is elsősorban férfiak. A szlovákiai oktatásnak ugyan nem ez a legnagyobb problémája, de itt kapcsolódik a női témákhoz az oktatás kérdése.

Az alelnök szerint gondot okoz, hogy mindenki azt hiszi, ért az oktatáshoz, miközben az alapvető problémákról kevés szó esik, így például arról is: a felvidéki a magyar oktatás alapvető gondja, hogy hivatalosan nincsen szlovákiai magyar iskolarendszer. A magyar iskolák hálózata a szlovák iskolarendszer része, a törvények nem definiálják a nemzetiségi iskolákat, azok létét, csak a tanítási nyelvben tesznek különbséget. Az iskolarendszer ennek következtében a magyar iskolák specifikumait nem oldja meg. Az iskolák kerettantervek alapján oktatnak, ezek kialakításába azonban a magyar szakemberek nem tudnak beleszólni. Megoldás lehetne az öngazgatás, amelynek köszönhetően a magyar iskolák számára kialakítható lenne egy saját tanrend.

Az iskolarendszer általános problémá-

ja a finanszírozás kérdése, az önkormányzatoknak ugyanis sokszor ki kell egészíteniük az intézmények költségvetését. A fejkvóta alapján meghatározott normatív támogatási rendszer átalakítást igényel. A magyar iskolákat pedig pozitívan kellene diszkriminálni – mondta el Kiss Beáta.

Figyelembe kell venni a sajátos igényeket

Iskoláink a fenntartó szerint három csoportra oszthatók: önkormányzati, egyházi és magán iskolákra. A minisztérium a finanszírozás területén nem tesz különbséget a fenntartót illetően, minden iskola megkapja a normatív támogatást. A finanszírozás mellett a tartalmi szempontok alapján is az állam kiszolgáltatottjai az iskolák. A tartalmat ugyanis az állami kerettanterv szabályozza, és ezek nem veszik figyelembe a nemzetiségi nyelven oktató iskolák sajátos igényeit. Fontos lenne az anyanyelv óra és a történelem óra tartalmi részének módosítása úgy, hogy az a nemzeti kisebbség igényeinek feleljen meg – mondta Kiss Beáta.

Ma sokan azt állítják, hogy a gazdasági felemelkedés a legfontosabb megoldásra váró feladat, Kiss Beáta szerint legalább ilyen fontos a magyar iskolák megtartása is. Amíg nem találjuk meg az utat az oktatási öngazgatáshoz, addig a meg nem oldott problémák évente visszatérnek majd. Elég visszatekintnünk a szocializmus éveire, amikor központosították az iskolákat, aminek az lett a következménye, hogy több olyan magyar tanítási nyelvű intézményt is bezártak, ahol a létszám ezt

nem indokolta. Ennek a következménye, hogy a korábban tömb magyarság mára peremmé vagy szóróvanná silányult – hívta fel a figyelmet az iskolák megtartásának fontosságára Kiss Beáta arra utalva, hogy ma is gyakran felmerül a körzetesítés terve.

Ahogy Szili Katalin is kiemelte, Kiss Beáta is hangsúlyozta, nekünk magunknak kell meghatározni céljainkat. Az MKP által kidolgozott „A szlovákiai magyar közösség megmaradásának és gyarapodásának, valamint Dél-Szlovákia gazdasági felzárkóztatásának intézményi feltételei” című dokumentum megoldásokat kínál a tömb és a szóróvann magyarság problémáira is, további feladatunk, hogy az oktatásra eső részt részleteiben kidolgozzuk. Az egyetlen megoldás ugyanis a problémáinkra az oktatási öngazgatás kialakítása lehet – hangsúlyozta az alelnök.

A nemzet megmaradásának alapja az öngazgatás

Az anyanyelvhasználat és az oktatás alapja az önkormányzatiságnak, és ez a nemzet megmaradásának alapja is. Ez az elv az alapja az Európában működő autonómiáknak is. A magyarság célja a Felvidéken a megmaradásunk és gyarapodásunk, ennek érdekében szükséges az anyanyelvhasználat kiterjesztése, ezáltal nőhet ugyanis a magyar nyelv presztízse – véli az alelnök –, ami vonzóbbá teheti az anyanyelvű oktatást. A szlovákiai magyar oktatás problémáinak a megoldását Kiss Beáta az öngazgatás kialakításában látja, amih az államnak is hozzá kellene járulnia. A magyar oktatásra szánt keretből fenn

tudna tartani a magyarság olyan szakmai szervezeteket, amelynek feladata a kutatás és a dokumentumok kidolgozása lehetne, hogy iskoláink versenyképesek legyenek.

Kiss Beáta beismerte: az oktatási öngazgatás részletes kidolgozása hosszú távú feladat, de komoly érvek szólnak a mellett, hogy megvalósítsuk azokat. Nem egyezik a törvénykezés és a gyakorlat

Bauer Edit volt európai parlamenti képviselő, a Femine Fortis elnöke bevezetőjében elmondta, felmerülhet a kérdés, miért van szüksége a pártnak női tagozatra. Ahogyan az a kérdés is gyakran felmerül, miért kell egyáltalán női problémákról beszélgetni. Sokan úgy vélik ezek művileg kitalált gondok, amelyek valójában nem is léteznek.

Minden Európai Néppárthoz tartozó pártnak van női szervezete, tagozata, ezért volt fontos, hogy a Magyar Közösség Pártjában dolgozó nők is létrehozzanak egy ilyen egyesületet. A törvények ugyan egyenlőséget szabnak meg a nemek közt, de a gyakorlat teljesen mást mutat. Demográfiai válságot élünk Európában, ennek következtében megváltozott a társadalom struktúrája. A nők tovább élnek. Az elmúlt száz évben, amióta először választójogot kaptak a nők, megváltoztak a női szerepek is. Miközben a bérszakadék még mindig óriási a nő és a férfi munkavállalók között, Európában 16, míg Szlovákiában 19 százalék, mára Európában a diplomások között hatvanszázaléknyi a nő, még-

is több a férfi a vezető posztokon, mint a nő. A bérszakadék, amely a férfiak és a nők között tátong, megmutatkozik a nyugdíjakon is, európai szinten a különbség eléri a 39 százalékot, miközben a nők átlagéletkora 6-7 évvel magasabb, ami a megélhetési gondokat és elszegényedést még inkább befolyásolja. A bérszakadékot és vele együtt a nyugdíjak közötti különbséget meg kellene szüntetni. A nők képességei semmivel sem jobbák vagy rosszabbak, mint férfi társaiké, csak a társadalmi körülmények olyanok, hogy sok nő nem mer, nem tud vezető szerepet vállalni. Bauer Edit szerint nőkre is szükség van vezető posztokon és a közéletben, hiszen kutatások is bizonyítják: a nők másként látják a világot, sokkal empatikusabbak, mint a férfiak. Bauer Edit kutatóként dolgozott, az egyik utolsó munkája egy felmérés volt, amelyben azt kutatták, milyen értékek fontosak a férfiaknak és milyenek a nőknek. A felmérés alapján a nőknél az altruista értékek kerültek előtérbe, azaz az empátia és a segíteni vágyás dominált, míg a férfiaknál a hedonista értékek sokkal erősebbek voltak.

Esterházy Lujza hagyatékát követve

Bauer Edit felidézett egy esetet, amikor a nemzetközi munkaügyi szervezet az Európai Parlamentben egységesíteni szerette volna a szülési szabadságot, és azt javasolták, hogy 18 hétben állapodjanak meg. Ez a mi országainkban visszalépést jelentene, de az ügy érdekessége, hogy a képviselőknél a javaslat mel-

lett lobbizó személyek zöme férfi volt. Ahogy a nemzetiségi közösségeket érintő ügyekben kérjük, hogy magunkról mi dönthessünk, úgy ez elmondható a nők helyzetéről is – mondta a Femine Fortis elnöke. Ezért fontos, hogy több nő vegyen részt a közélet alakításában, hogy a nők is vállaljanak vezető szerepet, a politikai és a gazdasági életben egyaránt. Azért is fontos a Femine Fortis, mivel az állam és az önkormányzat nem lehet ott az élet minden területén, ami persze szerencse is. Ugyanakkor vannak olyan szakterületek, ahol segítségre van szükség, és ezeken a területeken a civil szervezetek átvehetik a szerepeket, segíthetnek. Esterházy Lujza hagyatékát szem előtt tartva, egymás segítése olyan feladat, amit senki más nem végez el helyettünk – mondta Bauer Edit.

Oda kell figyelni a mássággal élőkre is

Zupko Mária, a Femine Fortis alelnöke felszólalásában hangsúlyozta: a nagycsaládokra és a fogyatékkal élőkre is oda kell figyelni. Az alelnök szólt a mássággal élők körülményeiről, arról, hogy azok az édesanyák, akik fogyatékkal élő gyermeket nevelnek, sokkal nehezebb helyzetben vannak, mint az egészséges társaikat nevelő szülők. A Femine Fortis egyik feladata, hogy ezekre a problémákra is felhívja az emberek figyelmét – mondta el Zupko Mária.

Neszméri Tünde

Kép: Katona Tamás és a szerző

Kicsi falu nagy gondjai

Dercsika 470 lakosú, erdővel körülvett, a Duna közelében fekvő csinos falucska a Csallóközben. Valaha búcsújáró helyként is számon tartották, s az utóbbi években minden hónap 13-án fatimai imánapot tartanak itt. Temploma, amelyet Nagyboldogasszonynak szenteltek, a környék egyik legszebbjének számít, harangját nemrég újították fel – közadakozásból. Míg a hitélet virágzik, az iskolából lassan elfogytak a gyerekek. Idén szeptemberben, több mint nyolcvan év után, bezárt az 1-4-es kisiskola.

A faluházra már igencsak ráférne a teljes felújítás, s a csatornahálózat kiépítése is évek óta húzódik. **Matuška László** szerint – aki a második választási időszakban látja el a polgármesteri teendőket – a kicsiny falvak óriási hátrányban vannak, főleg a pályázások során.

„Az egyik nagy gond, hogy sokszor még a pályázathoz szükséges önrésszel sem rendelkeznek. Különösen, ha nagyobb összegű, infrastrukturális beruházásokról van szó. Ilyenkor az önrész tetemes összeget tesz ki. De a problémák már a projektek készítésekor elkezdődnek, hiszen azok is több ezer euróval terhelik meg a község költségvetését, ráadásul

a sikerességük kétes” – mondja a polgármester.

Megtudjuk tőle, hogy nemcsak nekik, de általában az **1200 lakos alatti falvaknak, vagyis a kistelepüléseknek, is problémát okoz a pályázás.** A kiírások úgy vannak felállítva, hogy már a tervek elkészítése nagyon sok költségbe kerül. Ha építkezéstről van szó, akkor először az architektonikai projektet (rajzok, költségvetés, energetikai audit stb.) kell elkészíteni, s aztán ki kell dolgozni a pályázati projektet, amelyet akkreditált társaságok végeznek, még hozzá borsos áron. Erre mindre viszont először közbeszerzési eljárásokban – melyeket szintén akkreditált kivitelezők végeznek, s néha ők nyelik el az egész „kiversenyzett” kedvezményt – kell kiválasztani az egyes kivitelezőket.

Mivel a pályázatok sorsa, sikere előre nem látható, nagyon sok polgármester egyáltalán nem pályázik, nem szórja feleslegesen az amúgy is kevéske pénzt. Más faluvezetők szinte mindenre pályáznak, hátha az öt-hatból egy bejön, s vannak olyan polgármesterek is, akik ezerszer meggondolják a pályázást.

Csak a csatornázás 1,5 millió euróba kerülne

„A községháza felújításának projektje már legalább tíz éve készen áll. A felújítás biztosítaná a tágas, száz férőhelyes termet és gazdaságosabbá tenné az épület energiaellátást. Már át is dolgoztattuk, 410 ezres költségvetésűre, de benyújtani nem tudtuk. Átnéztük ugyanis a kiírás apró betűs részeit is, amiből kiderült, hogy a kért összegnek a felét se

kaptuk volna meg. Honnan teremtettük volna elő a fennmaradó hatalmas összeget? **Dercsika évi költségvetése csupán 230 ezer euró**” – nehezményezi a polgármester.

Ráadásul mostanában ilyen összegű építési-átépítési, épületfelújítási pályázatokat egyáltalán nem is írnak ki nálunk. Nem úgy, mint Magyarországon, ahol nemrég járt a dercsikai faluvezető, egy ottani polgármester ismerősénél. Abban a községben két éve teljesen felújították a faluházat.

„Egy ősrégi, nádfedeles épület helyén húzták fel az új faluházat, egy rekonstrukciós és bővítési pályázatra kapott pénznek köszönhetően úgy, hogy a régi épület egyik falából hagytak fenn emlékeztetőnek egy négyzetméter falat. Mi ilyesmiről itt csak álmodhatunk. Nálunk a környezetvédelmi minisztérium épületszigetelésre írt ki pályázatot, amit ilyen rossz állagú épületre egyszerűen nem érdemes megpályázni. Itt komoly és teljes felújításra van szükség. Mi haszna van nekem szigetelt épületem, ha az idővel összeomlik?” – teszi fel a logikus kérdést a faluvezető.

A csatornázás ügye is évek óta húzódik, mert kisközség egyedül nem pályázhat, csak kétezer lakosú agglomerációk, és a pályázáshoz számtalan egyéb kikötés is volt. Ennek ellenére létrehozták a kívánt községtársulást – Baka, Csallóköznádasd, Felbár és Dercsika községek, a bösi víztisztítóval számolva.

„A projektre egy falunak sem volt akkor, kezdetben pénze, de sikerült elérnünk azt, hogy Dercsika lett elsőként

kész a pályázattal, és az építkezési engedélyt is megszereztük. Kiderült, hogy mind a három falu késik a feltételek biztosításával. Végül Felbár még időben elkészült a szükséges dolgokkal, de a másik két falu, amelyektől függünk, nem. Így aztán nem nyújthattuk be a pályázatunkat Brüsszelbe. Csupán a községünkben a csatornázás 1,5 millió eurós beruházást jelentene. Várjuk az újabb kiírást, de fel vagyunk készülve arra is, hogy esetleg más, átdolgozott projektre lesz szükség, ami szintén nyelni fogja a pénzt” – tudjuk meg az okokat Matuška Lászlótól.

Megemlíti még, hogy a vidékfejlesztési pályázaton belül beadtak két projektet. Az egyik a község teljes bekamerázására, a másik pedig a futballpálya épületének a rekonstrukciójára vonatkozott. **A kormányváltás után viszont eltörölték ezt a pályázati kiírást.** Jelenleg a futballpályát – helyi futballcsapat híján – a DAC ifjúsági csapata állandóan és néha a felnőttek csapata is edzőpályaként használja, fedezve a pálya és az épület fenntartási költségeit.

Önerőből épül és szépül

A sikertelen pályázatok ellenére a falu kisebb beruházásokat önerőből is igyekszik megoldani. Az óvoda tetőcseréjét, ahová jelenleg 12 kisgyermek jár, az idén nyáron végezték el. „A cserép és a lécek cseréjét 4713 euróból ki tudtuk hozni, hosszú utánajárásnak köszönhetően, mely során megtaláltuk a legjobb áron kapható tetőcserepet. **A munkát pedig magunk végeztük el, társadalmi munkában, a munkanélküliek és jómagam** – szakfelügyelet mellett. Más forrásból az előző években, fokozatosan, kicseréltük az összes ablakot, utoljára a három legnagyobbat az épület homlokzatán. Az óvoda felújítására egyébként pályázatot nem is tudunk benyújtani, mert a telek, amelyen az épület áll, nem a község tulajdona. A restitúció során visszakerült az élő vagy halott tulajdonosokhoz, akiből több mint harminc van, így a tulajdonviszonyt rendezni sem tudjuk” – számol be a faramuci helyzetről a polgármester.

Sokkal jobb állapotban van az iskola

épülete, amit még ezelőtt 10-15 évvel ezelőtt sikerült teljesen felújítani, de jelenleg üresen áll.

„Nagy bánatunkra és minden igyekeztünk ellenére elfogytak a gyerekek, ezért ősztől be kellett zárunk. Az épület kihasználására viszont valami megoldást kell találnunk, hogy legalább önfenntartó legyen és ne menjen tönkre. Az 1928-as születésű, még élő falubeliek szerint ők voltak ebben az iskolában az első elsősök” – meséli szomorkásan.

Nem kizárt, hogy a jövőben az iskolaépületben nappali ellátó lesz, ahol nyugdíjasokról, betegekről, rászorulókról gondoskodna egy non profit társaság, ami a falunak bérleti díjat fizetne. Annál is inkább, mert több mint száz nyugdíjasa van már a településnek, az összlakosság több mint 20 százalékát alkotva. Gyerek viszont alig születik, **az idén mindössze egy baba jött a világra.** Még az is előfordulhat, hogy valamilyen formában továbbra is az oktatást fogja szolgálni az épület. Ez volna az ideális megoldás, hiszen akkor semmiféle átalakításra sem lenne szükség az épületben, és ha valami csoda folytán a falu szaporodni kezdene, újra át lehetne adni eredeti rendeltetésének. Ha viszont ellátóként működne, akkor szélesíteni kellene az ajtókat és más rekonstrukcióra is szükség volna.

„A község elöregedése és a lakosság fogyása nagy gondunk, de segíteni nem tudunk rajta. Nincsenek saját belterületeink, amelyeket építkezési telkeként kimérhetnénk. Pár éve volt egy próbálkozás az elődöm részéről egy új lakónegyed nyitására, de az is kudarcba fulladt, mert egyes kerttulajdonosokkal az akkori helyzetben és felkínált feltételek mellett nem lehetett megegyezni. Pedig azon a falurészen ma legalább harminc új családi ház állhatna...” – beszél a további nehézségekről a polgármester.

A falu csinosításában öt munkanélküli vesz részt, akik havi 32 órát dolgoznak a köz javára – nyírják a fűvet, takarítanak, havat lapátolnak és temetőt is rendben tartják. Ide nemrég, a gyakori lopások és vandalizmus miatt, kamerát is felszereltek. A régi sírkövek rendben tartásáról a Mária Légió tagjai gondoskodnak. A szemételep, ami vasgyűjtőként is szolgált, szeptember végén bezárt, kitakarítása után újra meg lesz nyitva, de kimondottan csak a lakosság számára, ahol szelektíven fogják gyűjteni a szemetet.

Csakis szeretetnyelven

Az óvodában épp a délutáni alvás után ébrednek az apróságok. Tizenketten vannak, közülük négyen szlovák anyanyelvűek, így az óvónéniknek ezen nyelven is kommunikálniuk kell. **Tóth Kovács Melinda** igazgatónő szerint a játékos nevelésre helyezik a hangsúlyt, szeretetteljes légkörre törekcsenek, mert ha a kicsik érzik a szeretetet, akkor szinte szárnyakat kapnak.

„Bizony voltak idők, amikor nem tudunk felvenni minden kisgyermeket, helyhiány miatt, most viszont örülnénk, ha többen lennének. Ám a faluban kevés a fiatal, és a legtöbb helyen csak egy

gyermek születik” – mondja az igazgatónő, miközben sorban állva és énekelve az ebédlő felé terelgeti az ovisokat.

Puding van uzsonnára, de a legtöbb gyerek csak megpiszkálja, van, aki meg sem kóstolja.

„Biztosan jobban megennék, ha itt főzhetnének, frissen és lágyabba, mint ahogy kapjuk a szomszéd falu konyhájáról, de ezt sajnos nem engedik meg az előírások” – jegyzi meg az igazgatónő.

Az osztályteremben a gyerkőcök megmutatják a szép fenyőfákat, amiket ma készítettek, és már folytatódik is a játék. S megtudom az óvónénitől azt is,

mitől maradnak szép fényesek az őszi falevelek. Vagy le kell őket préselni, vagy pedig glicerinebe kell áztatni.

Lassacskán érkeznek értük a szülők, de nem minden apróságnak akarózik hazamenni. Hiába, ha valaki belefedekez a játékba... Igazi meleg fészekre emlékeztet az ovi. A belső díszítés, a falfestmények az óvónők ügyességét dicsérik. Tágas első és hátsó udvara is van, az utóbbi fedett napozóval, ahol kedvükre kimozoghatják magukat a kicsik. Reméljük, nem jut az iskola sorsára.

B. Vida Júlia
(A szerző felvételei)

Merre tart egy kistérségi központi települése – Palást

Palást község a Léva járás dél-keleti szegletében található, Ipolyságtól mintegy tíz kilométerre északi irányban. A Korpónai-fennsík nyúlványain, a festői természeti tájban elterülő település gazdag múltra tekint vissza. A járás egyik legnépesebb és legkiterjedtebb faluja, a térség központi településének szerepét is betölti. Jelenleg több mint 1600-an lakják, a lakosság közel kétharmada magyar nemzetiségű. A létszámát tekintve Palást a Lévai járás öt legnagyobb községe közé tartozik. A falu katasztere több mint ötezer hektár. Kétharmada erdős terület.

A település lakói hűen őrzik a népszokásait, nagy múltra tekint vissza itt a hagyományörzés, de a fejlesztésekről sem feledkeztek meg. A lehetőségekhez mérten folyamatosan építkeznek, fejlesztenek. „Idén ünnepeltük községünk első írásos említésének 860. évfordulóját. Fontosnak tartjuk a múltunk ápolását, hiszen tudjuk, erre alapozva lehet jövőt építeni” – kezdte a beszélgetést Szkladányiné Helység Anikó, Palást polgármestere.

Két iskolája és egészségügyi központja is van

A faluban két alapiskola működik. A szlovák tanítási nyelvű intézmény közszéki fenntartású, a magyar tannyelvűt, a Palásti Pál Egyházi Alapiskolát a beszercebányai püspökség tartja fenn. Mindkét intézmény a falu központjában található.

Az iskolákban a palásti gyerekeken kívül a környező falvakból is járnak tanulók. Többek között Ipolyfödemes, Szalatnya, Rakonca tartozik a vonzáskörzetbe. Létszámát tekintve mindkét iskola a kisiskolák közé tartozik, egyikben sem érik el a száz főt.

Az iskolák mellett óvoda is működik a faluban. Az óvodai csoportokat az utóbbi időben helyezték át az iskolák épüle-

teibe. A magyar óvodai csoport az egyházi iskolába, a szlovák pedig a szlovák alapiskolába került.

Palást már mintegy tíz éve üzemeltet iskolabuszt. Ezzel utaztatják a tanulókat a környező falvakból mindkét intézménybe. A községi hivatal jelenleg az iskolabusz lecserélésén fáradozik. A járművet a tanulók napi utaztatása mellett iskolai kirándulások lebonyolítására is használják.

Az oktatásügyhöz hasonlóan az egészségügy tekintetben is központi szerepet tölt be a község. Gyermek- és körzeti orvos mellett fogászati rendelő is működik a faluban. Mindehhez természetesen gyógyszerár is kapcsolódik. Ugyan az orvosok csupán a hét bizonyos napjain rendelkeznek, ennek ellenére biztosítani tudják az alapvető ellátást.

Fejlesztések csak pályázatokból

„A fejlesztések kapcsán sajnos csak a pályázatokra támaszkodhatunk, így minden pályázati lehetőséget megragadunk, nem csupán uniós programokban veszünk részt” – fogalmaz a falu első embere. Ennek ellenére az elmúlt években több létesítményt sikerült felújítani. Új közösségi tereket adtak át. Európai uniós támogatásból újult meg a tűzoltó laktanya, melyhez a település öt százalékos önrésszel járult hozzá. Nagy felújításokat hajtottak végre a szlovák iskola épületén. Lecserélték a nyílászárókat, szigetelték a falakat. Az Ekofond Alapítványtól 92 000 eurót kaptak a munkálatokra. Az önrészt hitelből oldották meg. A két iskola közti területen 2015 kora tavaszán adták át a többfunk-

ciós sportpályát. Ehhez a szlovák kormányfő alapjától kaptak támogatást.

A falu központjában alakították ki a piacteret. Ennek befedéséhez Nyitra Megye Önkormányzata járult hozzá. A kialakított téren rendszeres tartanak vásárokat. Már hagyományos a karácsonyi vásár megszervezése is. Az adventi időszakban szervezett vásáron hagyományos népművészeti tárgyak és kézműves termékek is kaphatók. A Szlovák Gázművek alapítványának köszönhetően játszótérrel gazdagodott a falu. „Tervezzük a faluközpont fejlesztésének a folytatást. Több jelentősebb pályázatot dolgoztunk ki és adtunk be. Várjuk az eredményeket” – hangsúlyozza Szkladányiné Helység Anikó. Hozzáteszi, bizonyos fejlesztéseket az INTERREG pályázatokon keresztül szeretnének kivitelezni.

A tervek közt szerepel a Palásti kastély tőszomszédságában álló szabadtéri színpad modernizálása is. Többek között új padsorokat, a színpad befedését és szociális helyiségek kialakítását tervezik. A faluközpontban álló kultúrház a környék egyik legnagyobb kapacitású ilyen létesítménye. Ennek a felújítása szintén várat magára. Jelenleg csupán kisebb karbantartó

munkálatokat végeznek. Legfontosabb a nyílászárók cseréje lenne, ezáltal energiahatékonyra válna az épület. A hulladékgyűjtő udvar felújítása szintén a tervek közt szerepel. Mindezek sorsa a pályázatok sikerén múlik.

A 2010-es évek elején a közvilágítás modernizálása is végbe ment. Az elavult technikájú világítótesteket LED technológiájúakra cserélték. Egyúttal bővítették a hálózatot is, így napjainkban a 110 hagyományos égő helyett mintegy 250 LED égő biztosítja az éjszakai közvilágítást Paláston.

A község gázhálózata még a kilencvenes években épült ki. A szennyvízhálózat csak részben készült el. Mint a polgármester elmondta, eddig csupán a környezetvédelmi pályázatokból tudták a hálózatot bővíteni. Jelenleg a kiírásra várnak.

Idén októberben a bekötőutak felújítására is sor került. A megyei fenntartású harmadosztályú közút mintegy két kilométer hosszan újult meg. A község által fenntartott útszakaszon csupán kisebb javításokat tudott eddig elvégezni a falu. Mint Szkladányiné Helység Anikó jelezte: a község büdzséjéhez képest az útfelújítások elérhetetlenek, csupán pá-

lyázatok révén tudnak ilyen munkákat kivitelezni. Támogatás nélkül csupán kisebb karbantartásokat, a kátyúk betömését tudják elvégezni.

Kevés a munkalehetőség

Dél-Szlovákia többi térségéhez hasonlóan Paláston is a földművelés volt a vezető ágazat. A szocializmus idején a helyi szövetkezet foglalkoztatta a legtöbb helybélit. A rendszerváltást követően a mezőgazdasági termelés fokozatosan leépült. A falu lélekszámahoz képes helyben kevés munkahelyet tud biztosítani. Van ugyan pár magánvállalkozás Paláston is, ezek azonban kevés embert alkalmaznak. A családi vállalkozók többsége nem is alkalmaz külső munkaerőt.

A munkavállalók javarésze ingázik a lakóhelye és a munkahelye között. Többben a környék városaiban – Ipolyságon, Gyűgyön - találtak munkát. Ám sokan dolgoznak Magyarországon, főleg a Pest megyei üzemekben. A palástiak körében is jelentős a nyugat-európai munkavállalás, mind a férfiak, mind a nők körében.

A munkahelyteremtéssel kapcsolatban a polgármester kifejtette: „Dolgozunk a helyzet megváltoztatásán. Pár évvel ezelőtt hagytuk jóvá a területrendezési tervünket. Ebben már szerepelnek kisebb területek befektetők számára.” Munkanélküliek aránya a járási átlag körül mozog. A községi hivatal a munkaügyi hivatalon keresztül – közmunkára – jelenleg mintegy harminc főt alkalmaz.

Együttműködés, magyarországi kapcsolatok

Palást az elmúlt évtizedekben három településsel létesített testvértelepülési kapcsolatot, az észtszlovák Kose, valamint a Pest megyei Ócsa és Kóspallag településekkel. Ezek közül a legintenzívebb kapcsolata Ócsa városával van. „Évtizedek óta jó kapcsolatot ápolunk Ócsával. Főleg egymás kulturális és sporteseményein jelenünk meg kölcsönösen” – tette hozzá a polgármester.

A Nógrád megyei Kétdobonnyal szintén kitérő a kapcsolat. A két község kulturális csoportjai működnek együtt.

Legutóbb a november elején megrendezett Őszi Találkozón vendégeskedtek a kékbodonyiak Paláston.

Hagyomány- és múltápolás

A faluban igen aktív a Csemadok helyi szervezte, melynek égisze alatt működik immár több évtizede a Búzavirág hagyományörző csoport. A formáció a néptáncok és népdalok mellett a helyi népszokásokat megőrkítő rövid előadásokkal is fellép. A Csemadok Palásti Alapszervezete a Lévai Területi Választmánnyal közösen két évente rendezi meg az Őszi Találkozó rendezvényt, melyen a Nagykürtösi és a Lévai járás magyar hagyományörző csoportjai mutatkoznak be. Idén, a november elején ötödik alkalommal megszervezett találkozón nyolc hagyományörző csoport vett részt. A Búzavirág hagyományörző csoport repertoárja igen gazdag. A nyári időszak falunapjainak rendszeres résztvevői.

Február folyamán a községben rendszeresen megszervezik a farsangi böllérfesztivált. Az eseményen a helybeliek mellett a környék szervezetei, intézményei vesznek részt pár fős csapattal. Novemberben Katalin bált, az adventi időszakban karácsonyi vásárt szerveznek. A római katolikus templom alatt található egykori iskolaépületben alakították ki a falumúzeumot. Az épületbe berendeztek egy osztálytermet is, korabeli bútorzattal. Megtalálható itt egy parasztház sziluettje és berendezési tárgyai. Emellett korhű dokumentumok, eszközök is láthatók a múzeumban. Az épület homlokzatára felkerült Szikora János, a falu utolsó dudásának emléktáblája. A helyi fafaragó, Beňo István alkotását

2014. szeptember 6-án, az „Ipolyon innen és túl” című népzenei és néptáncaláelőző alkalmával leplezték le.

A néphagyomány mellett a történelmi múltra is tisztelettel emlékeznek a palástiak. 1552. augusztus 14-én az oszmán törökök és a keresztény hadak a Palást melletti mezőn ütköztek meg. A mezei csatában hősi halált hal Sbardelatti Ágoston váci püspök. A keresztény vereséggel végződő csata helyszínén még a hatvanas években emeltek kápolnát. A falu minden évben megemlékezik a csatáról. 2012-ben a csata 450. évfordulóján újrarájtszották a csatát. 2015-ben íjászversenyt szerveztek a csata tiszteletére, 2016. augusztus 14-én pedig emlékparkot alakítottak ki a csata helyszínén.

Az emlékhelyet összefogással s nagyrészt önerőből alakították ki. Az emlékparkban jelenleg zászlótartókon elhelyezett korhű zászlók lengenek. A sziklakövnön egy táblát helyeztek el az elesett váci püspökre emlékezve, egy kézzel festett, nagyméretű információs táblán pedig négy nyelven olvasható a csata rövid története. Elhelyeztek itt egy korabeli ágyút is, és az emlékpark szélén pihenőhelyeket létesítettek padokkal és asztalokkal, tábortűzgyújtó helyvel. A későbbiekben szeretnének kialakítani egy tanösvényt is.

Kiaknázatlan potenciál a turizmus

A község gyönyörű, nagyrészt érintetlen környezetben fekszik. Több területe természeti védettséget élvez, a Natura 2000 része. „Jövőben a turizmusra kell

összpontosítanunk, a beindított fejlesztések is ezt segítik elő” – mondta el a polgármester. A faluban létesült egy panzió, valamint két lovaglással foglalkozó vállalkozás is működik. A nyári időszakban gyermektáboroknak is helyet adnak.

Az érintetlen természet vonzza a kirándulókat és a táborozókat. A falu központjában lévő Ivánka-kastélyt a Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség használja. Az év folyamán a cserkész tanfolyamok és képzések mellett különféle táboroknak ad otthont a kastély. Már valami elindult, de van még mit fejleszteni – emelte ki a vidéki turizmussal kapcsolatban Szkladányiné Helység Anikó.

Szolgáltatások szempontjából ha kis lépésekkel is, de fejlődik a falu. Élelmiszerboltból több is van. Emellett szórakozóhelyek is nyíltak, a piactéren rendezések a vásárok, így olyan árucikk is beszerezhető, amik egyébként nem kaphatók a faluban. De közel van Ipoly-ság, tömegközlekedéssel is könnyedén elérhető, bár Léva és Nagykürtös sincs nagyon messze.

Sportegyesület működik a faluban. A felnőtt focicsapat mellett a gyermekek előkészítő csapata is dolgozik. Fitnessszterem is várja a sportolni vágyókat. A többfunkciós sportpálya szintén a lakosok rendelkezésére áll. Magas szinten művelik Paláston a sporttúrát. Évente több versenyt is szerveznek a helyi fiatalok számára. Ezek közül a legjelentősebb a Palásthy Pál Egyházi Alapiskola udvarán tavaszonta megszervezett „Rákóczi íjása” verseny.

Komoly gondja is akad a falunak. „Nincs megoldva a község időseinek az ellátása – jegyezi meg Szkladányiné Helység Anikó. – Terveink közt szerepel egy nyugdíjas otthon kialakítása, ami komoly beruházás. Folyamatosan dolgozunk a szükséges anyagiak előteremtésén, de a siker nem csupán rajtunk múlik.”

A polgármester szerint nagyon fontos, hogy jó az együttműködés a képviselőtestülettel, támogatják minden lépését. „Remek a csapatmunka, ez a falu fejlesztését is előmozdítja. Ha nem így lenne, sokkal kevesebbet tudnánk elérni” – summázza gondolait a polgármester.

Pásztor Péter
A szerző és Palást önkormányzatának felvételei

A fogyatkozó Pelsőc gyarapodó jövőt tervez

Pelsőc a Rozsnyói járás egyik központi települése, majd 2 500 lakossal. A Gömör-Tornai-karszt lábainál fekvő község egykor 570 éven át városi ranggal rendelkezett, Gömör – Kishont vármegye adminisztratív központja is volt. 2013-ban kísérletet tettek a városi rang visszaszerzésére, azonban nem jártak sikerrel. Ennek ellenére a mai napig központi szerepet tölt be Pelsőc mintegy 17 település részére, különböző - postai, egészségügyi, pénzügyi, de munka-, szociális- és családügyi hivatali, illetve utazási gócponti - szolgáltatásokat nyújt nekik is, s ha kis léptékkel is, de fejlődik.

Mérföldkönek számított az itt lakók életében a község szennyvízhálózati rendszerének befejezése, és hogy – szintén több éves várakozás után – sikerült felépíteniük az új óvodát. Az óvoda szlovák nevelési nyelvű, de helyet kapott benne egy magyar osztály is.

A buszmegálló mellett már megkezdtek a Fresh bevásárlóközpont építését, a

község 3267 m² területet adott el a felépítéséhez. „Az építkezésnek köszönhetően megváltozik a környék arculata is. Tervbe van parkoló helyek kialakítása, és reményeink szerint rendezett válik a buszmegálló környéke is. Az üzletházban a Fresh élelmiszerüzleten kívül gyógyszertár, virágüzlet, a dohánybolt és újságárus is lesz, valamint banki szolgáltatások, illetve bankautomata kapnak helyet“ – újságolja Šušán Iveta, Pelsőc jelenlegi polgármestere.

Jövőt és fejlett, jól működő községet szeretnének

A község visszatérő, ismétlődő problémája az illegális szemétkerakatok megjelenése és felszámolása. Utóbbi céljuk eléréséhez pályázatot nyújtottak be a környezetvédelmi alaphoz, a „nagy takarítás” már folyamatban van. Pelsőc mindig pályázott. A Phare programból az inkubátorház, EU-s forrásokból és a kohéziós alapból pedig a szennyvízhálózat és a tisztítóberendezés épült. Az

egyéb, a jövő generációjának kényelmét és a színvonalasabb életet biztosító fejlesztések önerőből valósultak meg. Ilyen volt az óvoda megépítése, a tűzoltószertár és a szlovák tannyelvű iskola felújítása, szigetelése és a nyílászárók cseréje, az útjavítások, a kultúrház tetjének szigetelése és környékének rendezése, a magyar tannyelvű iskola konyhájában korszerűsítése, valamint a szolgáltatások háza nyílászáróinak cseréje is.

Az önkormányzat tervei közt most szerepel többek között egy többfunkciós sportpálya, játszótér és egy gyűjtőudvar létrehozása. Szeretnék felújítani a Községi Hivatal épületét és a piacteret, valamint a falumúzeum mellett egy pihenő övezetet létesíteni. További bér- és szociális lakásokat megépítését is tervezik, a nyugdíjasok részére egészségügyi központot alakítanának ki, ahol helyet kapnának egyes szakorvosi rendelők is

Fogy a lakosság

Az utóbbi öt évben Pelsőc lakosságának száma csökkenő tendenciát mutat. Több az elhalálozások száma, mint a születéseké. „Ez nem egyedi probléma, egész Szlovákiára ez jellemző. A jelenséghez nagyban hozzájárul az is, hogy a fiatalok munkalehetőség hiányában elvándorol-

nak, így gyermekeik már nem pelsőci lakosok lesznek” – kommentálja a demográfiai helyzetet a község első embere.

A gömöri, a Sajó partján elterülő községekre általában véve jellemző, hogy többségében öregek lakják a falvakat. Pelsőcön az időseknek napközit üzemeltetnek. Nemzeti pályázat révén gondozói szolgálatot is működtetnek. Idén nyitotta meg kapuit a napi étkezési lehetőséget biztosító intézmény, amelynek negyven regisztrált ügyfele van. Három nyugdíjasklub is működik, tevékenységüket az önkormányzat támogatja. A klubok rendszeresen szerveznek rendezvényeket, valamint a testvértelepülés, Alsószolca nyugdíjasaival is szoros kapcsolatot tartanak.

A középkorostályból itthon maradtak leginkább a szüleik gondozását látják el, ebből jutnak némi jövedelemhez. Azonban az, hogy az idejüket kevésbé tölti ki a jövedelemszerző munka, nem mindig hoz jót. Sok esetben hozzájárul ahhoz, hogy nem jó helyen keressenek társadalmi kapcsolatokat. Számos esetben szinte életmóddá válik, hogy alkoholistákhoz csatlakoznak. Sajnos, napjainkra nagyon elterjedt tájainkon a mértéktelen ivás...

„A fiatalok ritkán maradnak itthon. Az elvándoroltak közül néhányan ugyan hazatérnek, de csak több éves külföldi élet után, amikor már az anyagi biztonságukat megteremtették. Ennek ellenére gazdag kulturális életet élünk, és a fiatalok számára különböző sportlehetőségeket – futball, teke, asztalitenisz – biztosítunk” – nyújt betekintést a falu kulturális és sportéletébe Šušán Iveta.

Egy másik lehetőség

A térség 1973 óta tájvédelmi körzet és 1976-tól az UNESCO bioszféra-rezervátuma. Az ENSZ 1995-ben a kulturális világörökség részévé nyilvánította, 2002 óta pedig nemzeti park. Ez kitörési pont lehetne.

Pelsőc kiinduló központ a Pelsőci-fennsíkon túrázóknak. A helyiek szerint ez csak a Nagyhegy. Természeti értékeinek hírneve Kárpát – medence-szerte ismert. Majdnem 180 barlangja, zombolya közül nevezetesek a Csengő-lyuk, a Vaddisznó-zombolya, a Zombor, a Nagy-Pénz-lyuk, a Szarvas-zombolya, a Nagy – Szalánka. Patagos barlangjai közül pedig a berzétei Gyepű- és a kuntapolcai Zúgó – barlang. A fennsíkon azonban hiányzik az éltető víz. „A 19. század elején a Magyar Földművelődési Minisztérium Serényi Béla miniszter vezetésével zseniális, Közép – Európában páratlan megoldással állt elő. Ez egy, a természetes adottságokra épülő vízgyűjtő megépítését jelentette. Lényege, hogy egy északnak néző sziklás töböroldal réseit, repedéseit (fugáit) betonnal szigetelték és a kb. 3 hektáron összegyűlő csapadékvizet egy majdnem ezer köbméteres, kör alakú betontartályba fogták fel. Innen a vizet gémeskutak segítségével merték ki a víztartály peremén kialakított itatóvályukba. Ezzel jórészt megoldódott a fennsík tartós vízhiánya, amit már csak az 50-es, 60-as években megépített vízvezetékek bővítettek. A mai időkre sajnos ez az építészeti remekmű siralmas állapotba került – betonfalait szétverték, vaskelleteit szétlőtték. A vandálok martalé-

kává vált az a márványtábla is, amely a vízmű megépítéséről tanúskodott” – számolt be 2015-ben az építészeti remekmű állapotáról egyik írásában Gordon László természetjáró.

A község történelmi emlékei közé tartozik a gótikus stílusban épült református templom a Bebek család kápolná-jával, amelynek falain értékes freskók találhatóak. A község domináns épülete a barokk stílusú egykori megyeháza is, amely 1720-ban épült. „Pelsőc történelme gazdag, ennek ellenére történelmi épületek alig maradtak fenn, mivel a település harcok mezeje volt. Sok emlékmű, épület, mint a vár is, megsemmisültek a harcokban és a világháborúban” – tudtuk meg a település polgármesterétől.

Tichy Kálmán „Phileciumtól Pelsőcig” című könyvének megjelenésétől számítva nyolcvan éve nem látott napvilágot, nem jelent meg összefoglaló írásos munka Pelsőc történelméről. Idén nyáron azonban a tizennyolc éve tevékenykedő Pro Pátria Pelsőciensis Társaság megírták Pelsőc történelmi keresztmetszetét „Pelsőc... Barangolások Pelsőc történelmében” címmel.

Hol sírjaink domborulnak....

A falu egy régebbi település helyén alakult ki a 11. században. Birtokosa ekkor a Miskolc nemzetségbeli Bors ispán volt, akinek halála után 1243-ban IV. Béla a területet az Ákos nemzetségnek, a Bebek család őseinek adományozta, hogy azon várat és kolostort építsenek. A Gömör megyei településnek, amely a

Sajó partján kerül el, 1328. április 21-e napján Károly Róbert adott városi rangot, valamint pallosjogot.

A község híres szülöttével is dicsekedhet. Pelsőcön született Rudnay Gyula festőművész és Dénes György író, költő. Mellettük a községben évekig tevékenykedő Samu Katalin karnagy is emléktáblát kapott a kultúrház falán. Az abszolút hallással megáldott pelsőci zenetanár 1975-ben alapította meg a Pelsőci Női Kórust. Egykori tanítványa, Tömöl Gabriella karnagy a valamikori kórustagokkal és további fiatal énekesekkel újraélesztette a karéneklést Pelsőcön, valamint kezdeményezésére 2015-ben emléktáblát avattak Samu Katinak, idén pedig a Pro Korona Polgári Társulás immár második alkalommal szervezte meg azt az énekes találkozót, amely 2016-ban felvette Samu Kati nevét. Dénes György nevét a körzeti magyar tanítási nyelvű alapiskola vette fel, 2015. május 19-től Dénes György Alapiskolává vált. Az iskolát megkülönbözteti a többi intézménytől névadójának neve és személye, mert a név kötelezi őket, hogy végiggondolják, milyen teljesítményhez kell méltónak lenniük.

„Dénes György tiszteletére minden évben megrendezzük tanulóink számára az Aranyhegedű c. szavalóversenyt, és a „Szülőföldem szép határa” elnevezésű rajz- és fotópályázatot. Nagy sikere van a „Most én tanítok” elnevezésű kiselőadások és projektek seregszemléjének és a Fűrge gyík sportnapnak. A Falujáró program keretében próbáljuk tanulóinkkal megismertetni Pelsőcöt és a környező falvakat. Itt kisebb tanulócsoportoknak egyedül kell megkeres-

niük az utcán a feladatlapon szereplő értékeket. Dénes György emlékét is ápoljuk. Rendszeresen ellátogatnak iskolánk tanulói a temetőbe, a sírjához, születésének és halálának az évfordulóján vagy halottak napja alkalmából egy szál virággal és gyertyával emlékeznek a költőre” – mondta el Kulik Szilvia, a Dénes György Alapiskola igazgatója.

A pelsőci régió egyetlen, teljes szervezetségű magyar alapiskolájában jelenleg kilenc évfolyamban 11 osztály működik. Szakképzett pedagógusaik száma 17. Körzeti iskolaként nemcsak pelsőci gyerekek járnak ide, hanem 16 község – Kecső, Hosszúszó, Ardó, Borzova, Csoltó, Lekenye, Melléte, Gömörhorka, Gice, Páskaháza, Kuntapolca, Vigtelke, Beretke, Szilice, Szalóc – diákjait oktatják. A tanulók többsége magyar nemzetiségű, de van közöttük szlovák és cseh nemzetiségű is. A diákok 30 %-a roma. A régióban magas a munkanélküliség, egyre több a hátrányos helyzetű gyer-

mek az intézményben. A legtöbb tanuló tehetséges, sokoldalú, jó családi háttérrel rendelkezik. Csak kevesen érkeznek felkészületlenül, főleg azok, akik nem jártak óvodába. Ezeket a tanulókat különórákkal vagy szakköri foglalkoztatással zárkóztatják fel.

A cél, hogy a közösség is fejlődjön

A fejlődés, az átalakulás sohasem problémamentes. A változás mindig új kihívások elé állít minket, amelyeket meg kell tudnunk oldani, és amelyekre reagálnunk kell. Pelsőc önkormányzata hiszi, hogy ezt akkor tudja a leghatékonyabban megtenni, ha az új célok és a megoldandó feladatok meghatározásában együtt tud működni a polgárokkal, akik a tervezési folyamat végére magukénak érzik majd a közösen meghatározott jövőképet, elképzeléseket, így a megvalósításban is részt vesznek majd. „Célunk, hogy a stratégiai jövőkép ne csak a fizikai élettér és az életkörülményeink fejlesztését jelentse, hanem a település közösségének fejlődésével is járjon. Életben kell tartanunk hagyományainkat és kulturális értékeinket, hogy sok év múlva is olyan község lehessünk, amelyre büszkék vagyunk. Olyan életteret teremtsünk, amelyet szívesen hagyunk gyermekeinkre, unokáinkra is. Ehhez viszont hosszú távra, előre kell tekintenünk, és közösen, felelősen kell terveznünk. A község jövője a lakosok kezében van, de minden pelsőcire szükség van ahhoz, hogy újra étellel telítsük meg ezt a szép községet” – zárta beszélgetésünket a község polgármestere.

Beke Beáta

Bodrogszerdahely

tervekkel teli időszak elé néz

Amíg Szlovákia nyugati felében, az iparilag fejlett régiók vonzáskörzetében manapság már a felduzzadó lakossági létszám okoz komoly fejtörést az érintett önkormányzatoknak, a keleti végeken még mindig az elvándorlás, a lakosság – főként a fiatalok – fogyása az elgondolkodtató jelenség. S úgy tűnik, a helyzet addig nem is fog megváltozni, míg nem válik központi kormányzati stratégiává, hogy a beáramló működő tőke olyan régióknak is segítsen a felemelkedésben, amelyek – ebből a szempontból – mindeddig szinte rajta sem voltak Szlovákia térképén.

A Zemplén hegység délkeleti lábánál, a Töketeresesi járás legnagyobb községében, Bodrogszerdahelyen járunk. Egy központi faluban, mely viszonylag jól „funkcionál”, de ha nagyobb odafigyelést kapna, tudna a jelenleginél jóval többet is.

A község polgármestere, **Mento Zoltán** két éve vette át a falu irányítását. A minap éppen „A Bodrogszerdahelyi földje és népe” című konferencián adott számot a falu jelenéről, hiszen készül a község Falukönyve, amely a kutatások alapján részletesen tárgyalja majd a falu múltját, és a jelen történéseit is rögzíteni kívánja.

A polgármester szolt a falu fejlesztési lehetőségeiről és a jövőbeni tervekről. Bár a fejlesztések és beruházások anyagi háttere legtöbb esetben bizonytalan, hiszen a benyújtott pályázatok sikerességétől függ, mégis nagyvonalú terveket sző az önkormányzat a 2020-ig terjedő időszakra. Saját forrásból megvalósított és megvalósuló fejlesztések is szép számban akadnak terveik között. Remélhetőleg a megvalósításig is eljutnak..

A polgármester az önkormányzat által jóváhagyott fejlesztési tervben leírt célok és prioritások mentén haladva azt tartja a legfontosabbnak, hogy a kidolgozott tervek fokozatosan életre keljenek. A legégetőbb problémák megoldását, fejlesztéseket, beruházásokat a falu fejlesztési tervében konkrét időszakokra lebontva dolgozták ki. A csatornahálózat kiépítése, az óvoda bővítése, a turizmus fejlesztése, a Vécsey-kastély további rekonstrukciója, a munkanélküliség kezelése, mind-mind égető kérdés.

Megoldandó probléma akad bőven a bodrogszerdahelyi településen, de némi bátorítást adnak a már elért eredmények, és az eddig kialakított rendszerek folyamatos működése.

Nézzük a látteleletet!

A jelenleg 2 383 lelket számláló település lakosságának 58%-a magyar, 40%-a szlovák nemzetiségű. A nemzetiségi és vallási hovatartozás kérdése nem generál különösebb problémákat az emberek között. Rendszeres autóbuszjárat, vasútállomás és elfogadható közellátás áll az itt lakók rendelkezésére. Minden, amit egy település biztosítani képes.

Napjainkban Bodrogszerdahely központi településként működik. Intézményei – orvosi rendelők, gyógyszertárak, posta, munka-, szociális és családügyi hivatal, anyakönyvi hivatal – nemcsak a település, de a szomszédos falvak lakóinak szükségleteit is szolgálják.

Számos kereskedelmi egység – élelmiszerboltok, iparcikk-kereskedések, kertészeti bolt, virágbolt, textilboltok, húsbolt, szórakozóhelyek –, szolgáltatás (fodrász, kozmetika), rendőrség és önkéntes tűzoltó egyesület is működik a faluban.

A szolgáltatások esetében fájó pont, hogy néhány éve a Szlovák Takarékpénztár megszüntette bodrogszerdahelyi fiókját. Az önkormányzat és a lakosság

nem nézte tétlenül a helyzetet. A helyiek és környékbeliek aláírásgyűjtést kezdeményeztek a bankfiók megmaradása érdekében, és az önkormányzat is kérelmet nyújtott be a bank vezetéséhez, de az sajnos nem talált meghallgatásra. Így **a községben a bank már nem, csupán bankautomata üzemel.** A falu központjában kulturális központ és könyvtár is van, amely mellett 2015-ben egy információs központot hoztak létre, ahol egy csökkent munkaképességű egyén számára munkahelyet tudtak kialakítani. Szolgáltatásokból tehát nincs hiány.

Nagy beruházás volt a község közvilágításának rekonstrukciója 2015-ben, amely állami támogatásból és önkormányzati hozzájárulással, összesen 150 ezer euró értékben valósult meg.

Az oktatási intézmények közül az óvoda fejlesztésre és bővítésre szorul, hiszen több gyereket is beíratnának, de **az óvoda jelenlegi kapacitása nem teszi lehetővé a jelenlegi 50 főnél több gyermek felvételét. Így néhány szülő a szomszédos település, Kiskövesd óvodájába járattja gyermekét.** A község polgármestere elmondta, tisztában vannak a helyzettel, és dolgoznak a bővítésen. Idén tavasszal zajlott az óvodai konyha felújítása 40 ezer euró értékben, ennek a fele önrészből, a másik fele pedig az SZK Pénzügyminisztériuma által

nyújtott támogatásból került ki. Jövőre újabb rekonstrukció és bővítés vár az intézményre, amely jelenleg egy épületben biztosít magyar és szlovák nyelvű oktatást.

A községben két alapiskola is működik. A színvonalas oktatást biztosító, kiváló felszereltségű magyar tanítási nyelvű alapiskola 140-160 közötti gyereklétszámmal működik folyamatosan, ahogy a szlovák tanítási nyelvű alapiskola. Az alapiskolák a szomszédos településekről – Ladmóc, Zemplén, Kiskövesd, Nagykövesd, Szőlöske, Borsi, Bári – bejáró gyerekeket is fogadják, mert a környező településeken – Szomotort kivéve – nincs teljes szervezetségű iskola. **Az iskolákban a gyereklétszámok nem tükrözik a falu lakosságának nemzetiségi megoszlását.** Talán érdemes lenne elgondolkodni az egyensúly megteremtésének lehetőségein.

Az iskola mellett működő étkezde tetőszerkezete javításra szorult, így augusztus-szeptemberben új fedelet kapott. Jelenleg is zajlik a Vécsey-kastély rekonstrukciója, ahol a községi hivatal működik. A tetőszerkezet felújítása már halaszthatatlanná vált, így saját forrásból és állami támogatásból, összesen 40 ezer euró összköltséggel megújul a tetőszerkezet.

A falu tűzoltóállomásának felszereltségét is folyamatosan bővítik, hiszen fontosnak tartják a 32 fővel működő egyesület munkáját annak okán is, hogy a legközelebbi tűzoltóállomás a 25 km-re lévő Királyhelmecezen és az ennél is tá-

volabb eső Töketerében van.

2016 májusában a tűzoltók és a helyiek régen várt álma teljesült azzal, hogy az egyesület tűzoltóautót kapott, ami azóta is szolgálja falu és a környező falvak polgárait.

Bodrogszerdahelyen nyugdíjas otthon is működik, amely jelenleg negyven nyugdíjasnak ad otthont. Az önkormányzat különféle más szolgáltatásokkal is segíti azon község idős lakóit, akik otthonukban egyedül élnek. Hivatalos szociális gondozók az egyedül élő nyugdíjasok számára ebéd kiszállítást biztosítanak és a bevásárlásban segítenek.

A kultúra, a sportélet és a községben működő egyesületek működését az önkormányzat lehetőségeihez mérten támogatja.

Munkahelyek kellenének

A községben az egyik legnehezebben befolyásolható és kezelhető probléma a munkanélküliség. A község aktív korú lakosságának közel 30%-a munkanélküli. **Bevételek szerint 150-200 körül van azoknak a lakosoknak a száma, akik külföldön dolgoznak.** A községben pékség, takarmányfeldolgozó és -szárító üzem, mezőgazdasági munkát biztosító gazdaság, kis- és középvállalkozások, valamint a községi hivatal által fenntartott intézmények adnak munkát az embereknek. Ezen kívül a községi hivatal a közmunkaprogram különböző lehetőségein keresztül pró-

bál segíteni a nyilvántartott munkanélkülieknek, hogy ne hulljanak ki a szociális védőhálóból. 2016-ban közel 200 álláskeresőt tudtak így módon foglalkoztatni hosszabb-rövidebb ideig. A közmunkában résztvevők úgy nyilatkoztak: szívesen vesznek részt a programban, örülnek a lehetőségeknek, hogy helyben dolgozhatnak, bármeddig tart is a lehetőség. De jó az lenne, ha folyamatosan lenne munkájuk, dolgozhatnának, rendes fizetésért.

A polgármester úgy látja, hogy a mezőgazdasági termeléshez jó adottságokkal rendelkező faluban még jobban ki kellene használni a kertészkedés kínáta lehetőségeket, mert az megélhetést biztosíthatna a munkanélküli családok egy részének, mérsékelné az elvándorlást. Mert Bodrogszerdahely lakosságlétszáma csökkenő tendenciát mutat. Ez minden bizonnyal szorosan összefügg a magas munkanélküliségi rátával, az egész keleti régió fejlesztési lemaradásaival. Központi, kormányzati akaratra lenne szükség a hátrányok enyhítéséhez, felszámolásához, néhány erőteljesebb munkahely-teremtő beruházásra, ennek azonban csak aprócska jelei mutatkoznak.

Falufejlesztési tervek

A 2015-2017-es időszakra 16 576 000 euró értékben terveztek beruházásokat Bodrogszerdahelyen. Ezek amolyan településfejlesztési lépések, melyek élhetőbbé teszik a községet. Hogy a már megvalósított beruházások mellett ezek

ből mi valósulhat majd meg, az elsősorban a pályázatok sikerességén múlik, hiszen a község fejlesztési tervében leírtak alapján az önkormányzat mindössze 994 560 euró önrésszel tud hozzájárulni a tervek megvalósításához. De bizakodva néznek a jövőbe, gyarapodni szeretnének, ezért az önkormányzat tervei között bérlakások építése is szerepel a 2020-ig terjedő időszakban abból a célból, hogy a fiatal családokat itthon tartsák.

A 2017-re tervezett legnagyobb beruházás a már sok éve ígért és nagyon szükséges csatornahálózat kiépítése, amely 15 millió eurós költségvetéssel valósulhat meg. További nagy beruházásnak számít a kastély, a kulturális központ és az óvoda rekonstrukciója,

amihez összesen 800 ezer euró szükséges. Kialakításra kerülne egy községi piac is, amelyre 50 ezer eurót szánának. Az aránylag magas beruházási költségek sorában 2017-ben nem szerepel (2018-tól már igen) az idegenforgalom és turizmus fejlesztése... Pedig ha jól meggondoljuk, a falusi turizmus is munkalehetőséget biztosíthatna néhány ember számára.

Tervek és remények vannak. Mindez: pénz, összefogás, együttgondolkodás és akarat függvénye. Hogy lesz-e mindebből elég Bodrogszerdahelyen, azt majd az idő mutatja meg.

Tökölyi Angéla
(Fotó: a község honlapja)

A borászkodás egyszerre szenvedély és hivatás

Azt mondják, magyar ember bort iszik, a rendszerváltás előtti időkben a szlovákiai magyar embernek nem igen volt lehetősége nagyban, eladásra bort termelni. Tehát van mit behozni. De egyre több fiatal vállalkozó, borász törbe a piacra, kiváló borokkal. A Magyar Nemzeti Kereskedőház Zrt. (MNKH) párkányi irodája a közelmúltban szakmai konferenciát szervezett a szőlészet-borászat témakörében. A régió piaci szereplőit feltérképezve és megszólítva, a találkozón előadások, termékbemutatók és kötetlen beszélgetések formájában zajlott a térség bortermeléséről való közös gondolkodás.

A konferencia találkozási pontként szolgált, ahol szőlészek, borászok, felvásárlók, fesztiválszervezők, borszakemberek, vállalkozók ismerhették meg egymást, cserélhettek tapasztalatot, segítve ezzel a helyi termelés és az üzleti kapcsolatok megerősödését. A kiváló lehetőséget nem is hagyták ki az érintettek, a szűkebb környékről több mint száz érdeklődő vett részt a konferencián. Bíró Tamás, az MNKH stratégiai igazgatója megnyitó beszédében azt emelte ki, a magyar boroknak egységes márkát kell képviselniük a borok világpiacán. Egységben, közös célért dolgozva a térség szőlészei-borászaik erősebbek, s ez a biztonságukat is növeli a piacon. A párkányi és a környékbeli bortermelő falvak esetében sem kell tehát megállni a

régiós szintnél. Szabó Eugen, Párkány város polgármestere pedig úgy fogalmazott, a szőlészet-borászat Párkány számára turisztikai jelentőségű kérdés, mely örökségünk részét képezi, ezért a város vezetése kiemelt szempontnak tekinti a terület támogatását és népszerűsítését. Mi a régió néhány borászával beszélgettünk.

Búcsón mindenki borászkodik

Búcs olyan község, ahol mindenkinek van valami köze a borhoz, az itt őshonos fajták: a zöld veltelini, az olaszrizling, a kékfrankos és a szentlőrinci. A falu pincésora attól is különleges, hogy itt nem lemennek a borospincékbe, csak be, ugyanis ezek felett a furatok felett domb van, a pincesor pedig jó hosszú, körülbelül 200 présházzal.

Karkó János polgármester, borász azt mondja, a borászatban is fejlődni kell, mert ott is csak a csúcsmínőséggel lehet célba érni. Ő kezdetben vásárolta a szőlőt, de ha elégedett akart lenni a végeredménnyel, meg kellett oldania, hogy saját szőlője legyen. Annak ugyanis az az előnye, hogy „én tudom, mikor és mivel permeteztem, mikor szedem, és azt is, mennyi szőlőt hagyok egy tőkén annak érdekében, hogy az jó minőségű legyen, mert ugye a bor minőségét 50 százalékban az alapanyag adja, másik

50 százalékot a borász tud hozzátenni. Létrehoztunk egy 18 hektárnyi szőlőterületet, a pincerendszerünket pedig olyan nagyra tettük, hogy a 18 hektárnyi szőlő levét tárolhassuk benne. Tehát körülbelül 150 ezer literes kapacitású a pince, és tizenöt fajta szőlőt termesztünk, mert a borkóstolókon az a jó, ha van mit megmutatni.”

– *Mik a búcsi szőlődomb jellegzetességei?*

– Ez egy valamikori Duna-meder és egy hordalék, vagyis lösztalaj, az a jel-

lemzője, hogy az első 8-10 évben a szőlők könnyű, de nem elég savas, gyorsan érő borokat adnak, 8-éves koruk után már áthalad a gyökérzet ezen a lösztalajon és onnantól kezdve van elég sav, van elég ásványosság benne, és jó nagy testű, jó ásványi anyagú borok készülhetnek belőle.

– Mitől más ennek a vidéknek a bora?

– Szlovákiának ez az egyik legdélebbi része, nagyjából 2000 napsütéses órával és 11,8 Celsius fokos átlaghőmérséklettel, Párkány környéke és a mi vidékünk a legmelegebb, ezért az itt termő szőlőnek magasabb a cukortartalma, meg merem kockáztatni, hogy ez a legjobb vörösbort termő vidék. Kicsit északabbra jó a fehér szőlőre, vagyis a fehér borokra a talaj, de nálunk szinte minden évben lehet kiváló minőségű kék szőlőt szüretelni.

– Milyen volt az ideai termés?

– A mennyiséget illetően egy jó közepes, nagyjából másfél kiló egy tőkéről, a minőséget illetően pedig a fehér fajták nagyon jók, a vörös boroknál középminőséget mondanék. A fehérboroknál azért magas a minőség, mert a 21-22 cukorfokot elérte mindegyik fajta, a kék szőlőnél pedig azért közepes, mert ott nem a 21-22 fok a cél, hanem a 23-24, mert ugye a vörösborokat nem tüzesként, hanem bársonyosként szeretjük, és a bársonyosságot nem tudta elérni a tőkén a gyümölcs, hanem sokat kell foglalkozni vele, hogy finom legyen. De így is gyönyörű vörösbort lesznek, csak nem

lesznek olyan testesek, hanem könnyebb, gyümölcsösebb lesz az ízük.

– A Karkó pincészet nem csak hagyományos fajtákkal foglalkozik.

– Igen, az új telepítések már nem ragaszkodnak annyira a hagyományokhoz, mindenféle világfajták is megtalálhatók már. Én fokozatosan az olaszrizling, rajnai rizling, chardonnay, sauvignon blanc, cerszegezi fűszeres, szürkebarát, szentlőrinci, kékfrankos, cabernet sauvignon, cabernet franc, rösslér, rátay, shiraz és merlot fajtákat is telepítettem. Egyébként jó bort minden szőlőfajtából lehet készíteni, az alapfeltétel, hogy egy tőkén ne legyen másfél kilónál több termés. Utána annak, aki nagyban gondolkodik, kell egy jó bogyózó, egy jó prés, lehetőség a hűtött erjesztésre, kiváló fahordók vagy acéltartályok. De aki csak kicsiben borászkodik, annak egyszerűbb a dolga, a gazda tudja, hogy hidegben kell szüretelni és préselni, és utána lassan, hideg pincében, kis mennyiségben erjeszteni. Rosé is készíthető minden kék fajtából, színskálája a rózsaszíntől a narancsig terjed; általános jellemzője, hogy könnyű, zamatos a bor, és egyre keresettebb.

– Búcsón majdnem mindenkinek van pincéje és bora, erős hagyományai vannak a borászatnak.

– Igen, de csak én termelek piacra, vinotékákba, vagy vendéglátó egységeknek. Más is van, aki termel eladásra, de az ő célja, hogy családi ren-

dezvényekre értékesítsen, esküvőkre, születésnapokra, keresztelőkre. Én 18 hektáron termelek, hektáronként 4000 tő van, vagyis 72 000 tő szőlőm van. A jó bor ott kezdődik, hogy már metszésnél már tudnunk kell, mit akarunk. Én általában négy-öt fűrtöt hagyok egy tőkén, de vannak borászok, akik ezt egyetlen fűrtre korlátozzák, viszont az ő boraik a hétköznapi emberek számára elérhetetlenek, az árak miatt.

Muzslán csodás borok teremnek

Szlovákia legmelegebb, legkiválóbb adottságú szőlőterületei a Párkánytól Érsekújvár felé húzódó Garam menti hátság déli-délnyugati lejtőin, a Garam folyó bal partján és az Ipoly völgyének néhány különleges mikroklímájú dűlőjében található. A Garam jobb partján, Párkánytól pár kilométerre nyugatra, a Hegyfarokkal kezdődik az a dombság, amelynek déli, napsütötte oldalait elsősorban agyag, agyagos lösz és vályogtalajok jellemzik.

Mitől más a muzslai borvidék, mint a többi? Azt mondják, hogy nagyon fontos a talaj – kezdjük a beszélgetést, Farkas Ivánnal, Muzsla polgármesterével, aki maga is szőlőgazda és borász. Erről a hobbijáról és a muzslai borászatról is, nagy beleéléssel mesél: „A vulkanikus altalaj ásványosságát, a mészharmónikus savszerkezetet, az agyag gyümölcsösséget biztosít a boroknak. A muzslai dombokon lévő szőlőültetvények nagy mésztartalmú agyagon, vulkáni alapokon létrejött löszös alapra települtek. Mivel a talaj ásványokban gazdag, ennek köszönhetően az itt készült muzslai borok szép sav- és ásványtar-

talommal rendelkeznek. A klimatikus és a talajszerkezeti adottságok lehetőséget adnak gyümölcsös és ugyanakkor ásványos, remek savszerkezetű borok készítésére. Az éghajlatra sem lehet panasz, a napsütéses órák száma az egész Felvidéken a legmagasabb 1550, a legmagasabb átlaghőmérséklet a vegetáció idején eléri a 16,9°C-ot.”

– Ha röviden jellemeznie kell borászata-t Muzslán, mit tartana a legfontosabbnak?

– Azt, hogy ez az ország legkiválóbb szőlőtermesztési katasztereinek egyike, kiterjedése 270 hektár, a muzslai szőlőhegy távolsága a Dunától három kilométer. Mindezek következménye a helyi sajátosságok, a terroir; ez nálunk a kiemelten magas cukorfokokban, a kiemelten magas extrakt-tartalomban, a borok sajátos, testes, telt ízvilágban mutatkozik meg. A terroirban benne van minden, ami a talajon felül és alul megteremt, megszületett. Vagyis a történelem, a kultúra, a táj, az emberek, a szőlő, az éghajlat és természetesen a talaj is.

– A muzslai borászok nagy része a rendszerváltás után, sőt az ezredfordulót követően kezdett borászni.

– Igen, ez pedig azért van, mert a rendszerváltás előtti években alapvetően alapanyag-termelésre használták ezt a vidéket. Sőt, mivel Dél-Szlovákiába nem nagyon jutott semmilyen állami támogatás a kilencvenes években, nagy borászat nem is alakult, szerencsére most már több családi borászat is van. Elmondhatom, hogy egyre jobban működnek. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a legnevesebb szlovák

Kis - Kárpátok-beli borászok még ma is muzslai szőlőből készítik a legkiválóbb boraikat, bár ez sovány vigasz. De szerencsére most már a helyben megteremt, kiváló szőlőből egyre több bor készül itthon, köszönhetően a feltörekvő borászoknak. A muzslai borászoknak kiváló lehetősége van kézműves borok és autentikus borok készítésére. Hátrány viszont a termelési kapacitás és a korszerű infrastruktúra hiánya, jelenleg a vízvezeték fejlesztése folyik.

– Milyen volt az ideji szüret?

– A fehér szőlő 23 fokot húzott, a kék szőlő 22 fokot. A mennyiséggel volt baj, jóval kevesebb volt a szokásosnál. Az ideji végképp nem volt ideális szüzet.

– Minden tájegységnek megvannak a jellemző szőlői és a borai, a muzslai tájegységé milyenek?

– Bott Frigyes az esztergomi Primás Levéltár régi dokumentumaiban megtalálta a borvidék ősi szőlőfajtáit, ezek a furmint, a hárslevelű, a kékfrankos és a kadarka, és valóban: ezek a fajták érzik a legjobban magukat ezen a borvidéken.

– Említette, hogy kiváló kézműves bo-

rok készülnek, és hogy egyre több a feltörekvő vállalkozás.

– Igen, Muzslán egyre több sikeres borász van, a legismertebbek, akik meglelték a muzslai terroirt: Miroslav Petrech, az ország egyik leghíresebb borásza, ő vette meg a béla kastélyt, bora a Rivel, a Chateau Béla. Bott Frigyes hungarikumokat telepített és egyértelműen ő a leghíresebb felvidéki borász, Magyarországon rengetegen ismerik a nevét. Mindenkit szinte képtelenség felsorolni, de azért mondok néhány nevet: Becse József, Zalaba Dávid & József, a BorVák pincészet – Borvák Mária és Imre, a H&V - Csákvári Henrietta és Viktor, Árendás Zsolt, Vágvyölyi Zoltán.

– Van Muzslán olyan szervezet, amely segíti a borászok munkáját?

– 2011-ben megalakult a Muzsla Hegyközség polgári társulás, melynek elnöke Borvák Mária ifjú borász. Nyolc muzslai gazda alapította, aki szőlészként és borászként a hobbi borászat szintjét túllépve, mint gazdasági tevékenységet folytat borászokdást. A Muzsla Hegyközség célja az egységes érdekvépviselet kialakítása, a szőlőhegyet,

a szőlőtermesztést, a borkészítést helyi szinten érintő kérdésekben a közös álláspont kialakítása. Választ szeretne adni az olyan kérdésekre, mint a szőlőhegy arculatának szebbé tétele, közös marketing kialakítása, közösségépítés, a boros rendezvények sorának bővítése helyi szinten, szakmai utak, előadások, szakmai találkozások szervezése. Több ízben megrendezésre került a mára már magát hagyománnyá kinövő tavaszi és őszi hegytakarítás, vagy a Szent Orbán naphoz köthető bortúra, amely május végén kerül megrendezésre, de említhetjük akár a Katalin-bálhoz kapcsolódó fotókiállítást és borkóstolót is. Működik továbbá a Kertbarátkör, ez a szervezet 2011-ben ünnepelte fennállásának 50. évfordulóját, egy tömegszervezetről van szó, tagjai pedig Muzsla község nem hivatásos szőlészei és borászai. Tevékenységük: borversenyek megszervezése, közművelődés, szakmai előadások bebiztosítása, borkirándulások lebonyolítása, borkóstolók megszervezése, gyümölcs- és zöldségkiállítás rendezése és a kistraktor-szolgáltatások.

Rengeteget segít a helyi önkormányzat is: borászaink javára alapító tagjai letünk a Duna mente TDM-nek, a Községi Hírmondóban bemutattuk legkiválóbb szőlészeinket, borászainkat, tájékoztatunk tevékenységükről, sikereikről, anyagilag támogatjuk a boregyletek tevékenységét, beruházunk a szőlőhegy infrastruktúrájába, aktuálisan a vízvezeték bővítésén dolgozunk

A gútai Georgina különlegességei

Gúta nem igazán szőlőtermő vidék, de azért itt is készülnek finom borok. Nagy Gézával, a Georgina borok mesterével erről beszélgettünk.

– Tulajdonképpen bárki készíthet bort – mondja –, Gútán is sokan „borászkodnak”, saját fogyasztásra, a gazda ízlésének megfelelően elkészítik a bort, de ha valaki hivatalosan kereskedni akar, be kell tartania a törvényeket, előírásokat, regisztrálnia kell, vállalkozóvá kell válnia. Tehát nem mindegy, milyen célból készül a bor, saját magának és a rokonoknak, barátoknak, vagy eladásra, palackozásra.

– *Úgy tudom, kürti és muzslai szőlőt vásárolnak fel, abból készül a boruk.*

Miért pont erről a vidékről?

– Valamikor régen én is készítettem otthon borokat, saját szőlőből. A szőlő minősége leginkább azon múlik, hogy hol terem meg. A szőlő a nehéz kötött talajt, az agyagosat, mint amilyen a gútai, nem szereti, az a jó, ha a talaj szerkezete lazább, úgy is mondhatjuk, a szegényebb talajokat kedveli, ott jobb szőlő terem. Szlovákiában csúcsmínőség a muzslai szőlő, mely a Duna és a Garam folyók által bezárt háromszögben terem. Ezen a vidéken magas a napsütéses órák száma, kedvező a talaj átlaghőmérséklete. Az én borászkodásom úgy kezdődött, hogy voltak Muzslán barátaim, sokat jártam a faluba, megismerkedtem borászokkal, öreg gazdákkal, és elkezdtem próbálgatni, borokat csináltatni, ma pedig ott tartunk, hogy ötcsillagos szállodákban árulják a Georgina borokat, amik nagyon jó minőségűek. Elmondhatom, hogy rengeteg versenyen szereztem különféle elismeréseket, szlovákiai és nemzetközi viszonylatban is. Mindamelllett megmaradtunk a kézműves borászatnál, vagyis nem célnak a tömeggyártás. A kézműves bor jellegzetessége, hogy egyedi, fölismerhető stílusú, fellelhető benne a borász egyénisége. A gyártás során a természetesség a legfontosabb szempont, tehát kizárt a durva vegyszerhasználat és a durva borászati közbeavatkozás.

– Milyen az idej termés?

– A mennyiség évről évre változó, van, amikor csak hatezer, van, amikor tizenkétezer palackot gyártunk le, ez függ attól, hogy mennyi bor van, mennyi helyünk van, milyen a szőlő minősége. Én mindig ugyanazoktól a gazdáktól veszem a szőlőt, ugyanott szüretelünk, ugyanazokat a fajtákat, aztán ezt párosítjuk több-

féleképpen. A mi régióinkban az a szőlő érzi jól magát, amiből a zöld veltelíni és a kékfrankos készül. Általánosságban elmondható, hogy ez a két fajta minden évben jó bort tud adni. Ezek a borok nálunk a stabil borok, minden évben készülnek. De vannak olyan borok, amik évjáráthoz kötöttek, például a Cabernet, az illatosabb fajták, amihez jó évjárat kell, és van olyan borfajta is, ami csak négyévenként egyszer jön össze.

Van a boroknak is rangsorolása, nálunk ez még mindig a régi csehszlovák rendszer szerint működik, eszerint a borokat főleg cukortartalmuk alapján osztályozzák, és a cukor mennyiségét grammokban adják meg 100 ml mustra számítva. Tizenháromtól tizenhat fokig a bor asztali, tizenhattól tizenkilencig minőségi, tizenkilencetől huszonegyig kabinetminőségű, ez száraz bor. Huszonegytől huszonháromig nevezük késői szüretelésű bornak, ezt jellemzően szeptember végén és októberben szüretelik, mert akkor már magasabb a cukortartalma. A huszonháromtól huszonnégyig terjedő cukortartalmú szőlő a fűrtválogatásos, ezek jellemzően száraz, félszáraz borok, a huszonnégytől huszonötig pedig bogyválogatásos, a válogatott szőlőszemből készült borok már félédes és édes borok, ezek cukortartalma 28 fok szüretkor. Ezen felül pedig a szalmaágyra fektetett fűrtökből készíttetek és jégborok vannak. Mindkét eljárásban ugyanaz a lényeg: a szalmaágyon megtöppednek a szemek, és elpárolog belőlük a víz, csak a cukor marad, a jégbornak valót pedig akkor szüretelik, amikor a bogyóban lévő víz megfagy, és préseléskor csak a szőlő levét nyomják ki. Ez a borok csúcsa: szinte olajos állagú, nagyon intenzív az illata és édes az íze. Külön kategóriát képeznek a cuvée borok. Több fajta ösz-

szeházásításával készülnek, és komoly szakértelmet kívánnak, mert az összetevők mindegyikének a legjobb tulajdonságait kell kiemelni, hogy az eredmény mindegyiktől jobb legyen. Mi a magasabb fokú, a 22 és ennél több cukortartalmú szőlővel dolgozunk.

- Mitől más az a bor, ami itt készül?

- Amivel én dolgozok, annak a szőlőnek a termése redukálva van, így sokkal jobb minőségű sav- és cukorállapotban egyaránt, tehát gazdagabb ízű, zamatosabb bort tudunk előállítani. Igaz, hogy kevesebb, de jobb a minősége, finomabb a nedű. A mi boraink csak palackozva kaphatók, nincs hordós borunk. Az is fontos, mennyi a lé a szőlőben, van, mikor a végkihozatal csak 50 százalék, vagy még kevesebb. Nem mindegy, hogy egy tőke 1,5-2 kiló szőlőt vagy csak egyet termel ki, de ha a gazda úgy ereszti el a tőkét, akkor akár 4 kiló is lehet rajta, viszont a mustfok csak 19 körül van. A törvényből kifolyólag lehetne a mustot cukrozni, akkor készülhetne belőle egy egyszerű száraz asztali bor, de nem abban a minőségben, mint ami a céloom. A borversenyeken nyertes borok mindig csakis a csúcsmínőségű szőlőből készülnek. A természet egyébként mindig megadja a legjobbat. Nagyon fontos az is, hogy milyen hordóban érlelik a bort, fontos az anyaga, készülhet tölgyfából, akácából, gesztenyéből, de gyümölcsfákból is. Például különleges bor készül a barrique hordókban.

A borászkodás aprólékos, nagy figyelmet, szaktudást, tapasztalatot követelő munka, s kell hozzá elhivatottság, szenvedély is, de az eredmény megéri.

Vadkerti Neszméri Csilla
Fotó: a szerző és archív

Gazdasági kapcsolatok épít a Magyar Nemzeti Kereskedőház ipolysági irodája

A Magyar Nemzeti Kereskedőház Ipolyságon nyitotta meg hetedik irodáját Szlovákiában. A Kereskedőház felvidéki irodahálózata lefedi Szlovákia magyarok lakta vidékeit. Van igény a szolgáltatásaikra. A június 22-én megnyílt iroda a Kárpát-medencei hálózat szerves részévé vált. Az eltelt bő fél évben már szép sikereket ért el, feltérképezte az Ipoly és a Garam mente gazdasági potenciálját, felpezsdítve a kommunikációt a magyarországi és a felvidéki magyar vállalkozók között. Rövid, ám igen intenzív időszak áll a Kereskedőház ipolysági irodája mögött, megszülettek az első eredmények, melyekből a régió is profitálhat.

Erős kezdés

A Mészáros Attila által vezetett iroda számos szakmai konferenciát, üzleti találkozót bonyolított le és már gazdasági eredményeket is felmutathat. „Az ipolysági iroda célja a magyar-

magyar érdekeltségű vállalkozások összekapcsolása, üzleti lehetőségek megteremtése, üzleti kapcsolatok kialakítása” - tájékoztatta az Önkormányzati Szemlét Mészáros Attila, az MNKH ipolysági irodájának a vezetője. Mint hozzátette, a tevékenységi körükhöz tartozik a jogi, pályázati és egyéb piaci információk nyújtása. A Kereskedőház szolgáltatása a vállalkozók számára díjmentes.

A június 22-ei irodanyitót gazdasági fórummal kötötték egybe. A „Határon átnyúló gazdaságfejlesztési lehetőségek” címet viselő konferencia központi témája a **2016 – a fiatal vállalkozók éve** program volt, emellett aktuális vállalkozásfejlesztési támogatások lehetőségéről is szóltak. A rendezvény fő célja a gazdaságfejlesztési lehetőségek áttekintése volt. Az előadások a kis- és középvállalkozóknak, valamint az önkormányzatok képviselőinek szóltak. A megnyitón mások mellett jelen volt Czibalmosné Molnár Éva, Magyarország pozsonyi nagykövete

valamint Potápi Árpád János nemzetpolitikáért felelős államtitkár.

A fórumon előadóként ott volt Farkas Iván, a Magyar Közösség Pártjának alelnöke, gazdasági szakértő, aki a régió gazdasági lehetőségeit vázolta fel. Szőke Tamás, a Centire s.r.o. partner munkatársa az uniós pályázati forrásokról szólt. Kiselőadásában ismertette a 2014-2020 közötti programozási időszak magyar-szlovák határ régiót érintő vállalkozásfejlesztési programjait. A gazdasági kérdések fontosságára hívta fel a figyelmet Potápi Árpád János is.

Az irodanyitással kapcsolatban Skapinyecz Péter, a Magyar Nemzeti Kereskedőház Közép-európai Kereskedelemfejlesztési Hálózat igazgatója korábban kifejtette: szerették volna a magyar-szlovák szakaszon egyenletesen elosztani az irodákat annak érdekében, hogy a vállalkozókhoz minél közelebb legyenek. „Ipolyság egy olyan régió központja, ahol nagy szükség van a gazdasági fejlesztésre, a munkahelyteremtésre. Nagyszámú magyarság él a térségben, amely szeretne odahaza boldogulni, ezt támogatjuk irodánk megnyitásával” - fogalmazott az igazgató.

Megjelentek szakmai kiállításokon

A Kereskedőház céljai közt szerepel a magyarországi vállalatok, cégek szlovákiai prezentálásának támogatása is. Erre remek alkalmat adnak a különféle nivós szakmai kiállítások. Az ipolysági iroda több ilyen kiállításon is jelen volt. A Magyar Nemzeti Kereskedőház saját standdal volt jelen a nyitrai Agrokomp-

lex élelmiszeripari és mezőgazdasági kiállításon. A standon több mint egy tucat magyarországi vállalat mutatkozott be. Több vállalat az ipolysági irodán keresztül jutott ki a kiállításra. A magyarországi cégek saját termékeiket és szolgáltatásaikat mutatták be. Mint az irodavezető megjegyezte: törekedtünk arra, hogy a helyszínen üzleti találkozók is megvalósuljanak.

Októberben két szakmai kiállításon is vett részt a kereskedőház, a trencséni ELOSYS elektrotechnikai szakmai kiállításon és az nyitrai Autószalonon. Mindkét szakmai kiállításra közvetített magyarországi vállalkozókat az iroda.

Partnerkeresés Interreg pályázatokhoz

A szakmai kiállítások és vásárok mellett számtalan eseményt bonyolított le a városban is. Ezek közül az egyik legjelentősebb a „Partnerséget építünk”

című fórum volt, melyet szeptember 6-án tartottak meg. Júliusban írták ki az ún. Interreg határon átnyúló együttműködési pályázati programokat. E pályázati program részleteit ismertették a szeptemberi üzleti fórumon. A városháza színházterme szinte teljesen megtelt, az Ipoly mindkét oldaláról érkeztek érdeklődők, vállalkozók, önkormányzatok, projektmenedzserek, egyesületek és civil szervezetek képviselői.

Az bemutatkozó előadáson Lenka Stržencová, a közös titkárság projektmenedzsere ismertette az Interreg határon átnyúló programot. A fórum második felében Holop Szilveszter projektmenedzser részletesen bemutatta a pályázathoz szükséges formanyomtatványokat. A szakmai előadások mellett lehetőség nyílt a személyes konzultációra, illetve ismerkedésre és partnerkeresésre is. „Részben e nagyszabású szakmai rendezvények által sikerült az ipolysági irodánkat megismertetni a környéken, látható a régióban, hogy van igény az iroda szolgáltatására” – jegyezte meg Mészáros Attila.

Az iroda társszervezőként különféle rendezvények lebonyolítását is segíti. Ilyen volt az október 28-án megrendezett „Segítünk indítani – határon átnyúló program” című marketingképzés a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány szervezésében. A fórumon a környékbeli fiatal kis- és középvállalkozók jelentek meg. A tréningen a hatékony online marketinggel ismerkedtek meg a jelenlévők. A városházán megvalósult képzés szakmai előadója dr. Bokor Tamás, a Budapesti Corvinus Egyetem oktatója volt.

Tapasztalatok

Rövid, ám igen intenzív időszak áll a Kereskedőház ipolysági irodája mögött. A Kereskedőház felvidéki irodahálózata lefedi Szlovákia magyarok lakta vidékeit. Van igény a szolgáltatásaikra. – A magyarországi kis- és középvállalatok kevés szakmai tapasztalattal rendelkeznek a szlovákiai piacról – véli Mészáros Attila. – Az iroda a hozzáférhető vállalat igényei alapján feltérképezi a szlovákiai lehetőségeket piaci igények, jogszabályok tekintetében. Mindezen elemzések megelőzik a szlovákiai partnerkeresést.

A szlovákiai szakmai kiállítások remek lehetőséget biztosítanak a magyarországi vállalkozások számára a partnerkeresésre. A vállalat a helyszínen tapasztalati alapon fel tudja mérni, igény van-e az általa nyújtott szolgáltatásokra/termékekre Szlovákiában. A szakmai kiállításokon létrejövő B2B üzleti találkozók segítik nemcsak a tapasztalatszerzést, de a kézzel fogható üzleti kapcsolatok létrejöttét is. A kiállításon való részvételhez fel kell készülnie az adott cégnek. Megfelelő marketing eszközökkel kell rendelkeznie, ezáltal tudja legjobban prezentálni önmagát – magyarázta az irodavezető.

Elsősorban az Ipoly és a Garam mentén keresik a partnereket, de ez természetesen az MNKH további felvidéki irodáival együttműködve egész Szlovákiára kiterjed. – A cég igénye alapján igyekszünk a megtalálni a legmegfelelőbb partnert – hangsúlyozta.

A város főterén székelő irodát Pest és Nógrád megyéből keresik fel a legtöb-

ben, a Balassagyarmat – Vác – Budapest térségéből. Ugyanakkor távolabbi székhelyű cégektől is érkeznek, és igénybe veszik az iroda szolgáltatásait.

A Kereskedőház irodái a magyarországi regionális ipari kamarákkal együttműködve üzleti roadshow-kat valósítanak meg. Ezekben bemutatkoznak a Magyar Nemzeti Kereskedőház közép-európai irodái, melyek ismertetik a környező országok külpiazi lehetőségeit. Az elmúlt időszakban a helyi iroda így jelent meg Tatabányán, Kecskeméten, Gárdonyban és Kaposváron. Ennek folyományaképpen Ipolyságtól távolabbi helyekről is vannak ügyfeleik.

A régió potenciálja

Közismert, hogy a Lévai és a Nagykürtösi járás déli része gazdaságilag a kevésbé fejlett régiók közé tartozik. A gazdaságilag, elsősorban iparilag fejletlen régióknak vannak előnyei is. Ipolyság határmentiségének hozadékairól már az Önkormányzati Szemle őszi számában megjelent egy hosszabb anyag. Ugyanakkor kihasználatlan lehetőségek is vannak a térségben.

A város a Budapest – Zólyom – Krakkó nemzetközi útvonalon fekszik. Ezáltal napi szinten is hatalmas utasforgalom megy keresztül a városon. Budapest közelsége szintén segítheti a régiót. Ezeket a pontokat az iroda is szem előtt tartja. Több budapesti székhelyű vállalat kereste már fel az irodát, ahol remek lehetőséget biztosítanak kétoldalú tárgyalásokra, üzleti találkozókra.

Az Ipoly és Garam mentén kihasználatlan potenciál van a turisztikában. A térség nem kínál az ideérkező látoga-

tóknak turisztikai eseményeket, holott bővelkedik lehetőségekben, látnivalókban. Úttörő jelleggel működik néhány, turizmusra is épülő családi vállalkozás a régióban. Nincs kiépítve a hálózatuk, az Ipoly szlovákiai részén hiányoznak a célzott turisztikai fejlesztések. Ezzel kapcsolatban Mészáros Attila lapunknak kifejtette: „Magyarországon több turisztikai egyesület, cég keresi a szlovákiai lehetőségeket a kikapcsolódásra, tréningek, csapatépítések megtartására. A tájékoztatás hiánya miatt ezek az intézmények turisztikai célból más térségeket keresnek fel. Ezen is lehet változtatni üzleti kapcsolatok kialakításával.”

A turizmusban rejlő lehetőségek mellett a Nagykürtösi járás borászati potenciállal is rendelkezik. A határ menti területeken több jó bortermelő vidék is található. Ezek közül kiemelkedik Ipolynyék, illetve Lukanénye és környéke. Az említett borvidék utóbbi évtizedben fokozatosan fejlődnek, ugyanakkor a nagyközönség számára még nem eléggé ismertek. Kiaknázatlan lehetőséget jelentenek a helyi kiváló minőségű mezőgazdasági termékek is. Ennek alapján is felismerhető, hogy van a régióban üzleti lehetőség, melyre építkezni lehet.

Siker: cégeképviselő nyílt Ipolyságon

A különféle szakmai találkozók, előadások és üzleti kapcsolatteremtés mellett az iroda kétségkívül eddigi legjelentősebb eredménye a Contractums Global Zrt. ipolysági külképviseletének megnyitása volt. A LED közvilágításra és a zöldtető technológia kivitelezésére

szakosodott cégcsoport november 9-én nyitotta meg Eugenius Kft. néven külképviseletét a városban.

A cégcsoporttal a kapcsolatfelvétel már június folyamán megtörtént. Az iroda kezdetektől fogva támogatta a vállalkozást. Első körben piaci ismeretekkel és jogi tanácsadással szolgáltak. A Kocsis Krisztián vezette magyarországi cégcsoport jelen volt a Kereskedőház standján a nyitrai Agrokomplexen, illetve a trencsényi szakmai kiállításon is. „Az itt szerzett tapasztalatok mutatták, hogy van piaci rés számukra Szlovákiában, így kezdődhetett el a további partnerkeresés” - magyarázta az iroda vezetője. A szakmai találkozón már megvalósult az első üzletkötés is.

– Széles kapcsolatrendszerével és kiemelkedő szakmai felkészültséggel támogatta terveinket az iroda – jegyezte meg a november eleji megnyitón Kocsis Krisztián, a Contractums Global Zrt. vezérigazgatója.

Szeptember folyamán a célirányos igényeknek megfelelően az iroda kereste a megfelelő partnereket, beruházókat.

B2B üzleti találkozók jöttek létre tervezőirodák, nagykereskedésekkel, önkormányzatokkal, valamint nagyvállalkozókkal. „Az irodánk szolgáltatásait igénybe véve megismerkedtek a szlovákiai lehetőségekkel, gazdasági és jogi viszonyokkal. Ez alapján döntöttek a külképviselet megnyitásáról” – fogalmazott Mészáros Attila.

A november elején megnyitott telephely irodaként, bemutatóhelyként működik. A jövő év folyamán mintegy tíz fő foglalkoztatását szeretnék elérni. Távlati céljaik közt szerepel egy összeszerelő üzemegység beindítása a városban. Ez a munkahelyteremtés is nagyban hozzájárul a fejletlen régió felzárkóztatásához.

A szlovákiai leányvállalat már el is kezdte tevékenységét. Elsősorban az önkormányzatokat keresték fel a közvilágítás modernizálásával. Az elmúlt hetekben több településsel is a szerződéskötésig jutottak. A cégcsoport a termékek és technológiák kínálata mellett az önkormányzatok részére finanszírozási megoldási lehetőségeket is nyújt.

Távlati tervek

A Kereskedőház ipolysági irodája távlati tervei közt szerepel a 2017-es évre vonatkozó a szlovákiai szakmai kiállításokon való részvétel és két nagyobb szakmai találkozó megrendezése.

Májusra tervezik az „I. Ipoly – Garam menti Expo” találkozót, amely a hungarikumok, magyar biotermékek és kiemelkedő élelmiszeripari termékek szlovákiai piacra lépését támogatja. A turizmusfejlesztést figyelembe véve valósul meg előreláthatólag szeptember folyamán a Turizmus határok nélkül - turisztikai desztinációs menedzmentek, utazási irodák, vendéglátóhelyeket üzemeltetők B2B fóruma.

„Ipolysági irodaként szeretnénk a térségünket ráhelyezni az üzleti térképre. Távlati célunk, hogy a térség vállalkozói, egyesületei és civil szervezetei helyben, illetve a régiókban találjanak megfelelő üzleti partnert, ezzel gazdagítva és fejlesztve térségünket” – summázta az iroda vezetője.

Pásztor Péter
A szerző felvételei

Oktatási körkép a Bodrogközben

A Bodrogközben nyolc teljes szervezetszerű és tíz magyar nyelvű oktatást biztosító kisiskola működik. Hogy sok ez, vagy kevés, nehéz egyértelműen eldönteni. Az országnak ezen a táján a problémák sokasága halmozódott fel az elmúlt évtizedekben, és olyan intézkedések sem születtek, melyek az itt élő emberek sorsát segítették volna. A rendszerváltást követő harmadik évtized vége felé erőteljesen buknak ki a bajok és a kezeletlenségből fakadó következmények. Az oktatási ügyben mindez jól lemérhető. A teljesség igénye nélkül néhány helyet és helyzetet kiemelve – íme egy bodrogközi helyzetkép.

A magyar iskolába íratott gyerekek száma a Bodrogközben az elmúlt évekhez hasonlóan összességében csökkenő tendenciát mutat, amin csodálkozni sem lehet annak ismeretében, hogy a régió lakosságának száma is csökken a munkahelyhiány, a fiatal és aktív korú népesség elvándorlása miatt. Az ittmaradók közt arányaiban egyre több a halmozottan hátrányos helyzetű, s ez bizony az iskolák sorsára is rányomja bélyegét. Az **elsősök létszámának látszólagos növekedését a nulladik osztályból első osztályba lépők, vagy az első évfolyamot ismétlő gyerekek száma eredményezi.** A Bodrogközben 2015-ben 161 első volt, 2016-ban pedig 166 első van a magyar tanítási nyelvű oktatási intézményekben.

Az alacsony diáklétszám elsősorban a kisiskolák számára jelent veszélyt, hiszen fenntartásuk a legtöbb esetben csak az önkormányzatok anyagi támogatásával lehetséges. A kisiskolák általában összevont osztályokkal működnek. A Bodrogközben kivétel ez alól **Battyán**, ahol nem összevont osztályokban oktatnak összességében 50-60 fős diáklétszámmal.

A kisközségek fiataljai elköltöznek a falvakból, munkalehetőséget keresnek a nagyvárosokban vagy külföldön. A munkahelyek hiánya azt eredményezi, hogy a falvakban egyre kevesebb a megtelepedő fiatal család, így nem csoda, hogy a gyerekek létszáma csökken. A csökkenő gyereklétszám pedig az oktatási intézmények megszűnését vonhatja maga után.

Ladmócon például a fiatal családok és a kisiskola helyzetét az is nehezíti, hogy néhány éve megszűnt az óvoda, mert alig volt az utánpótlás. Óvoda csak a szomszéd községben, Zemplénben működik. Ladmócon megmaradt a kisiskola, összevont osztállyal. A gyerekek száma nem éri el a 20 főt, s ezt a létszámot is a **Zemplénből** bejáró gyermekekkel együtt érik el. A ladmóci tanintézmény három tanerővel működik, akik a szülőkkel együtt reménykednek a túlélésben, hiszen az itt lakók részéről igény van az iskolára. Eddig még volt erő és akarat a megmaradásra, s most is

úgy érzik, bízhatnak a jövőben, hiszen az önkormányzat minden támogatást megad a kisiskolának.

Pozitív példaként említhető még **Szentes** község, ahol szintén kisiskola működik, két összevont osztállyal, 15-20 fős létszámmal. Az iskola vezetése és az önkormányzat mindent megtesz, hogy az iskolaköteles gyerekek szülei gyermekük számára a helyi iskolát válasszák. 2015-ben egy elsősök volt, az idei tanévet 8 elsőssel kezdték, ami növekedést jelent a korábbi évekhez képest. Olyan esetük is volt, hogy korábban más iskolába beíratott gyereket visszahoztak a szülők a helyi kisiskolába. Az iskola egy épületben működik a szintén 20 fős óvodával. Az, hogy a két intézmény egy fedél alatt van, segíti a fenntarthatóságot, hiszen így jobb az épület kihasználtsága, az étkezde is egyaránt szolgálja az óvodásokat és az iskolásokat. Az épület korszerű, jó színvonalú, a mai igényeknek minden szempontból megfelel. Az intézményvezető bizakodó. A színvonalas oktatás mellett fontosnak tartja a szülők iránti nyitottságot, az önkormányzattal és az óvodával való jó együttműködést, amelyet számos közös programmal igyekeznek megvalósítani.

Királyhelmece lejtőn

Királyhelmeceen évről évre csökken a magyar iskolába íratott gyerekek szá-

ma, de ilyen alacsony, mint az idén, még soha nem volt. Pedig ez lenne a Bodroghköz legnagyobb magyar tanítási nyelvű alapiskolája.

A 73,7 %-ban magyarok lakta kisvárosban jóval több szülő választotta gyermekének idén a szlovák tannyelvű alapiskolát, mint a magyart. A szlovák alapiskolába 44, a magyar alapiskolába pedig mindössze 18 gyereket írtak be. Ha csak két évre visszamenőleg nézzük az adatokat, akkor is kitűnik a drasztikus csökkenés: **2014-ben 39, 2015-ben 32, 2016-ban 18 (!) elsős tanul az iskolában.**

A királyhelmeci alapiskolában időközben vezetésváltásra került sor, és az önkormányzat is kiemelt területként kezeli az alapiskola ügyét. A városvezetés szakmai fórumot kezdeményezett annak érdekében, hogy a problémákat feltérképezze, és stratégia tervet dolgozzanak ki, majd konkrét lépéseket tegyenek a negatív tendencia visszafordítása érdekében. A tanácskozáson felmerült a jelenleg közös igazgatás alatt működő királyhelmeci szlovák-

magyar óvodák szétválasztása, amely Nagykaposon néhány éve jó eredményt hozott. A Rákóczi Szövetség a már évek óta jól működő beiratkozási programján keresztül és azon túl is támogatásáról biztosította az iskola és a város vezetését. A Rákóczi Szövetség tájékoztatása alapján elmondható, októberben döntés született arról, hogy a Királyhelmece és Vidéke Célalapjukat a hatékonyabb munka érdekében átszervezik-újjászervezik. December 7-én Mikulás-ünnepség keretében zenés-mesés programmal és ajándéksomaggal örvendeztetik meg az óvodásokat. Továbbá a királyhelmeci alapiskola meghívást kap a Rákóczi Szövetség diaszpóra- és szórványprogramja keretében zajló magyarországi tanulmányútra, a diákutaztatási program során is kiemelten kezelik az iskolát, és a zánkai Erzsébet Tábortban való részvétellel is lehetőséget kap az iskola.

Az anyaországi támogatás mellett azonban a legfontosabb a színvonalas oktatásról való gondoskodás, a helyiek összefogása és a szülők nemzeti identitástudatának erősítése lenne. Az isko-

lába való beíratásról a szülő dönt, tehát elsősorban a szülőkkel való beszélgetések, közös programok, esetleg egy felmérés segíthetne az okok feltárásában, amelyek a magyar iskolába való beíratás mellőzéséhez vezettek Királyhelmecen. Minden bizonnyal hasznos lenne a tapasztalt, a helyi viszonyokat jól ismerő pedagógusok megkérdezése, tanácsaik és javaslataik figyelembe vétele. Minden területnek megvan a szakembere, akiknek a véleménye aranyat érhet. Talán Királyhelmecen is eredményt hozna. Az előrelépéshez biztosan szükséges a kiváló színvonalú oktató-nevelő munka, az iskola jó hírnevének erősítése, a hatékony kommunikáció és széleskörű összefogás.

Az iskolát megtartani akaró és annak fejlődésére vágyó magyar szülők és pedagógusok, valamint a fenntartó minden erőfeszítésére szükség lesz a jövőben, hogy Királyhelmecen a magyar iskola iránti bizalmat helyreállítsák, és növekvő gyereklétszámú oktatási intézménnyé váljon.

Tökölyi Angéla

Erős tömbmagyar bázis, megingásokkal

A stabilitás hiánya, a folytonos változások okozta bizonytalanság és a magyar iskolák nem megfelelő kezelése - továbbra is rengeteg probléma nehezíti anyanyelvű oktatási rendszerünket és nem csupán az iskolák megszűnése jelent veszélyt. Az oktatási intézményeinkért folytatott harcban sokszor magunk is elfeledkezünk a lényegről, hogy fenntarthatóságuk hosszabb távon csak a szülők számára is látható és érezhető sikerességükkel érhető el. A Dunaszerdahelyi járás ebből a szempontból kiváltságos helyzetben van, mert a tömbmagyarság még mindig erős bázist jelent. Ennek ellenére már itt is sok magyar szülő szlovák iskolát választ gyermekének. Pedig sikeres magyar tannyelvű iskolából nincs hiány a régióban, egy ilyen vezét Masszi János, aki a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének járási elnöke is. Őt kérdeztem.

Hogyan látja a felvidéki alapiskolák és középiskolák helyzetét? Változott valami az elmúlt évekhez képest?

A szlovákiai magyar alapiskolák és középiskolák az elmúlt évekhez hasonló helyzetben vannak, hiszen már megszoktuk, hogy évről-évre változnak az iskolai évet meghatározó tartalmi és szervezési útmutatók, jogrendek. Ez nagyon zavarja iskoláink megtervezett programját, hiszen az elkészített terveket állandó jelleggel módosítani szükséges, újra kell gondolni. Az idei tanévben az alapiskolák első évfolyamát érintették a változások, konkrétan az anyanyelvi órák számát illetően. Ez kicsi

pozitív elmozdulást sugall, viszont a magyar tannyelvű alapiskolák esetében a szabad órák felhasználása ezáltal szűkült, mégis meg kell találnunk annak a módját, hogy tartalmilag e miatt ne kínáljunk kevesebbet, mint korábban.

A Dunaszerdahelyi járás szintjén került már sor iskolabezárásokra?

Az elmúlt években adataink alapján három kisiskolát zártak be járásunkban. A konkrét okokat helyben kellene feltárni, mert összetett problémakörrel van szó. Egyrészt: kevesebb gyermek születik, fálvak öregednek el, mert a fiatalok elköltöznek. Nem csupán a munkaalkalom kevés, a közlekedési lehetőségek sem jók. Ettől a jelenségtől a tömbmagyar vidék sem mentesül. De a kis településeken fenntartási gondok itt is adódhatnak, ha egyszerűen nincs miből pluszfinanszírozást nyújtani a kisiskolának, még a pedagógust is nehéz megtartani.

Ebben a régióban évek óta jó eredményeket érnek el az alapiskolák és egyes középiskolák országos szinten. Minek köszönhető ez?

Véleményem szerint annak, hogy az oktatási intézmények többsége tudatosította: minőségi szolgáltatást, megfelelő szintű képzést kell nyújtani. A pedagógusok többsége folyamatosan képezi magát, az iskolák beépítik oktatási folyamatukba a bevált és hatékony új oktatási módszereket, modernizálják tanítási óráik eszköztrendszerét, próbálják követni a korszerű irányt. Az iskolai versenyeken jól visszatükröződik a fel-

készítés hatékonysága.

Mennyire sikerül a jó hírű tanárok helyett utánpótlást nevelni? A mennyiségi tanárképzésből kifejlődik a minőségi is?

Sajnos, valóban problémát jelent, hogy túl sok a pályakezdő pedagógus, aki nem tud elhelyezkedni, hiszen nincs annyi hely az iskolákban. További probléma, hogy nem készült felmérés, milyen szakirányú végzettségekre lenne szükség, emiatt vannak olyan szakpárosítások, melyekből túl sok van, vannak olyanok, melyekből évek óta nagy a hiány. A hivatásukat becsületesen és lelkiismeretesen végző kollégák viszont minőségi munkát végeznek.

Van valós verseny a járásban a szlovák és magyar tannyelvű intézmények közt?

Nincs, legalábbis régióinkban nem tapasztaltuk ennek a ténynek az erősödését.

A bizonytalan szülők akkor mégis mi alapján döntenek?

Sajnos, a bizonytalan szülők könnyen befolyásolhatók, dönthet az iskola közelsége, adott esetben a meggyőző érvek és a visszacsatolás nélküli rábeszélés. Ezért szükséges, hogy a szülő meglátogassa a kiszemelt intézményt, érdeklődjön felőle, mielőtt dönt, de mindemellett a legfontosabbról se feledkezzen el: honét származik és mi az anyanyelve!

Hogyan látja a közeljövőt a régió iskolái szempontjából?

Sajnos, eléggé borús a jövőkép. De talán még nincs késő tenni a jobb jövőért. Ehhez azonban szükség van az identitáskat vállaló szülőkre, a hivatásukat szerető és szorgalmasan űző pedagógusokra, az oktatást és a kisebbségi oktatást maximális mértékben támogató társadalomra.

Rajkovic Péter

A talentumos iskola

Huszdik életének küszöbén áll a Rozsnyói Református Egyházközség Alapiskolája. Az iskola megalapításának gondolata már hamarabb felmerült, hiszen a „mečari időkben” embertelen bánásmódban részesültek a magyar oktatási intézmények is. Nem egy, nem kettő tüntetés valósult meg az iskolák mellett.

Eme áldatlan helyzetből keresve a kiutat, az anyanyelvi oktatás és kulturális értékeink megvédésének a célját szem előtt tartva hozták létre 1997-ben Rozsnyón az oktatási intézményt. Pozsonyban a szlovák iskolaügyi minisztérium 1997. augusztus 28-án jegyezte be és engedélyezte az iskola működését. Az első tanévet tíz osztályban 174 tanulóval és 16 pedagógussal kezdték meg.

A kezdetekkor a református egyház nagyban támogatta az ötletet, az akkori vezetők, Ft. Erdélyi Géza püspök és Nt. Gábor Lajos a Nyugat – Kassai Egyházmegye esperese is segítette az iskola megszületését. Az oktatási intézmény mai napig egyetlen magyar nyelvű egyházi intézménye a Rozsnyói járásnak. Az alapítás óta több mint 400 tanuló fejezte be alapiskolai tanulmányait az oktatási intézményben, melynek 1997-től az anyanyelvi oktatás és kulturális értékeink megvédése a célja.

2015-ben, az iskola tizennyolcadik születésnapja kapcsán Nt. Drenkó Zoltán, az iskola első igazgatója így emlékezett: „Intézményünk immár felnőtté vált, kiherverve sok gyermekbetegségét, ám mindenekelőtt a fogantatásával, megszületésével, növekedésével fémjelzett tartalmas és gazdag éveket tudva maga

után, egy kicsit válaszút előtt állva. A válasz ma is és egykor is az volt: Quelle – Forrás, vissza a Forráshoz. Célja és küldetése a múlt, jelen és jövő időre is ugyanaz kell maradjon: növendékeit művelt, jellemes keresztyén – keresztyén emberré, az egyetemes emberi értékek tisztelőjévé, hazánk és nemzetünk hűséges, áldozatkész, alkotó polgáraivá formálja, akik mindenkor készek az örökölt és a jelenkori kultúra valódi értékeit befogadni, gyarapítani és közvetíteni.”

A 2015/2016-os tanévben 147 diák látogatta az iskolát. Június 30-án a rozsnyói református templom falai között huszonhárom végzős ballagott el. Az ünnepi isztisztelet keretén belül sor került a Pro Schola-díjak átadására is. A 2015/2016-os tanévben Gyenes Orsolyát és Zagiba Mátyást tüntették ki, valamint Ibos Bálint részesült külön dicséretben. Az iskolában ugyanis hagyománnyá vált, hogy a tanévzárón a végzős növendékeket kimagasló tanulmányi előmenetelükért, az iskola jó hírének öregbítéséért, különböző versenyeken való képviseletért nívódíjat – „Pro Shola” – díjat adományoz.

Az iskola titka és fontos küldetése

Nevelői tevékenységük arra irányul, hogy öntudatos embereket neveljenek, akik tudják, kiben és miért hisznek. Képesek önállóan, logikusan gondolkodni és cselekedni. Törekednek önmaguk és környezetük megismerésére és annak megóvására, a valódi értékek felismerésére és tisztelésére.

„Ebben a gyorsan asszimilálódó világ-

ban mélységes tisztelettel és alázattal hajlok meg minden szülő döntése előtt, aki gyermekének neveltetését iskolánkra bizza. Ők a biztosítékai annak, akik érzik az anyanyelvi oktatás fontosságát, s tisztában vannak vele, hogy az anyanyelv megőrzése, megmaradásunk és kultúránk ápolásának egyedüli útja a jó magyar iskola lehet. S mindezek mellett többletet jelent az egyházi értékek átadása, a hit elmélyítése, hisz ebben az elanyagiasodott világban a családjainknak fogódzót, majdan helyes és járható utat jelenthet. Iskolánk titka és egyik fontos küldetése éppen ebben rejlik” – vallja Tóth Sándor egykori igazgató.

Új módszereket igyekeznek meghonosítani, mint a kooperatív tanulási módszert, a projekt módszert, bevezették a tematikus napokat, vagy a reggeli beszélgetéseket. Fontosnak tartják, hogy érzelmi biztonság, érzelemgazdag alkotó légkör, hatékony együttműködés és konfliktuskezelés, bizalom, közösségi programok jellemezzék az iskolát. „Gyermekeink országos teszteléseken és tanulmányi versenyeken elért jó eredményei a pozitív érzelmi biztonsággal támogatott környezet mellékhatásaként jelennek meg. Iskolánk nem tartozik az ún. „versenyistálló” közé, ennek ellenére a gyerekek szívesen, saját akaratukból, nagy örömmel vállalják a megmérettetést” – állítja Kovács Attila, előző igazgató.

A Kovács Attila szavait bizonyítják a tavalyi tanítási év adatai is. A 147 tanuló-ból 85 kapcsolódott be különféle tanulmányi-, művészeti és sportversenyekbe. 41 különböző versenyen értek el jó és jobb helyezéseket.

Saját profil, innovációk, tehetséggondozás és iskolaotthon

Nemcsak tanulás folyik az iskolában, legalábbis nem a szó megszokott értelmében, hanem nagyon nagy hangsúlyt fektetnek a játszva tanulásra, hiszen a gyerekeknek a játék lételemük. Sokszor a kisdíjakok nem is tudatosítják, hogy a játék közben lefeleltek. Az iskola tartalmaz foglalkozásokat, pihenést, feszültségoldást, sportolási lehetőségeket biztosít, melyek jól szolgálják a különböző hátrányok csökkentését. A gyerekeknek hagyományörző, kreatív kézműves foglalkozásokat, táncoktatást, koncerteket, szlovák és magyar nyelvű színházi előadásokat tudnak biztosítani, mivel az iskola nyitott a szülők és a társadalmi szervezetek felé is.

Az iskolakezdés sikerességében meghatározó szerepet játszik, hogy hol tart a gyerek azoknak a készségeknek az elsajátításában, amelyekre az iskolai tanulás építkezik. Hol tart az anyanyelvi fejlődésben? Van-e elemi számfogalma? Megvannak-e már az írástanulás megkezdéséhez elengedhetetlen idegrendszeri, finommotorikai feltételei?

A kis elsősöknél az úgynevezett DIFER méréssel megállapítják a hét alapkészség szintjét, majd ehhez mérten – és pont az iskolaotthon keretén belül – sort tudnak keríteni a gyengébbek felzárkóztatására, van idő a tehetséggondozásra is, és figyelembe tudják venni a gyermek bioritmusát. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a legtöbb esetben a szociális készség (nem tud megfélni a többiekkel, illetve kevésbé együttműködő) a legalacsonyabb a mai gyerekeknél és az

individualizmus jellemző rájuk. Az iskolaotthon ellensúlyozza ezt a jellemzőt, és nagyon alkalmas a közösségi nevelésre. Így megmaradnak azok a szociális kötőanyagok, amelyek szükségesek az egyén személyes szociális fejlődéséhez is. Egy ovis gyerek attól, hogy iskolaköteles évébe lépett, nem lesz egy csapásra iskolás. A Rozsnyói Református Egyházközség Alapiskolájának célja az iskolaotthon bevezetésével, hogy az óvoda-iskola átmenetet megkönnyítse, megerősítse az alapkészségeket, megteremtse az egyéni differenciálás lehetőségét, ha kell, felzárkóztasson, ha lehetséges, tehetséggondozást fejtsen ki. Az első és második osztályban alkalmazzák ezt az oktatási formát.

Az első a járásban, mely iskolabuszt üzemeltet

Az iskolabusznak köszönhetően olyan, zömében magyarok által lakott településekről tudják biztosítani a tanulók napi bejutását az iskolába, amelyekben nem működik már magyar tanítási nyelvű alapiskola. A kisbuszra a Kárpát-medencei Református Oktatási Alap támogatásából tettek szert, majd tavaly sikeresen pályáztak az iskolabusz fenntartási költségeinek kiegészítésére a Bethlen Gábor Alapnál. A kisbusz naponta 7 település 24 gyermekét szállítja az iskolába és haza. Három utat tesz meg minden reggel és minden délután, viszont még így is csak az alsó tagozatos gyerekek számára biztosított az utazás a Rozsnyótól távolabb eső településekről, így a Csermosnyavölgyi falucskákból: Barkáról, Lucskáról, Dernőről, illetve Kőrösről, Berzétéről, Sajóházáról, vagy Rozsnyóbányáról. Az eddigi tapasztalatok alapján a szülők

elégedettek ezzel a lehetőséggel, mivel a kisgyerekeket a házuk kapujától az iskola bejáratáig szállítják. A szolgáltatás akár döntő érv is lehet az iskolaválasztáskor, hiszen a kicsiket a szülő nyugodtan elengedheti az iskolába kíséret nélkül is. A szülők telefonos kapcsolatban vannak a buszvezetővel, így kisebb késések esetén mindenkit be tudnak várni. A tanítás végén a gyermeknek nem kell az órát figyelve attól rettegnie, hogy elkési a buszt, mivel a busz vezetője minden gyerekre odafigyel. Az üzemanyagköltségek egy részét az utazó gyermekek szülei biztosítják, az összeg megegyezik a buszjegy árával. A gyerekek beutaztatásán kívül évente 10-12 alkalommal különböző tanulmányi versenyeken, rendezvényeken való részvétel céljával is igénybe tudják venni a kisbuszt.

Uličný Ibolya 2015. július 1-vel lett az iskola igazgatója. „Mindazt a jót, amit elődeim – Drenkó Zoltán, Tóth Sándor, Kovács Attila – kiépítettek, megtartani és folytatni szeretném: a már kilencedik éve működő iskolaotthont, az igényes, színvonalas oktatói – nevelői munkát, az idegen nyelv oktatását már az első osztálytól amerikai lektorunk vezetésével, a tehetséggondozást és ezzel karöltve a felzárkóztatást, a gyökereinkhez, kultúránkhoz, nyelvünkhöz való ragaszkodás nevelését gyermekeinkben. Építeni, mélyíteni szeretném a fenntartóval, a rozsnyói református gyülekezettel, a várossal, a környék kisiskolaival, óvodaival való kapcsolatainkat. A csatlakozni szeretnénk a Tehetségpont hálózathoz, ennek keretén belül foglalkozni a tehetségeinkkel. S nem utolsó sorban fontos számunkra az iskola épületének fejlesztése, bővítése. Nagy erőbevetéssel dolgozunk a közösségi termünk létrehozásán, a napközi otthonnak, illetve a kézműves foglalkozásoknak helyt adó szaktanterem berendezésén. A legnagyobb célunk egy tornaterem felépítése, amely nem egyszerű, de nem fogjuk feladni” – ecseteli a terveket is Uličný Ibolya igazgató.

„Tizennyolc év nem hosszú idő, de annak a jele, hogy már ideje felelős magyar keresztyéneket/keresztyényeket nevelnünk. Becsengettek” – írta 2015-ös emlékkönyvükben Nt. Búza Zsolt iskolalelkész, alapító-fenntartó. A Rozsnyói Református Egyházközség Alapiskolája felnőtté vált, sőt 2017-ben ünnepeli fennállásának huszadik évfordulóját.

Épülhet-e egyházi iskolaközpont Szepsiben?

Egy közösség harca az iskolájáért

A leendő szepsi magyar iskolaközpont-ról cikket írni nem éppen politikusnak való feladat, mert szinte biztos, hogy valakik megbántódnak az olvasása kapcsán. Ugyanakkor varázsolhat kárörvendő mosolyt is egyesek arcára.

Kezdjük az elején. 2014-ben a Magyar Kultúra Napján az akkori nemzetpolitikaért felelős helyettes államtitkár, Répás Zsuzsanna, az ünnepi műsor részeként bejelentette, hogy Magyarország – halandó ember számára felfoghatatlan nagyságú pénzüsszeggel – megtámogatja egy modern magyar iskolaközpont építését Szepsiben. Ez lehetővé teszi majd, hogy a magyar nyelvű oktatás az eddigiéknél jóval színvonalasabb körülmények között folyhasson, és egyre több diákot vonzzon majd az intézménybe.

A felhőtlen öröm nem tartott sokáig. Már a műsort követő fogadáson

elhangzottak baljós, be nem fejezett mondatok: „nem tudjátok, hogy mibe fogtok bele..., nem lesz ennek jó vége, majd meglátod...” Fel nem foghattam, hogy miért. Persze, akkor még nem tudtam, hogy az MKP fennállása óta eddigi legnagyobb kudarcát fogja elszervenvedni Szepsiben a helyhatósági választásokon. Nem tudtam, hogy egy olyan jelölt kerül a polgármesteri székbe, akinek nem szívügye ez a nagyszabású fejlesztés, és sorra támadja meg az eddigi ezzel összefüggő, korábbi testületi határozatokat.

Arról is sokat lehetne okoskodni, hogy ez miért történt így, de nem ebben a cikkben.

Ezt követően létre jött a Jövőért Alapítvány, mely az iskolaközpont megépüléséért és az erre jóváhagyott pénzért felel. Ezzel nem feltétlenül karöltve megalakult a Boldog Salkaházi Sára Egyházi Iskolaközpont is, melybe az állami magyar tanítási nyelvű iskolából és gimnáziumból sokan átléptek, zömmel roma származású diákokat hagyva maguk után. Egy ártatlan kijelentésem, mellyel az egyházi iskolát méltattam, váratlanul óriási felháborodást keltett az állami iskolában tanítók körében, melyet a polgármester sikeresen még nagyobbra dagasztott. Ekkor döbbenem rá, hogy a két intézmény között el-

lentétek feszülnek. És mivel reális okot erre nem találtam, személyes sérelmekre gyanakodtam. A két iskola azóta – úgy tűnik –, megfér egymás mellett, annál is inkább, mert az állami intézmény elismerésre méltó tevékenységet folytat a szociálisan hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatásában.

A Jövőért Alapítvány és a Boldog Salkaházi Sára Egyházi Iskolaközpont megalakulásuk óta harcolnak céljaikért. Az alapítvány azért, hogy végre elkezdődhessen az építkezés, az iskola pedig a helyért, ahol nyugodt körülmények között csak az oktatásra összpontosíthatna. A polgármester közben jogi, formai és egyéb hiányosságokra hivatkozva gátolja az építkezés elkezdését – annak ellenére, hogy a képviselőtestület szlovák tagjai is támogatják a kezdeményezést. És valóban, melyik polgármester nem örülne egy ekkora beruházásnak a városában?

Meggyőződésem, hogy egy korszerű iskolaközpont gyógyítólag hatna a gyenélkedő Bódva völgyi magyar öntudatra, és abban is hiszek, hogy növekedne a magyar iskolások száma. Bár olyan véleményt is hallottam már, hogy ez veszélyeztetné a környékbeli magyar iskolák létét, és az iskolaközpont megépülésére szánt összeget inkább el kellett volna osztani a már létező magyar iskolák között. De az új iskolaközpont mellett szól az is, hogy Szepsiben az iskolaköteles gyerekek száma évről évre növekszik, ami elsősorban a roma származásúaknak köszönhető, és már most gondok vannak az elhelyezésükkel. Annak ellenére, hogy a Boldog Salkaházi Sára Egyházi Iskolaközpont diákjai átmenetileg megtűrt vendégek egy városi és egy megyei fennhatóságú szlovák iskolában, a szülők és gyerekek elszántan kitartanak az új intézmény mellett. És egyedül ők, a jelenlegi patthelyzet elszenvedői lehelhetnek életet bármilyen intézménybe. **Amíg a szülők, gyerekek és tanítók kiállják az értelmetlen megpróbáltatásokat, addig van jövője az iskolaközpontnak.** Az, hogy a szülők ekkora ellenszélben is kitartanak, és továbbra is minden erejükkel támogatják az új iskolát, azt bizonyítja, hogy még mindig elég erős a helyi magyar közösség.

Néha nem árt, ha egy-két nehézség próbára tesz bennünket, ettől csak edzettebbek és ellenállóbbak leszünk.

Gergely Papp Adrianna

Az iskolaközpont eddigi történetének kronológiája

Hogyan lehet egy ígéretes iskolaépítési tervvel két év alatt a nulláról nullára jutni, avagy egy kis szepsi valóság. (Megjelent a Szepsi Színes májusi számában.)

A Jövőért Alapítvány jelentése:

1. 2014. 5. 20. A Jövőért Alapítvány (továbbiakban alapítvány) a Szlovák Belügyminisztériumban bejegyzésre került. Kurátorai elsősorban szervezeti, egyházi képviselők, valamint a Magyarország delegáltjai.
2. 2014. 6. 15. Az alapítvány megbízta Pásztor Péter tervező-építész az iskolaközpont tervének kidolgozásával (engedélyeztetési tervek, kivitelezési terv).
3. 2014. 9. 02. Szepsi Város önkormányzati határozat alapján kinyilvánítja, hogy alapító tagként vagyonrészrel lép az alapítványba, 12 666 négyzetméter kiterjedésű városi ingatlannal. (Egészségügyi központ mögötti műveletlen terület.)
4. 2014. 9. 12. Az alapítvány kérvényezi Kassa megyénél a felajánlott városi ingatlan mellett levő 17 087 négyzetméter nagyságú földterület megvételét.
5. 2014. 9. 24. Szepsi Város és a Jövőért Alapítvány között aláírásra kerül az a koncessziós szerződés, aminek értelmében 99 évre bérmentve az alapítvány tulajdonába kerül a fent említett városi ingatlan, iskolaépítés céljából. Erről határozatban döntött a városi képviselőtestület.
6. 2014. 10. 06. A Szepsi Városi Hivatal építésügyi osztálya kiadja az iskolaközpont építésének elvi engedélyeztetését.
7. 2014. 11.05. A Jövőért Alapítvány megbízta a GEO Slovakia Kft- t, az építkezési engedélyhez szükséges geológiai vizsgálatok elvégzésére.
8. 2014. 12.16. Az alapítvány Kassa megyével megkötö az adásvételi szerződést a fent említett földterületre.
9. 2015. 5. 05. Az alapítvány kérvénye alapján a Járási Földhivatal a leendő építkezési területet mezőgazdasági területről építkezési területté minősíti.
10. 2015. 6. 22. A Szepsi Városi Képviselőtestület mellett működő építésügyi bizottság óvást nyújt be az elvi engedélyeztetés ellen a Járási Építésügyi Hivatalnál.
11. 2015. 6. 29. Szepsi polgármestere, Borovský Slavomír jogsértésekre hivatkozva érvénytelennek minősíti a koncessziós szerződést és óvást nyújt be a szepsi építésügyi hivatalhoz az építkezési engedélyeztetés folyamatának felfüggesztésére.
12. 2015. 7. 03. Szepsi polgármestere megbeszélésre hívja az építkezési engedélyeztetési folyamatban érintett feleket, ahol kijelenti, hogy a továbbiakban az építkezési engedélyezési folyamatot egy független, kassai székhelyű építésügyi hivatal fogja kezelni.
13. 2015. 9.10. A Járási Építésügyi Hivatal felfüggeszti az építkezési engedélyezési eljárást.
14. 2015. 9.14. A Járási Építésügyi Hivatal a Szepsi Városi Képviselőtestület építésügyi bizottságának óvására vizsgálatot indít az elvi engedélyeztetési folyamat ellen.
15. 2015. 9.16. Kassa Város Építésügyi Hivatala (az új független hivatal) az építési engedélyeztetés folyamatát a koncessziós szerződés által érintett földterület tulajdonjogi rendezetlensége miatt 60 napra felfüggeszti.
16. 2015.10. 08. Az alapítvány független jogászi szakvéleményezést kér a koncessziós szerződés törvényességéről. A véleményezés 2015. 12. 20-ra elkészül és kimondja, hogy a szerződés jogilag rendben van. Az igazságnak ezek szerint csak a bíróságon lehetne érvényt szerezni, ami évekre leállíthatja az építkezést.
17. 2015. 11. 06. A Járási Építésügyi Hivatal helyt ad a Szepsi Városi Képviselőtestület mellett működő építésügyi bizottság óvásának és semmissé nyilvánítja a 2014. 10. 06-án kiállított elvi engedélyt, ami által megszűnik az építkezési engedélyeztetés folyamata, amit 2015.12. 28-án Kassa Város Építésügyi Hivatala írásban is kézbesít.
18. 2015. 12. 21. Az alapítvány átnyújtja Szepsi város vezetésének a fent tárgyalt szakvéleményt, amit a város vezetése szóban visszautasít, de ezt írásban nem erősíti meg.

19. 2015.12. 23. Szepsi polgármestere az érintett területet felkínálja 30 éves bérleménybe, amit az alapítvány kuratóriuma visszautasít.

20. 2016. 01.29. Az alapítvány a Szepsi Városi Hivatal építésügyi osztályánál újra kérvényezi az elvi engedélyeztetést, de már az időközben Kassa megyétől megvásárolt 1,7 hektáros területre. Megjegyzés: Az iskola kedvezőtlenebb fekvéssel épülne az említett, hegyhez közelebbi területen.

21. 2016. 2. 09. Az alapítvány Szepsi polgármesterének ajánlatára kérvényt nyújt be az 1,26 hektáros városi terület megvételére, aminek eredményeképpen megmaradhatna az iskola eredeti, egyben kedvezőbb fekvése. A konkrét összeget, amit a polgármes-

ter Iván László és Bartók Csaba előtt kimondott (100 000 euró) később semmissé nyilvánítja.

22. 2016. 3.14. Szepsi Város Képviselőtestülete jóváhagyja a fent említett terület eladását. A város felértékelése szerint a terület négyzetméterenkénti ára 32,8 EUR. Az alapítvány újabb felértékelést készített, ami 10,86 EUR/négyzetméterben állapítja meg az árat. A képviselőtestület hosszú vita után a 10,86 eurós árat hagyja jóvá. A nem tervezett kiadás miatt jelenleg tornaterem és könyvtár nélkül épülhet(ne) meg az iskola, az áttervezés megtörtént.

23. 2016. 3. 22. Az alapítvány képviselője Borovský Slavomír polgármesterrel tárgyal. A polgármester közli, hogy a Kerületi Építésügyi Hivatal

ajánlása alapján az érintett területeket át kell minősíteni iskolaépítés céljára, ugyanis az eredeti városrendezési tervben kórházépítés szerepel, ami szintén a polgári fejlesztés kategóriájába tartozik, de mivel korábban e tekintetben véleményütköztetés volt és leállították az építkezési engedélyeztetés folyamatát, ezért szükséges az átminősítés kérvényezése.

24. 2016. 3. 31. Az alapítvány a Szepsi Városi Hivatalban kérvényezte az érintett parcellák átminősítését.

25. 2016. 4. 03. A Kerületi Műemlékvédelmi Hivatal elrendelte az archeológiai kutatást, ami folyamatban van.

26. 2016. 5. 13. A Szepsi Városi Hivatal építésügyi osztálya értesítette az alapítványt, hogy megszakítja az elvi engedélyeztetés folyamatát addig, amíg a városrendezési tervben a telek átminősítése meg nem történik.

27. 2016. 5.17. A városi hivatal elkészítette az adásvételi szerződésjavaslatot (az eredetileg az alapítvány tulajdonában levő területre), amit az alapítvány vezetése abban a formában nem tudott elfogadni, ezért jogászával véleményeztette, átdolgoztatta, majd 2016. 5. 23-án benyújtotta a városi hivatalba. Az ügyben június 17- ig érdemi lépés nem történt.

Bartók Csaba – elnök, Jövőért Alapítvány
Iván László – ügyvezető, Jövőért Alapítvány

Az utolsó bejegyzés óta vannak fejlemények, de az építkezés még mindig nem kezdődhetett el.

Egy követhető minta: Dél – Tirol

Megfoghatatlan félelmek, rossz beidégződések helyett tényismeretre van szükségünk. Az autonómia mint együtt-élési forma kiátkozása helyett annak megismerése lehet célravezető. A több-nemzetiségű régiókban, különösen a történelmi traumákkal terheltékben, csak az autonómia jelentheti a modus vivendit. A rendszerváltás harmadik év-tizedének végéhez közelítve leszögezhetjük: Szlovákia déli, magyarok által is lakott, országhatár menti régiójában aligha lesz jobb élete magyarnak, szlováknak vagy romának, ha nem lesz több módja és eszköze saját életkörülményeinek javításához.

Nem kiátkozni kell és szóhasználatunkból törölni az autonómiát vagy más szóval önigazgatást, hanem meg kell vizsgálni, mit is takar a gyakorlatban. S akkor talán kiderül az is, hogy az országos közigazgatási rendszeren belül, ahhoz szervesen illeszkedve is megvalósítható. A dél-tiroli autonómia minden szempontból modellértékű térségünk vonatkozásában is. Olaszországnak 1970-től húsz régiója (olaszul regione) van, amelyek NUTS-2 szintű egységeknak felelnek meg. A régió döntéshozó testülete a regionális tanács (olaszul consiglio regionale), a végrehajtó testülete pedig a regionális

bizottság (giunta comunale), melyet az elnök vezet (presidente). **Öt olasz régió különleges státussal rendelkezik, elsősorban az ott élő nemzeti kisebbségek jogainak biztosítása céljából:** Friuli-Venezia Giulia, Szardínia, Szicília, Trentino-Alto Adige és Valle d'Aosta. A régiók törvényhozási, adminisztratív és pénzügyi autonómiával rendelkeznek. Az államvezetés a regionális biztosok (olaszul commissari del governo) révén felügyeli régiókat. Valle d'Aosta kivételével a régiók megyékre/tartományokra (provincia) oszlanak.

Az általunk részletesen vizsgált **Dél-Tirol, olaszul Trentino-Alto Adige/Südtirol (németül: Trentino-Südtirol, ladinul: Trentin-Südtirol)** észak-olasz autonóm régió. A régió két megyéből áll, Trento autonóm megyéből és Bolzano autonóm megyéből, ahol jelentős a német anyanyelvűek száma. A

terület 1815-től 1919-ig az osztrák Tirol tartomány déli részeként az Osztrák Császárság, majd az Osztrák–Magyar Monarchia része volt, elcsatolása után Dél-Tirol névvel jelölték, hogy megkülönböztessék az Ausztriában maradt északi Tiroltól és Kelet-Tiroltól.

A múlt század hetvenes éveitől rendelkezik ezzel a státussal, az ott élő németek hosszú, nehéz kihívásokkal és harcokkal – szabotázs akciókkal – teli utat jártak meg, s nem kis mértékben Ausztria védhatalmi szerepének elismerése és Bécs kiállása is kellett ahhoz, hogy a jelentős német lakosságú olasz régió különleges jogállása is megszülethessen.

A régió helyzetét statútum rögzíti. Az olasz köztársaságon belül az alkotmány alapelvei és a statútum alapján vannak autonóm jogkörei, és önálló jogalanyisággal bír. Minden területen egyenjogú és egyenrangú az olasz és német nyelv, a ladinok által lakott helyeken a rétoromán nyelvnek ez a változata is azonos jogokat élvez, az etnikai és kulturális sajátosságok pedig védelmet élveznek.

Mellékletünkben ezt a statútumot tanulmányozhatják.

Trento-Dél-Tirol különleges státusáról szóló törvények egységesített szövege

I. SZAKASZ

A Trento-Dél-Tirol régió, valamint Trento és Bolzano tartományok létrehozásáról

1. FEJEZET

Általános rendelkezések

1. Trento-Dél-Tirol, amely Trento és Bolzano tartományok területét foglalja magába, a politikailag egységes és oszthatatlan Olasz köztársaságon belül az alkotmány alapelvei és ezen státútum alapján autonóm régióként minősül, önálló jogalanyisággal.

Trento-Dél-Tirol régió fővárosa Trento városa.

2. A régióban a különböző nemzetisé-

gű polgárok jogegyenlőséggel rendelkeznek, az ennek megfelelő etnikai és kulturális sajátosságok pedig védelmet élveznek.

3. A régió Trento és Bolzano tartományokat foglalja magába.

A Trento tartományhoz tartozó Proves, Senale, Termeno, Ora, Bronzolo, Aldino, Lauregno, San Felice, Cortaccia, Egna, Montagna, Trodena, Magrè, Salorno, Anterivo községek, valamint Rumo község Sinablana körzete Bolzano tartományhoz kerülnek.

Trento és Bolzano tartományok jellegében és tartalmában különleges autonóm státust élveznek ezen státútum értelmében.

A régió, valamint Trento és Bolzano tartományok saját zászlót és címet használnak, amelyeket a köztársasági elnök rendeletben hagy jóvá; az állami zászló használatára vonatkozó határozatok hatályban maradnak.

2. FEJEZET

A régió jogositványai

4. A régió jogosult, az alkotmánnyal és a köztársaság jogrendjének alapszabályaival összhangban, a nemzetközi kötelezettségeket és nemzeti érdekeket – amelyek között a helyi nyelvi kisebbségek védelme is szerepel –, valamint a köztársaság gazdasági és szociális reformjainak alapelveit figyelembe véve törvényeket alkotni a következő szakterületeken:

1. Regionális hivatalok és humán erőforrásaik szabályozása

2. Félregionális testületek szabályozása

3. Helyi testületek és szakterületeik meghatározásának szabályozása

4. Közhasznú kisajátítás, kivéve olyan munkálatok esetében, amelyek főként és közvetlenül az álla-

mot terhelik, illetve ha nem azokhoz a szakterületekhez tartoznak, amelyekben a tartományok illetékesek

5. Telekkönyvek összeállítása és vezetése

6. Tűzvédelmi szolgáltatások

7. Egészségügyi és kórházi testületek szabályozása

8. Kereskedelmi kamarák szabályozása

9. Szövetkezetek kialakítása és ellenőrzése

10. Olyan közmunkákkal összefüggő beruházási támogatások, amelyeket a más, a régió területén fennálló köztisztviselők hajtának végre.

5. A Régió az előző cikkelyben megszabott keretek között és az államjog alapelveivel összhangban a következő területeken bocsát ki törvényeket:

1.

2. a szociális ellátás és a jóléti intézmények szabályozása,

3. a földművelési és agrárbankok, a takarékpénztárak és vidékfejlesztési pénztárak valamint a regionális pénzügyintézetek szabályozása.

6. A szociális ellátás és társadalombiztosítás terén a régió törvényeket alkothat az állami jogszabályok előírásainak kiegészítésére és saját autonóm intézményeket alapíthat vagy elősegítheti azok létrehozását.

A régióban működő betegbiztosítókat, amelyeket egyesítettek a munkavállalók betegbiztosító intézetével, a regionális tanács helyreállíthatja a vagyoni jogi viszonyok rendezése mellett.

A helyreállított biztosítók szolgáltatásai a biztosítottak irányába nem lehetnek a fent említett intézmény szolgáltatásainak szintje alatt.

7. A régió törvényeinek értelmében, az érintett lakosság meghallgatásával új önkormányzatok jöhetnek létre, illetve megváltoztatható a meglévők területi elrendezése és megnevezése.

Amennyiben a változtatások állami hivatalok hatásköreit is érintik, a régió hiva-

talos közlönyében való kihirdetésük után 2 hónappal lépnek hatályba.

3. FEJEZET

A tartományok jogosítványai

8. A tartományok jogosultak, a 4-es cikkelyben meghatározott keretek között törvényeket alkotni a következő területeken:

1. a tartományi hivatalok és humán erőforrásaik szabályozása,

2. helységnevek meghatározása Bolzano tartományban a kötelező kétnyelvűség betartásával,

3. történelmi, kulturális és népi értékek védelme,

4. helyi hagyományok és népszokások, valamint tartományi jellegű kulturális intézmények (könyvtárak, akadémiák, intézetek, múzeumok); helyi művészeti, kulturális és nevelési rendezvények és tevékenység; mindezekre Bolzano tartományban a rádiós és televíziós szolgáltatások is igénybe vehetők, rádió- és televízióállomások létesítésére való jogosultság nélkül,

5. területrendezés és építési tervek,

6. tájvédelem,

7. közhasználati jogok,

8. kisbirtokosság szabályozása, beleértve a polgári törvénykönyv 847-es cikkelyének alkalmazását; a hitbizományi gazdaságok és a régi rendelkezésekre vagy szokásjogra alapuló családi közösségek szabályozása,

9. kisiparosság,

10. közösségi forrásokból teljes értékben, vagy részlegesen támogatott lakásépítés, beleértve a lakóházak felépítésének támogatását katasztrófa sújtotta területeken, valamint a tartományon kívüli szervezetek azon munkássága, amelyet a tartomány területén végeznek közösségi finanszírozásból,

11. belvízi kikötők,

12. vásárok és piacok,

13. katasztrófavédelem és elhárítás,

14. bányászat, beleértve az ásvány- és termálfvízforrásokat, kőfejtőket, bányákat és tőzgebányákat,

15. vadászat és halászat,

16. alpesi gazdálkodás, úgymint növény- és állatvédelmi parkok,

17. útkezelés, vízhálózat és közhasznú munkák a tartomány területén,

18. közlekedésügy és szállítmányozás a tartomány területén, beleértve a drótkötélpályák technikai előírásait és üzemeltetésüket,

19. önkormányzati köztisztviselők betöltése és ezek intézményes felügyelete,

20. idegenforgalom és vendéglátóipar, beleértve az idegenvezetést, a hegyi hordárszolgáltatásokat és síoktatást,

21. mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és erdészet, állat- és halállomány, növényvédelem, mezőgazdasági konzorciumok és kutatóintézetek, jégesővédelem, talajjavítás.

22. közhasznú kisajátítás a tartományi hatáskörökön belül,

23. munkaközvetítési és munkavállalási tanácsadással foglalkozó önkormányzati és tartományi tanácsok létrehozása és működtetése,

24. harmadik, negyedik és ötödik kategóriába tartozó vízművek,

25. szociális gondozás és közjólét,

26. óvodák,

27. iskolák kezelése az oktatás azon ágazataiban, amelyekben a tartomány törvényalkotási joggal rendelkezik,

28. oktatási intézmények kiépítése és fejlesztése,

29. szakmai képzés és felkészítés.

9. A tartományok az 5. cikkelyben meghatározott keretek között a következő területeken hoznak törvényeket:

1. Városi és vidéki helyi rendőrség

2. Általános és középiskolai oktatás (középiskolák, humán gimnáziumok, reál gimnáziumok, tanárképzők, szakfőiskolák, szakiskolák és művészeti iskolák)

3. Kereskedelem

4. Tanoncügy; munkakönyvek; a munkások besorolása és munkaköri leírása

5. Munkaközvetítést ellenőrző önkormányzati és tartományi tanácsok létrehozása és működtetése

6. Nyilvános előadások, amennyiben a közbiztonságot érintik

7. Köztulajdonú üzemek, betartva az állami törvényekben meghatározott szubjektív engedélyezési követelményeket, az állam ellenőrzői jogosultságát a közbiztonság bebiztosításában és a belügyminisztérium jogát, hogy az állam törvényeivel összhangban a vonatkozó rendelkezéseket, beleértve a végérvényeseket is, hivatalból felfüggesse. A fent említett intézkedések ellen szabályosan benyújtott panaszok elbírálása a területi autonómia intézményén belül marad.

8. Ipari termelés támogatása

9. Közösségi vízforrások használata, a villamosenergia-termelést szolgáló nagy üzemvízcsatornák kivételével

10. Higiénia és egészségügy, beleértve a betegségmegelőzést és a kórházak működtetését

11. Sport- és szabadidős tevékenységek a vonatkozó létesítményekkel és intézményekkel

10. Az állami törvények kiegészítésére a tartományok jogosultak törvényeket alkotni a munkáltatás és munkaközvetítés terén; saját hivatalaik felállításáig az őket megillető közigazgatási jogkörök gyakorlására igénybe vehetik a Munkügyi Minisztérium kirendeltségeinek szolgáltatásait.

Az önkormányzati munkaügyi hivatalok vezetőit az állami szervek választják és nevezik ki a tartományi elnökök és az illetékes polgármester meghallgatása után.

A Bolzano tartományban letelepedett állampolgárok előnyt élveznek a tarto-

mányon belüli munkaközvetítésnél, bármely nemű anyanyelvi vagy a helyben lakásra vonatkozó megkülönböztetés nélkül.

11. A tartomány a pénzügyminisztériummal való egyeztetés után engedélyezheti helyi, tartományi vagy regionális jellegű pénzintézetek fiókjainak létrehozását vagy áthelyezését.

Egyéb bankok és pénzintézetek fiókjainak létrehozását és áthelyezését a tartományon belül a pénzügyminisztérium engedélyezi az érintett tartomány álláspontjával egyeztetve.

A tartomány a pénzügyminisztérium állásfoglalása alapján kinevezi a takarékpénztár elnökét és alelnökét.

12. A villamosenergia-termelést szolgáló nagy üzemvízcsatornák koncesszióit és ezek meghosszabbítását illetően a helyben illetékes tartományok jogosultak megjegyzésekkel és tiltakozással élni egészen a Közmunkák Legfelső Tanácsának végleges állásfoglalásáig.

A tartományok emellett jogosultak panasszal élni a Legfelsőbb Vízügyi Bíróságnál a koncessziós és meghosszabbítási rendelet ellen.

A területileg illetékes tartományi vezetők, vagy felhatalmazott képviselőik tanácsadói szerepben részt vehetnek a Közmunkák Legfelső Tanácsának ülésén, amelyeken az első bekezdésben említett rendelkezésekről döntenek.

Az illetékes minisztérium az érintett tartomány álláspontjának meghallgatásával hozza meg azokat a döntéseket, amelyek befolyásolják a Nemzeti Villamosenergia Testület (ENEL) régióban kifejtett munkáját.

13. A villamosenergia-termelést szolgáló nagy üzemvízcsatornák koncessziójának esetében a koncesszió tulajdonosa köteles évente, a koncesszióba foglalt átlagos névleges teljesítmény alapján kilowattként 220 kilowattóra villanyáramot térítésmentesen Bolzano és Trento tartományok számára közszolgáltatási célokra, valamint az állami törvénnyel meghatározott felhasználói csoportok számára leszállítani; a villanyáramot az erőműnél, vagy az erőművel összekötött nagyfeszültségű vezeték mentén azon a helyen kell leadni, amely a tartomány számára a legkedvezőbb.

Ezen kívül a tartományok törvényben

határozzák meg a fent említett, az elosztóállomásoknak leadott villanyáram ármeghatározásának irányelveit; ugyanúgy meghatározzák az irányelveket a fogyasztói árakat illetően, amelyek nem haladhatják meg a Tárcaközi Árbizottság (CIP) által meghatározott tarifát.

A villamosenergia-termelést szolgáló nagy üzemvízcsatornák koncesszióinak tulajdonosai kötelesek félévente 6.20 Lírát leróni a tartományoknak minden le nem szállított kilowattóra teljesítményért. Az egységenkénti térítés az ENEL villanyáram eladási ára átlagának 5% alatti változásainak megfelelően módosul, amely alapjául a nevezett társaság éves zárszámadási jelentése szolgál.

A Trento és Bolzano tartományok pályázataira az ENEL és a leendő államtörvényben meghatározott helyi testületek által benyújtott, villamosenergia-termelést szolgáló nagy üzemvízcsatornákra vonatkozó koncessziós kérelmeket a közmunkálatokért felelős miniszter bírálja el az ipari, kereskedelmi és kisipari miniszterrel, valamint az érintett tartománnyal egyetértésben.

14. A közlekedés és szállításügy terén a tartomány területén áthaladó közlekedési vonalakra vonatkozó koncesszió megítélése előtt a tartomány véleményének kikérése kötelező.

Emellett a tartomány véleményének kikérése kötelező az első és második kategóriába tartozó vízművek építése esetén is. Az állam és a tartomány évente egyhangúlag összeállít egy koordinációs tervet az őket megillető vízművekről.

A közösségi vízforrások a megfelelő illetékesség szerinti állami, illetve tartományi felhasználása egy közös terv alapján történik, amelyet egy, az állam és a tartomány képviselőiből álló független bizottság egyhangúlag állít össze.

15. Amennyiben a gazdasági programozásra vonatkozó általános határozatok nem szabnak meg más finanszírozási rendszert, az Ipari, Kereskedelmi és Kisipari Minisztérium Trento és Bolzano tartományok számára részesedést biztosít az állami törvények végrehajtására szánt éves államháztartási forrásokból az ipar fejlesztésére. Az adott részesedés a tartomány meghallgatásával kerül meghatározásra, figyelembe véve az államháztartásban meghatározott összeget és a tartomány lakosságának igényeit. A megítélt részesedés az állam és a tartomány közötti egyetértésben kerül fel-

használásra. Az állam Trento és Bolzano tartományokban a rendkívüli állami iskolaépítési tervek végrehajtásánál saját forrásokat csak a tartománnyal egyetértésben használhat fel.

Bolzano tartomány a költségvetésben beteggondozásra, valamint szociális és kulturális célokra meghatározott saját forrásokat közvetlenül a nemzetiségi csoportok erejétől és szükségletei mértékétől függően használja fel; kivételt képeznek azok a különleges esetek, amelyek speciális feltételeik miatt azonnali intézkedéseket igényelnek.

Trento tartomány elegendő forrást biztosít a tartomány területén élő ladinok, mokenek és cimberék védelmére, kulturális, szociális és gazdasági kibontakozására, figyelembe véve az adott népcsoportok létszámát és különleges igényeit.

4. FEJEZET

A régióra és a tartományokra vonatkozó közös rendelkezések

16. Azokon a szakterületeken és határokron belül, amelyekben a régió és a tartományok törvényeket alkothatnak, a korábban az államot megillető közigazgatási jogköröket a régió, illetve a tartományok gyakorolják.

A tartományokat a hatályos törvények értelmében megillető jogosítványok érintetlenek maradnak, amennyiben összegeztethetőek a státútummal.

Ezen túl az állam törvény segítségével egyéb saját hatásköröket is átruházhat a régióra, a tartományokra és más közigazgatási szervekre. Ebben az esetben a hatáskör gyakorlásának költségei továbbra is az államot terhelik.

A közigazgatási hatáskörök átruházása egyszerű állami törvénnyel módosítható vagy visszavonható, akkor is, ha az ezzel a törvénnyel jött létre.

17. A régióra és a tartományokra állami törvénnyel átruházható a törvényhozási jog olyan szolgáltatások terén, amelyek nem tartoznak a státútumban meghatározott szakterületek alá.

18. A régió rendszerint úgy gyakorolja hatásköreit, hogy ezeket a tartományoknak, önkormányzatoknak vagy más helyi testületeknek ítéli oda, illetve ezek hivataltait használja. A tűzvédelem terén a jogkörök tartományokra való átruházása kötelező.

A tartományok néhány közigazgatási jogosítványukat átruházhatják az önkormányzatokra, vagy más helyi szervekre, illetve használhatják ezek hivataltait.

19. Bolzano tartomány óvodáiban, általános- és középiskoláiban az oktatás a diákok anyanyelvén, tehát olaszul vagy németül folyik, az ennek megfelelő anyanyelvű tanárokkal. Az általános iskolákban, az adott nemzetiség képviselőinek kötelező érvényű javaslata alapján hozott tartományi törvénytől függően a 2. vagy 3. osztályától, valamint a középiskolákban a másik nyelv oktatása kötelező; az idegen nyelvet annak megfelelő anyanyelvű tanárok oktatják.

A ladin nyelv a ladin községek óvodáiban használatos és ugyanezen községek általános iskoláiban oktatják. Ugyanitt a községekben a ladin tanítási nyelvként is szolgál minden nemű és szintű oktatási intézményben. Ezekben az iskolákban az oktatás az egyenlő óraszám és egyenlő eredmény elvét követve német és olasz nyelven folyik.

A diákok beírása Bolzano tartomány iskoláiba az apa, vagy annak megbízott képviselőjének kérvénye alapján történik. A beírás megtagadása ellen az apa, vagy megbízott képviselője a regionális közigazgatási bíróság Bolzano tartományért felelős autonóm részlegénél fellebezhet.

Az olasz tanítási nyelvű iskolák közigazgatására és a német tanítási nyelvű iskolák, valamint a második bekezdésben leírt, ladin nyelvterületen működő iskolák felügyeletére a Közoktatási Minisztérium, a dél-tiroli tartományi bizottság meghallgatásával kinevez egy tanügyi főigazgatót.

A német tanítási nyelvű óvodák, általános és középiskolák közigazgatására a dél-tiroli tartományi bizottság a Közoktatási Minisztérium meghallgatásával, a tartományi oktatásügyi tanács németajkú tagjai által javasolt 3 jelölt közül kinevezi a német tanügyi igazgatót.

A második bekezdésben leírt iskolák közigazgatására a Közoktatási Minisztérium a tartományi oktatásügyi tanács ladin anyanyelvű tagjai által javasolt 3 jelölt közül kinevezi a ladin tanügyi igazgatót.

A német tanítási nyelvű iskolák államvizsga-bizottságainak elnökeit és tagjait a Közoktatási Minisztérium nevezi ki, Bolzano tartománnyal egyetértésben.

Az oklevelek egyenlőségét bebiztosítandó, Bolzano tartomány oktatási intézményei kötelesek kikérni a Közoktatásügyi Legfelsőbb Tanács álláspontját az oktatási és vizsgaprogramokat illetően.

A korábbi tanügyi igazgatóságon és a középiskolákban, valamint a felügyelőségeken és az oktatás egyéb területein dolgozó közalkalmazottak Bolzano tartomány fennhatósága alá kerülnek és azokban az iskolákban kerülnek elhelyezésre, amelyek tanítási nyelve egyezik az ő anyanyelvükkel.

Nem megsértve a tanerők államtól való függését, a német tanítási nyelvű iskolák tanügyi igazgatóságának, valamint a második bekezdésben leírt iskolák tanügyi igazgatóságának vezetői illetékesek intézkedni a hatáskörükbe tartozó oktatási intézmények tanerejét illető ügyekben, úgymint áthelyezés, szabadságolás és rendelkezési állományba helyezés, valamint fizetésmegvonással járó, egy havi szolgálati felmentésig terjedő fegyelmi bírságok kiszabása.

A tanügyi igazgatók előző bekezdésben leírt intézkedései ellen a közoktatási miniszterhez lehet panasszal fordulni, aki az adott tanügyi főigazgató álláspontja meghallgatása után végérvényes döntést hoz.

Az olasz, a német és a ladin nyelvcsoporthoz is képviselője van a tartományi oktatási tanácsban, valamint a tanárok fegyelmi tanácsában.

A tanárok képviselőit a tartományi oktatási tanácsba a tanárok választják meg az anyanyelvi eloszlást tiszteletben tartva. A ladin képviselők száma nem lehet 3-nál kevesebb.

A tartományi oktatásügyi tanács a törvényben előírt feladatokat végzi; emellett véleményezi az új iskolák létrehozását és elindítását, az oktatási programok és tantervek összeállítását, a szakoktatás és szakcsoportok megszervezését.

Új egyetemek létrehozását megelőzően a Trento-Dél-Tirol régióban az állam köteles egyeztetni a régióval és az érintett tartománnyal.

20. A tartományi elnökök gyakorolják a közbiztonsági hatóságok hatásköreit és a hatályos törvényekben meghatározott jogköröket a következő szakterületeken: veszélyes iparágak, zajkeltő és zavaró iparágak, közüzemek, ügynökségek, nyomdák, vándoriparok, munkavállalók

és háztartásbeliek, szellemi fogyatékosok, szenvedélybetegek és koldusok, fiatalok 18 év alatt.

A fent említett hatáskörök gyakorlására a tartományi vezetők az állami, tartományi vagy helyi rendőrség szerveit is igénybe vehetik.

Az hatályos törvények szerint a prefektus hatáskörébe tartozó, a közbiztonságot érintő további jogkörök a rendőrfőnökre szállnak át.

A polgármesterek közbiztonsági funkciói, illetve a kihelyezett közbiztonsági szervek szolgálati vezetőinek jogkörei érintetlenek maradnak.

21. Az állami hivatalok a tartományi elnökök állásfoglalásával hozhatnak olyan közrendre vonatkozó intézkedéseket, amelyek hatással vannak a tartományokat megillető szakterületeken hozott rendelkezéseire, illetve ezeket ideiglenesen felfüggesztik vagy korlátozzák; az állásfoglalásnak a felkérésben meghatározott időn belül kell megtörténnie.

22. A régió és a tartományok törvényeinek és rendeleteinek betartatására a régió elnöke és a tartományi elnökök az állami rendőrség valamint a helyi és önkormányzati rendőri szervek bevetését is kérhetik.

23. A saját törvényekben meghatározott rendelkezések védelmére a régió és a tartományok ugyanazon büntetőjogi szankciókat használhatják fel, amelyek az állami törvények megegyező tényállására érvényesek.

II. SZAKASZ

A régió és a tartományok szervei

1. FEJEZET

A régió szervei

24. A régió szervei: a regionális tanács, a regionális bizottság és a régió elnöke

25. A regionális tanács a Trentói, illetve a Dél-Tiroli Tartományi Gyűlés tagjaiból áll.

.....
.....
.....
.....

A választójog gyakorlásának feltétele Bolzano tartományban a polgár négyéves, megszakítatlan helyben lakása a tartomány területén. A választójog gyakorlásának feltétele Trento tartományban a polgár egyéves megszakítatlan helyben lakása a tartomány területén.

A választópolgárt, aki teljesíti a 4-éves helyben lakás feltételét a régió területén, a tartományi gyűlésekbe való választásokra az adott tartomány azon községében jegyzik be a választói névjegyzékbe, amelyben a 4-éves helyben lakás alatt a leghosszabb ideig lakott. Ha több községben is egyenlő a helyben lakás ideje, a választópolgárt ott jegyzik be a választásokra, amely községben legutóbb lakott. A 4-éves időszak alatt a választópolgár abban a községben élhet választójogával a tartományi, és a 63-as cikkelyben leírt önkormányzati választásokon, amelyben az időszak kezdete előtt lakott.

26. A regionális tanács birtokolja a régióknak ítélt törvényhozói hatalmat, valamint azokat a jogköröket, melyek az alkotmány, ezen statútum és az állami jogszabályok alapján megilletik.

27. A regionális tanács munkája 2 egyenlő hosszúságú időszakban folyik. Az ülések időszakonként váltakozva Trentóban, illetve Bolzanóban zajlanak.

A régió elnöke a Trentói és Dél-Tiroli Tartományi Gyűlésekbe való választások eredményének kihirdetése utáni 20 napon belül összehívja az újonnan megválasztott regionális tanácsot.

28. A regionális tanács tagjai az egész régiót képviselik.

Tisztségük végrehajtása közben kifejtett nézeteik és leadott szavazataik miatt nem vonhatóak felelősségre.

A tartományi gyűlések és a regionális tanács képviselői posztja nem egyeztethető össze a parlament bármelyik házában, más regionális tanácsokban, illetve az Európai Parlamentben betöltött képviselői tisztségekkel.

29.
.....
.....

30. A regionális tanács a saját soraiból megválasztja a regionális tanács elnökét, két alelnökét és a titkárait.

Az elnök és az alelnökök hivatali ideje két és fél év.

A regionális tanács ciklusának első 30 hónapjára az elnököt az olasz, míg a második 30 hónapjára a német nyelvcsoport képviselőiből választják meg. Az olasz és német nyelvcsoportok képviselőinek többségi beleegyezésével egy-egy időszakra a latin nyelvcsoport képviselőjét is megválaszthatják elnöknek. Az alelnököket abból a nyelvcsoportból választják meg, amelybe a megválasztott elnök nem tartozik.

A regionális tanács elnöke vagy alelnökei tisztségének elvesztése esetén lemondás, elhalálozás vagy más okból kifolyólag, a regionális tanács az új elnököt, illetve alelnököket a 3. bekezdés értelmében választja meg. A választás a soron következő ülésen történik és a folyamatban lévő 2 és fél éves időszak végéig marad érvényben.

Az alelnökök támogatják az elnököt. Az elnök kiválasztja azt az alelnököt, aki távollétében, vagy akadályoztatottsága esetén helyettesíti.

31. A regionális tanács ügyrendje foglalja magába a tanács munkáját meghatározó rendeleteket. Az ügyrendet a képviselők abszolút többséggel fogadják el.

Az ügyrend magába foglalja a képviselők nemzetiségi hovatartozására vonatkozó előírásokat is.

32. A regionális tanács többségi szavazattal leválthatja az elnököt és az alelnököket, ha azok nem tesznek eleget hivatali kötelezettségeiknek.

Erre a célra a regionális tanács képviselői 2/3-ának javaslatára összehívható a tanács különleges ülése.

Ha a regionális tanács elnöke vagy alelnökei nem hívják össze a regionális tanácsot a javaslatától számított 15 napon belül, a régió elnöke köteles összehívni a regionális tanácsot.

Ha a régió elnöke nem hívja össze a regionális tanácsot az előző bekezdésben leírt határidő lejáratáig 15 napon belül, a kormánybiztos hívja össze a regionális tanácsot.

33. A 49/b cikkely 1. és 2. bekezdésében leírt feloszlási indokok érvényesek a regionális tanácsra is. A regionális tanács feloszlásának esetén 3 hónapon belül új tartományi választások tartandóak.

A feloszlás a 49/bis. cikkelyben leírt eljárásnak megfelelően történik. A fel-

oszlatai rendelettel egyidejűleg egy 3-tagú bizottság alakul, amelynek tagjait a tartományi képviselői tisztségbe megválasztható polgárok közül választják ki; egy tagjának a német nemzetiséghez kell tartoznia.

A feloszlott tartományi gyűlések az új tartományi gyűlések megválasztásáig gyakorolják jogköreiket.

34. A regionális tanács rendes ülését a regionális tanács elnöke hívja össze minden fél év első hetében; a regionális tanács elnöke különleges ülést hív össze, ha ezt a regionális bizottság, vagy annak elnöke indítványozza, továbbá a hivatalban lévő regionális képviselők legalább 1/5-ének indítványára, valamint a statútumban előírt esetekben.

35. A régió hatáskörén kívül eső szakterületeken, amelyek azonban a régió érdekelttségébe tartoznak, a regionális tanács végrehajtási és törvényjavaslatokat fogalmazhat meg. Mindkettőt a régió elnöke adja át a kormánynak, amely előterjeszti a minisztériumoknak, és leiratot biztosít a kormánybiztos számára.

36. A regionális bizottság a régió hivatalban lévő elnökéből, két alelnökéből, valamint állandó ülnökökből és pótülnökökből áll.

A régió elnökét, az alelnököket és ülnököket a regionális tanács saját köréből választja meg titkos szavazással és abszolút többséggel.

A regionális bizottság nemzeti összetételének meg kell felelnie a regionális tanács képviselői nemzeti összetételének. Az alelnökök közül egy az olasz, egy pedig a német nemzetiséghez tartozik. A latin nemzetiség a regionális bizottságban az arányos képviselői szabályaitól eltérően is képviselve lehet.

Az elnök meghatározza azt az alelnököt, aki távollétében, vagy akadályoztatottsága esetén helyettesíti.

A pótülnökök az állandó ülnököket helyettesítik adott feladatkörükben, figyelembe véve a pótülnökök nemzeti hovatartozását.

37. A régió elnökének és a regionális bizottság tagjainak hivatali ideje megegyezik a regionális tanács hivatali idejével; a hivatali idő lejártá után a regionális bizottság csak a folyó közigazgatási ügyekben illetékes a régió új elnökének és alelnökének kinevezéséig.

A regionális bizottság olyan tagjai, akik egy feloszlott tartományi gyűléshez tartoznak, az új tartományi gyűlés megválasztásáig maradnak hivatalban.

38. Az elnököt és a bizottsági tagokat, akik nem teljesítik törvényes hivatali kötelezettségeiket, a regionális tanács váltja le.

39. Ha elhalálozás, visszalépés vagy leváltás okán új elnök, illetve bizottsági tagok megválasztása szükséges, a regionális tanács elnöke 15 napon belül összehívja a regionális tanácsot.

.....
.....
.....

40. A régió elnöke képviseli a régiót.

Részt vesz a miniszteri tanács azon ülésein, melyeken a régiót érintő kérdésekről tárgyalnak.

41. A régió elnöke irányítja az államtól a régióra átruházott közigazgatási tisztségeket, a kormány utasításait követve.

42. A régió elnöke saját rendelettel határozza meg a feladatok elosztását az állandó ülnökök között, amely elosztás a régió közlönyében kerül kihirdetésre.

43. A régió elnöke a regionális bizottság által elfogadott rendelkezéseket saját rendelettel hitelesíti.

44. A regionális bizottság a régió végrehajtó szerve. A regionális bizottság felelősségébe tartozik:

1. meghatározni a regionális tanács által elfogadott törvények végrehajtását,

2. a közigazgatási tevékenység a regionális érdekeltségű ügyekben,

3. a régió vagyonának kezelése, valamint a különleges üzemek biztosította regionális termelési és kereskedelmi közszolgáltatások ellenőrzése,

4. egyéb jogkörök, amelyek ezen törvény vagy más hatályos törvények értelmében megilletik,

5. a regionális tanács hatáskörébe tartozó intézkedések sürgős esetekben; ezeket a regionális tanács rákövetkező ülésén a regionális tanács elé terjeszti jóváhagyásra.

45. A régiót kiemelten érintő közleke-

désügyi és szállítmányozási szolgáltatások bevezetéséhez és kezeléséhez a regionális tanács véleményének kikérése szükséges.

46. A regionális tanács saját hatásköreit átruházhatja a regionális bizottságra a törvényhozási jog kivételével.

2. FEJEZET A tartományok szervei

47. A tartomány szervei a tartományi gyűlés, a tartományi bizottság és a tartomány elnöke.

A tartományi gyűlés abszolút többséggel elfogadott tartományi törvényben határozza meg a tartomány kormányzati rendszerét, különösen a tartományi választások lefolyását, a tartományi elnök és a tartományi tanácsosok megválasztását, a tartomány szervei közötti kapcsolatokat, a tartomány elnöke elleni bizalmatlansági indítványt és annak elfogadási folyamatát, a hivatalokba való választhatósági és összeférhetlenségi kérdéseket, a polgárok kezdeményezési jogát a tartományi törvényalkotásban, a törvények visszavonását, illetve a végrehajtási rendeleteket és projekteket célzó népszavazások lebonyolítását, az alkotmánynak, az állami jogrend alapelveinek, ezen cikkely rendelkezéseinek, valamint a nemzetközi kötelezettségeknek megfelelően. Annak érdekében, hogy mindkét nem egyenrangúan képviselve legyen a tartományi gyűlésben, az említett törvény meghatározza az egyenjogúsági követelményeket a tartományi választásokat illetően. A tartományi gyűlés képviselői többségének egyidejű lemondása a tartományi gyűlés feloszlását, valamint időközi tartományi választások kiírását és egy új tartományi elnök megválasztását vonja maga után, amennyiben utóbbit közvetlen általános választásokon választják meg. Ha a tartomány elnökét a tartományi gyűlés választja, a tartományi gyűlés feloszlásra kerül, ha a választásoktól vagy a tartomány elnökének lemondásától számított 90 napon belül nem alakul ki kormányzó többség, tehát a tartományi gyűlés nem működőképes.

Bolzano autonóm tartományban a választások az arányosság elve alapján zajlanak. Ha a tartományi törvény a tartományi elnök általános közvetlen megválasztását határozza meg, a vonatkozó törvény elfogadásához a tartományi gyűlés 2/3-os többségének támogatása szükséges.

A 2. és 3. bekezdésben leírt törvényekre nem érvényes a felterjesztési kötelezettség a kormánybiztos felé az 55-ös cikkely 1. bekezdése alapján. A köztársaság kormánya a tartományi törvények alkotmányosságát a kihirdetésük utáni 30 napon belül vizsgálhatja meg az alkotmánybíróssággal.

A 2. bekezdésben leírt tartományi törvényekre vonatkozóan tartományi népszavazást kell kiírni, ha azt a kihirdetésük utáni 30 napon belül a választásra jogosult polgárok 1/5-e vagy a tartományi gyűlés képviselőinek 1/5-e kezdeményezi; a népszavazás az adott tartomány vonatkozó törvényei alapján zajlik. Ha a népszavazáson a tartományi törvény nem szerez többségi támogatást, nem lép hatályba.

Ha egy tartományi törvényt a tartományi gyűlés legalább 2/3-os többséggel fogadott el, a törvényre vonatkozó népszavazásra csak akkor kerülhet sor, ha azt a tartomány választásra jogosult polgárainak legalább 1/15-e kérvényezi.

48. Mindkét tartományi gyűlést általános, közvetlen és titkos szavazással választják meg, 35 képviselőből áll és 5 évig tart a hivatali ideje. Az 5-éves időszak a választások napjával indul. A választások egyszerre, ugyanazon a napon kerülnek megrendezésre. Ha valamelyik tartományi gyűlést a ciklus lejártá előtt újraválasztják, az újonnan összeállt tartományi gyűlés a leváltott tartományi gyűlés 5-éves hivatali időszakának végéig marad hivatalban.

A dél-tiroli választási törvény szavatolja a ladin nemzet képviselőit a tartományi gyűlésben.

A Trentói Tartományi Gyűlés egy képviselői széke a Moena, Soraga, Vigo di Fassa, Pozza di Fassa, Mazzin, Campitello di Fassa és Canazei községek alkotta, a Fossa-völgybeli dolomitladinok élőhelyét jelentő vidék képviselőjét illeti meg, és a 47-es cikkely 2. bekezdése alapján kerül betöltésre.

A tartományi választásokat a tartomány elnöke írja ki legkorábban a ciklus lejártá előtti 4. vasárnapra, legkésőbb a ciklus lejártá utáni 2. vasárnapra. A választásokat kiíró rendelet legkésőbb 45 nappal a választások előtt kerül kibocsátásra.

Az újonnan megválasztott tartományi gyűlés a választások eredményének kihirdetése utáni 20 napon belül ül először össze, az ülést a hivatalban lévő tartományi elnök hívja össze.

48/bis. A tartományi gyűlés tagjai a tartományt képviselik. Hivatalba lépéskor az alkotmányra esküsznek fel.

A tartományi gyűlés tagjai hivataluk gyakorlásakor kinyilvánított nézeteik és leadott szavazataik miatt nem vonhatóak felelősségre.

48/ter. A Trentói Tartományi Gyűlés saját köréből megválasztja a tartományi gyűlés elnökét, az alelnököt és a titkárokat.

A Dél-Tiroli Tartományi Gyűlés saját köréből megválasztja a tartományi gyűlés elnökét, két alelnököt és a titkárokat. Az alelnökök azon nyelvcsoporthoz tartoznak, amelyikbe az elnök nem tartozik. Az elnök kiválasztja azt az alelnököt, aki távollétében, vagy akadályoztatottsága esetén helyettesíti.

A Dél-Tiroli Tartományi Gyűlés hivatali idejének első 30 hónapjában az elnököt a német nemzetiségű, a második 30 hónapjában az olasz képviselők közül választják meg. A német, illetve az olasz képviselők többségének beleegyezésével egy-egy időszakra ladin elnök is megválasztható.

49. A tartományi gyűlésekre érvényesek a 31-, 32-, 34-, 35- és 38-as cikkely határozatai, ha azok alkalmazhatóak.

49/b A tartományi gyűlés felosztható, ha alkotmányellenesen cselekszik, súlyos törvénysértést követ el, vagy ha nem váltja le a tartományi bizottságot, illetve az elnököt, ha azok alkotmányellenesen cselekszenek vagy súlyos törvénysértést követnek el.

A tartományi gyűlés felosztható nemzetbiztonsági okokból.

A felosztatás indoklást tartalmazó köztársasági-elnöki rendelettel történik a miniszteri tanács megfelelő döntése és egy, a kamara képviselőiből és szenátorokból álló, a köztársaság törvényeinek megfelelő módon összeállított, regionális ügyekkel foglalkozó bizottság meghallgatása alapján.

A felosztatási rendelettel egyidőben létrejön egy 3-tagú bizottság, melynek tagjait a tartományi gyűlésbe megválasztható polgárok közül választják ki. Bolzano tartományban a bizottság összetételének tükröznie kell a tartományt alkotó nemzetiségek eloszlását. A bizottság saját köréből megválasztja a bizottság elnökét, aki a tartományi elnök hatásköreit

gyakorolja. A bizottság 3 hónapon belül időközi tartományi választásokat ír ki és elvégzi a tartományi bizottság hatáskörébe tartozó előkészületeket, valamint intézkedik halaszthatatlan ügyekben. Utóbbiak hatályon kívül esnek, amennyiben az újonnan megválasztott tartományi gyűlés 1 hónapon belül nem hitelesíti őket.

Az újonnan megválasztott tartományi gyűlést a bizottság hívja össze a választásokat követő 20 napon belül.

A tartományi gyűlés felosztatása nem vonja maga után a regionális tanács felosztatását. A felosztatott tartományi gyűlés tagjai az új tartományi gyűlés megválasztásáig gyakorolják regionális tanácsbeli hatásköreiket.

A köztársasági elnök megalapozott rendelettel és a 3. bekezdésben leírtak figyelembe vételével leválthatja az általános közvetlen választásokon megválasztott tartományi elnököt, ha az alkotmányellenesen cselekszik, vagy ismételt súlyos törvénysértést követett el. A leváltás kezdeményezhető nemzetbiztonsági okokból is.

50. Trento tartományi bizottsága a tartomány elnökéből, az elnökhelyettesből és a tartományi tanácsosokból áll. Dél-Tirol tartományi bizottsága a tartomány elnökéből, két alelnökből és a tartományi tanácsosokból áll.

A dél-tiroli tartományi bizottság összetételének tükröznie kell a tartományi gyűlés nemzetiségi összetételét. A dél-tiroli tartományi bizottság azon tagjait, akik nem rendelkeznek képviselői mandátummal a Dél-Tiroli Tartományi Gyűlésben, a tartományi gyűlés 2/3-os többséggel választja meg az egy vagy több frakciója által javasolt jelöltek közül, amennyiben a jelöltek nemzetiségéhez tartozó – pontosabban csak a tartományi bizottságot támogató többségi - képviselők támogatják a jelölésüket. A tartomány alelnökei közül az egyik a német, a másik az olasz nemzetiséghez tartozik. A tartomány elnöke kiválasztja azt az alelnököt, aki távollétében, vagy akadályoztatottsága esetén helyettesíti.

A ladin nemzetiség a dél-tiroli tartományi bizottságban képviselve lehet a dél-tiroli nemzetiségi eloszlástól eltérő mértékben is. Ha csak egy ladin képviselő van a tartományi gyűlésben, és megválasztják a tartományi bizottság tagjává, le kell mondania a tartományi gyűlés elnöki vagy alelnöki posztjáról.

Az általános közvetlen választásokkal megválasztott tartományi elnök elleni bizalmatlansági indítvány elfogadása, valamint az elnök lemondása, illetve leváltása a tartományi bizottság lemondását és a tartományi gyűlés feloszlását vonja maga után.

51. A tartomány elnökére és a tartományi gyűlésre érvényesek a 37. cikkely rendelkezései, amennyiben nem áll fenn összeférhetetlenség.

52. A tartomány elnöke képviseli a tartományt.

A közbiztonság és közegészségügy területén két vagy több község érdekében döntéseket hozhat sürgős és szükséges esetekben.

A tartomány elnöke a tartomány közlönyében megjelenő saját rendeletével szabja meg az állandó tartományi tanácsosok feladatköreit.

Részt vesz a miniszteri tanács azon ülésein, melyeken a tartományt érintő kérdésekről tárgyalnak.

53. A tartomány elnöke saját rendelettel hagyja jóvá a tartományi bizottság által elfogadott rendelkezéseket.

54. A tartományi bizottság hatáskörébe tartozik:

1. A tartományi gyűlés által elfogadott törvények végrehajtásának meghatározása

2. Rendelkezések a hatályos jogrend szerint a tartomány hatáskörébe tartozó szakterületeken

3. A tartományi érdekeltségű közügyek igazgatása

4. A tartomány vagyonának kezelése, valamint a tartomány különleges közszolgálati üzemének ellenőrzése

5. Az önkormányzatok, gondozói és jóléti intézmények, közigazgatási egységek és más helyi szervek és intézmények felügyelete és ellenőrzése, beleértve ezek jogilag megalapozott felfüggesztését. A fent említett esetekben, vagy az önkormányzatok munkájának akadályoztatottsága esetén a tartományi bizottság jogosult biztosokat kinevezni, akik Bolzano tartományban abból a nemzetiségből kerülnek ki, amely az adott szerv legfonto-

sabb képviselői testületének többségét képezi. A felsorolt különleges intézkedések az állam hatáskörébe tartoznak, amennyiben a közrendet, vagy 2000-nél nagyobb lakosságú településeket érintenek.

6. Egyéb jogkörök a statútum, illetve más regionális vagy állami törvények értelmében

7. Intézkedések a tartományi gyűlés hatáskörébe tartozó sürgős esetekben; ezek a tartományi gyűlés következő ülésén jóváhagyásra előterjesztendők.

III. SZAKASZ

A RÉGIÓ ÉS A TARTOMÁNYOK TÖRVÉNYEINEK ÉS RENDELETEINEK JÓVÁHAGYÁSA, HITELESÍTÉSE ÉS KIHIRDETÉSE

55. A regionális tanács, vagy a tartományi gyűlések azon határozatait, amelyek a régióra, vagy Trento tartományra vonatkoznak, a Trento tartományért felelős kormánybiztossal, amelyek pedig Bolzano tartományra vonatkoznak, a Bolzano tartományért felelős kormánybiztossal közlik. A törvényjavaslatok a közlésük után 30 nappal kerülnek kihirdetésre, hacsak a kormány nem emel kifogást a regionális tanácsnál vagy a tartományi gyűlésnél, miszerint azok az adott javaslattal túllépik

a megítélt hatásköreiket, vagy a nemzeti érdekeket, illetve a régió valamely tartományának érdekeit sértik.

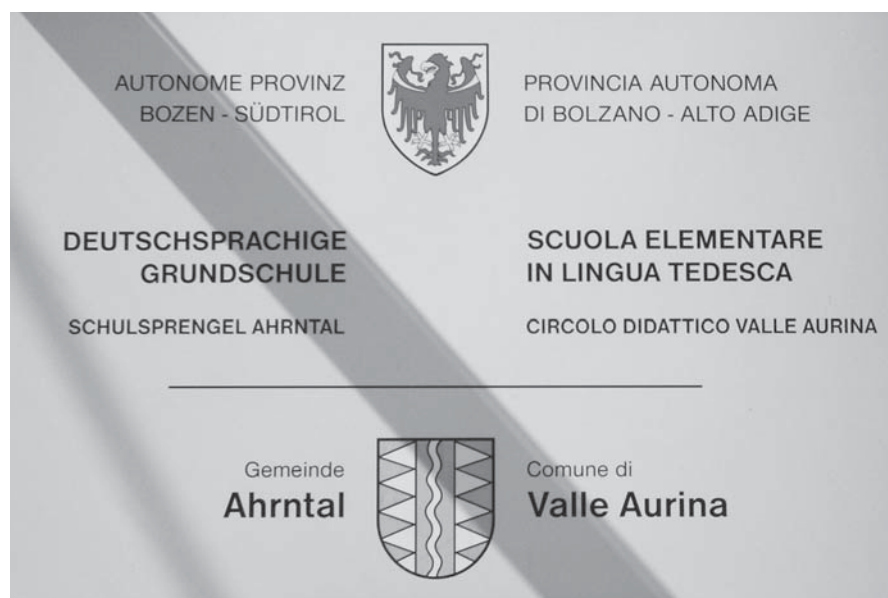
Ha a regionális tanács, vagy a tartományi gyűlés a tagok szavazatainak abszolút többségével újra elfogadja az érintett törvényjavaslatokat, kihirdetésre kerülnek, feltéve, hogy a kormány az elfogadásuk tudtára adása utáni 15 napon belül nem szerez érvényt az alkotmányellenességüknek az alkotmánybírószágon, vagy az érdekellenességüknek a parlament házai előtt. Kétes esetekben az alkotmánybírószágot határozza meg az illetékességet.

Ha egy törvényt a regionális tanács vagy a tartományi gyűlés képviselőinek abszolút többsége sürgősnek ítéli meg, akkor – a kormány beleegyezésével – a kihirdetésükre és a hatályba lépésükre nem vonatkoznak felsorolt határidők.

A regionális és tartományi törvényeket a régió elnöke, illetve az érintett tartományi elnök hitelesíti és az illetékes kormánybiztos láttamozza.

56. Amennyiben feltételezhető, hogy egy törvényjavaslat sértheti a különböző anyanyelvű polgárok jogait vagy a nemzetiségek népi és kulturális sajátosságait, az adott nemzetiség képviselőinek többsége a regionális tanácsban, vagy a déltiroli tartományi gyűlésben indítványozhatja a nemzetiségenkénti szavazást.

Ha a különleges szavazás indítványát elutasítják, vagy a törvényjavaslatot annak ellenére elfogadják, hogy az indítványozó nemzetiség képviselőinek 2/3-a a javaslat ellen szavaz, az adott nemzetiség képviselőinek többsége a törvény kihirdetését követő 30 napon belül megtámadhatja azt az alkotmánybírószágon az

előző bekezdésben leírt indokok alapján.

A törvény megtámadása nem vonja maga után a törvény felfüggesztését.

57. A régió és a tartományok törvényei és rendeletei a régió közlönyében kerülnek kihirdetésre olasz és német megfogalmazásban; ha a törvény nem rendelkezik másképp, a kihirdetésük után 15 nappal lépnek hatályba.

Vitás esetekben az olasz megfogalmazás szolgál a törvény értelmezésének alapjául.

A közlöny egy példánya a kormánybiztost illeti meg.

58. A régió közlönyében azok az állami törvények is megjelennek német nyelven, amelyek a régióra vonatkoznak. Hatályba lépésükre ez nincs hatással.

59. A regionális tanács és a tartományi gyűlések által elfogadott törvények, valamint a regionális bizottság és a tartományi bizottságok rendeletei közlemény formájában külön rovatban jelennek meg a köztársasági törvényhozás közlönyében.

60. A regionális törvényekre vonatkozó népi kezdeményezési és népszavazási folyamatot regionális törvény szabályozza.

IV. SZAKASZ

HELYI TESTÜLETEK

61. A helyi közigazgatási szervek rendszerében határozatokkal biztosítandó a nemzetiségek arányos képvisellete az adott szervek létrehozásánál.

Bolzano tartományban minden nyelvcsoporthoz jogosult képviseltetni magát a községi bizottságban, ha a községi tanácsban legalább két szavazattal rendelkezik.

62. A helyi közigazgatási szervek összetételére vonatkozó határozatoknak Bolzano tartományban szavatolniuk kell a ladin nyelvcsoporthoz képviselétét.

63. Az aktív választási jog gyakorlására Bolzano tartomány önkormányzati választásain a 25. cikkely rendelkezései érvényesek.

64. A közigazgatási szervek szervezésének és működésének szabályozása, amennyiben ezek munkássága a régió

kívül nyilvánul meg, az állam hatáskörébe tartozik.

65. Az önkormányzati alkalmazottak jogviszonyát az önkormányzatok maguk szabályozzák, követve a regionális törvényben meghatározható alapszabályokat.

V. SZAKASZ

A RÉGIÓ ÉS A TARTOMÁNYOK KÖZJAVAI ÉS VAGYONA

66. Azok az utak, autópályák, vasutak és vízvezetékek, amelyek kizárólag helyi érdekeltségűek és amelyeket ezen státútum végrehajtási rendeletei megszabnak, a régió közjavait képezik.

67. A régióban található állami tulajdonú erdőségek, bányák, barlangok, kőfejtők és tőzgefejtők, valamint a régió közigazgatási szerveinek épületei, beleértve ezek berendezését, illetve a regionális közszolgálati célú javak a régió elidegeníthetetlen vagyonát képezik.

A régió területén lévő állami tulajdonú ingatlanok a régió vagyonává válnak.

A fent említett javaknak az államról a régióra történő átruházása a státútum végrehajtási rendeleteiben kerül rögzítésre.

A régióban fekvő, tulajdonos nélküli ingatlanok a régió vagyonához tartoznak.

68. A tartományok saját területükön a hatáskörükbe sorolt szakterületeken az állam, illetve a régió helyébe lépnek, ezek ingatlan javainak, ingatlan vagyonhasználati jogainak és vagyonának tulajdonosává válnak. Kivételt képeznek a katonai közjavak, az állami jellegű közszolgáltatáshoz kapcsolódó, valamint a régió hatáskörébe tartozó javak.

VI. SZAKASZ

A RÉGIÓ ÉS A TARTOMÁNYOK PÉNZÜGYEI

69. A régió területén fekvő ingatlanok utáni adóbevétel a régiót illeti meg.

Emellett a régiót illeti meg a következő, a régió területén kiszabott adóbevételek adott részesedése:

a) az örökösödési és ajándékozási adó, valamint az örökség nettó összértékéből kirótt adó 9/10-e,

b) az általános forgalmi adó 2/10-e, kivéve a behozatali árucikkeket és levonva az 1972. október 26-i, 633-as számú elnöki rendelet és ennek későbbi módosításainak 38/bis. cikkelyében leírt visszafizetéseket,

c) a lottónyeremények adójának 9/10-e

d) a régió területén kirótt import általános forgalmi adó 1/20-a.

70. A tartományok területén villanyáramra kiszabott fogyasztói adó bevétele a tartományokat illeti meg.

71. A tartományok területén közvizek üzemvízcsatornáinak bármilyen célú koncessziós használatára törvényileg kiszabott és kiszabásra kerülő éves bérleti díj 9/10-e a tartományt illeti meg.

72. A tartományok idegenforgalmi adókat és illetékeket vezethetnek be.

73. A régió és a tartományok jogosultak az állami adórendszer alapelveivel összhangban saját adónemeket meghatározni az őket megillető szakterületeken.

74. A régió és a tartományok jogosultak, legfeljebb a rendszeres bevételeik értékben önerőből garantált belső kölcsönököt folyósítani tartós beruházásokra.

75. A tartományok részesednek az alább felsorolt állami bevételekből a nekik ítélt szakterületeken:

a) a regisztrációs és bélyegadó, valamint az állami koncessziós illetékek 9/10-e,

b) a területükön bejegyzett gépjárművek forgalmi adójának 9/10-e,

c) a tartományok területén dohányárakra kirótt adók 9/10-e,

d) az általános forgalmi adó 7/10-e, kivéve a behozatali árukat, levonva az 1972. október 26-i, 633-as számú elnöki rendelet és ennek későbbi módosításainak 38/bis. cikkelyében leírt visszafizetéseket,

e) a régió területén kirótt import általános forgalmi adó 4/10-e, 53-47% arányban elosztva Bolzano és Trento tartományok között,

f) a régió területén értékesített benzin, üzemanyagként használt gázolaj és cseppfolyós gáz után kirótt adó 9/10-e,

g) minden más közvetett és közvetlen állami adóból befolyt bevétel 9/10-e, beleértve a helyi jövedelmi adókat, kivéve a régiót, vagy más közigazgatási szerveket megillető bevételeket.

A megnevezett részesedések magukba foglalják azokat a bevételeket is, amelyek a tartományok területét érintik, de a törvények, illetve kormányzati rendeletek kivitelezésének értelmében a tartomány területén kívül eső hivatalokba folynak be.

76-77.
.....
.....

78. A tartományok céljainak eléréséhez és a törvényesen meghatározott hatásköreik gyakorlására szükséges pénzügyi felzárkóztatás céljával a tartományok részesednek a régió területén beszedett import általános forgalmi adóból legfeljebb 4/10-részben, 53-47% arányban felosztva Bolzano és Trento tartományok között. A részesedés átruházása a felhasználási feltételek meghatározása nélkül történik, érintetlenek maradnak a státútum 15-ös cikkelyének rendelkezései és az ide vágó végrehajtási rendelet.

A részesedés megítélésénél a lakosság és terület felmérésének alapelveit követve figyelembe kell venni az általános állami költségeket az állam más területein az adott, a tartomány hatáskörébe tartozó szakterületeken. A részesedés évente kerül meghatározásra a kormány és a tartományok elnökeinek egyetértésével.

79. Az alkotmány 119-es cikkelyének 3. bekezdésébe foglaltak alkalmazandóak Bolzano és Trento tartományokra.

80. A tartományok az 5-ös cikkelyben meghatározott keretek között törvényeket hozhatnak a helyi pénzügyeket illetően.

81. Bolzano tartomány kiegészítő támogatást nyújthat az önkormányzatok számára a kétnyelvűség bebiztosítására.

Az önkormányzatok céljainak eléréséhez szükséges anyagi hátteret biztosítandó, valamint a törvényben megítélt hatásköreik gyakorlására a tartományok megfelelő pénzügyi forrásokat biztosítanak a községek részére, amelyeket a mindenkori tartományi elnök és az érintett községek egységes képviselője határoz meg.

82. A régió és a tartományok együttműködnek a területükön működő adóhatóságokkal a helyi adórezidensek személyi jövedelemadójának meghatározásánál.

Erre a célra a regionális bizottság és a tartományi bizottságok jogosultak az adóbevallási határidő előtti év december 31-ig a helyi adóhatóságnak bemutatni azokat a dokumentumokkal alátámasztott körülményeket, amelyek indokolják a magasabb adóteher megállapítását.

Az állam pénzügyi hivatalai a régióban és a tartományokban kötelesek a megfelelő bizottságokat értesíteni a bizottságok javaslatai alapján hozott intézkedésekről.

83. A régió, a tartományok és az önkormányzatok saját költségvetéssel rendelkeznek; a költségvetési év megegyezik a naptári évvel.

84. A regionális vagy a tartományi bizottságok kísérő jelentéssel ellátott költségvetési javaslatok és zárszámadásai regionális, illetve tartományi törvény formájában kerülnek jóváhagyásra.

Valamely nemzetiség képviselői többségének indítványára a régió, vagy Bolzano tartomány költségvetési javaslatának egyes fejezeteiről nemzetiségenkénti szavazás tartható.

A költségvetési fejezetek, amelyeket nem hagy jóvá minden nemzetiség képviselőinek legalább fele, 3 napon belül egy 4-tagú, regionális, illetve tartományi képviselőből álló bizottság elé kerül; ezt a bizottságot a tartományi gyűlés, illetve a regionális tanács a ciklus elején és annak teljes idejére választja meg, egyenlőséget biztosítva a két legnagyobb nemzetiségi csoport között, ezek küldötteinek megfelelően.

Az előző bekezdésben leírt bizottság 15 napon belül meghatározza a kérdéses fejezet végleges formáját és a tételek összegét; a döntése kötelező érvényű a regionális tanács, illetve a tartományi gyűlések számára. A döntést egyszerű többséggel hozza meg, ahol minden szavazat egyenlő súllyal bír.

Ha egy megoldási javaslat esetében nem

alakul ki többségi támogatás a fent leírt bizottságban, a regionális tanács vagy a tartományi gyűlés elnöke 7 napon belül átadja a költségvetési javaslatot minden kapcsolódó irattal és a regionális tanács, a tartományi gyűlés, valamint a bizottság vonatkozó tárgyalásának leiratával a regionális alkotmánybíróság Bolzano tartományért felelős autonóm ügyosztálynak, amely 30 napon belül ítélt a jóvá nem hagyott fejezetek leírásáról és a tételek összegéről.

Ez az eljárás nem alkalmazható a bevételi fejezetekre, illetve azon kiadási fejezetekre, amelyek bizonyos, törvényileg előírt összegben kerülnek a költségvetésbe, vagy a testületek hivatalainak és szervezeteinek állandó munkájára vonatkoznak.

A 4. és 5. bekezdésben leírt határozatok megfellebbezhetetlenek, illetve nem támadhatóak meg az alkotmánybíróságon.

A fent leírt, különleges eljárásban megerősített költségvetési fejezetek kivételével, a költségvetési javaslatot elfogadó törvényt a kormány csak törvénysértés, alkotmányellenesség vagy a státútum megsértése miatt támadhatja meg vagy utasíthatja el.

A költségvetési javaslatok és zárszámadások jóváhagyásához a regionális tanácsban Trento, valamint Bolzano tartományok regionális képviselői többségének együttes támogatása szükséges. Ha ezt a többséget nem sikerült elérni, akkor egy regionális szintű szerv jóváhagyása szükséges. Ez a szerv nem módosíthatja azokat a fejezeteket, amelyeket ezen cikkely 3., 4. és 5. bekezdésben leírt módon megtámadtak, és amelyekről a leírt eljárásban döntés született.

85. Amennyiben a külkereskedelemre állami korlátozás vagy engedélyezés érvényes, a régió jogosult a kormánnyal egyetértésben és meghatározott keretek között engedélyezni ilyen jellegű üzleteket.

Ha a külkereskedelem kvóták alapján zajlik, és ez hatással van a régió gazdaságára, a régió saját behozatali és kiviteli kvótát kap a kormány és a régió közötti megállapodásnak megfelelően.

86. Az állam általános rendeletei a devizasabályozásról a régióra is érvényesek.

Az állam a régió alapvető behozatali szükségleteire tartalékot hoz létre a régió külkereskedelméből létrejött nettó devizapozícióból.

VII. SZAKASZ

KAPCSOLATOK AZ ÁLLAM, A RÉGIÓ ÉS A TARTOMÁNYOK KÖZÖTT

87. A régió területén tevékenykedik egy Bolzano tartományért, illetve egy Trento tartományért felelős kormánybiztos. Ezek jogosultak:

1. A kormány utasításai alapján koordinálni az állam jogköreinek gyakorolását a tartományban, valamint ellenőrizni a vonatkozó hivatalok munkáját, kivéve az igazságszolgáltatást, honvédelmet és vasúti közlekedést.

2. Felügyelni az államtól a tartományokra és más közigazgatási szervekre átruházott hatáskörök gyakorlását és szükség esetén panaszt benyújtani a tartományok elnökeinek.

3. Intézkedni a korábban a prefektus jogkörébe tartozó ügyekben, amennyiben ezek a státútum vagy más törvény értelmében nem kerültek a régió, a tartományok vagy más állami szervek hatáskörébe.

A Trento tartományért felelős kormánybiztos gyakorolja az előző bekezdés 2. pontjában leírt jogköröket az egész régióra vonatkozóan és más, a régió teljes területén illetékes közigazgatási szervekkel szemben.

88. A kormánybiztos biztosítja a közrend fenntartását, amelyért felelősséggel tartozik a belügyminiszternek.

Erre a célra felhasználhatja az állami rendőrség erőforrásait, kérheti más fegyveres erők bevetését a hatályos törvények értelmében, és intézkedhet a közbiztonságról szóló törvény 2. cikkelyében leírtak alapján.

A törvényileg a belügyminisztériumot megillető jogkörök érintetlenek maradnak.

VIII. SZAKASZ

BOLZANO TARTOMÁNY KÖZTISZTVISELŐINEK SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

89. Felállítandó a Bolzano tartományban működő állami szervek köztisztviselői állásainak létszámterve funkcionális szempontból.

A létszámtervet az egyes hivatalok várható humán erőforrásai alapján állítják össze, ahogy azt – szükség esetén – a különleges határozatok megszabják.

Az előző bekezdés nem alkalmazható a belügyminisztérium, a rendőrség és a hadügyminisztérium legfelsőbb szolgálatába tartozó hivatalokban.

Az első bekezdésben leírt létszámterv tisztségeit mindhárom nemzetiség polgárai betölthetik, méghozzá a hivatalos népszámlálás adatainak megfelelő arányban.

A német és ladin anyanyelvűeknek fenntartott tisztségek fokozatosan kerülnek betöltésre, míg el nem érik az előző bekezdésben leírt arányt, ami érvényes a felszabadult tisztségekre újonnan alkalmazottak esetében is.

Az első bekezdésben leírt létszámtervbe foglalt hivatalnokok számára biztosítandó a tartományban való hivatali szolgálat állandósága, kivéve a közigazgatási tisztségeket, illetve azokat a tisztségeket, amelyekben szolgálati követelményként, vagy a humán erőforrások fejlesztése miatt szükséges lehet az áthelyezés.

A német anyanyelvű hivatalnokok áthelyezései nem érinthetik az általuk összesen betöltött pozíciók több, mint 10%-át.

A határozatok, amelyek alapján a Bolzano tartományban betölthető, és amelyek alapján adott pozíciókon a német és olasz anyanyelvűeket a lakosság eloszlásával arányosan osztják el, érvényesek a bírói és vizsgálati igazságszolgáltatási hatóságokra is. A német anyanyelvű bírák számára garantált a tartományban végzett szolgálat állandósága, tiszteletben tartva a bírói szabályzat összeférhetlenségi rendelkezéseit. Ezen cikkely 4. bekezdésében leírt irányelvek a német anyanyelvűek számára fenntartott helyek eloszlásáról érvényesek Bolzano tartomány bírósági alkalmazottaira is.

IX. SZAKASZ

AZ IGAZSÁGSZOLÁGLTATÁS TESTÜLETEI

90. Trento-Dél-Tirol régióban létrejön egy közigazgatási bíróság, Bolzano tartományért felelős autonóm ügyosztályal az alább leírtak alapján.

91. A 90. cikkelyben leírt ügyosztály tagjai Bolzano tartomány két legerősebb nemzetiségéből kerülnek ki egyenlő arányban.

Az ügyosztály tagjainak felét a Dél-Tiroli Tartományi Gyűlés nevezi ki.

Az ügyosztály elnökeként egyenlő hosszúságú időszakokban egy-egy német és olasz anyanyelvű bíró váltja egymást, akik a kollégium tagjai közül kerülnek ki. Az elnököket a köztársasági elnök rendelet útján nevezi ki a kollégium bírái közül, a miniszteri tanács elnökének ajánlása alapján.

Szavazategyenlőség esetén az ügyosztály elnökének szavazata dönt. Kivételt képeznek olyan közigazgatási intézkedések, melyek sértenék az egyes nemzetiségek egyenlőségének alapelveit, valamint a régió és a tartomány költségvetését jóváhagyó eljárás.

92. Ha feltételezhető, hogy az államigazgatás régióban működő szerveinek tevékenysége sértheti a polgárok nemzeti hovatartozástól független egyenlőségét, a regionális tanács, vagy a tartományi gyűlések képviselői panaszt emelhetnek a regionális közigazgatási bíróság Bolzano tartományért felelős autonóm ügyosztályánál; ha a Bolzano tartományba tartozó önkormányzatok tevékenységéről van szó, a panaszt az önkormányzati tanács tagjai is benyújthatják, feltéve, hogy az egyenlőség megsértését az önkormányzati tanácsban a sértett nemzetiséghez tartozó képviselők többsége elismeri.

Ha feltételezhető, hogy az első bekezdésben leírt intézkedések sértik Trento tartomány olasz, ladin, moken vagy cimber nemzetiségű lakosainak egyenlőségét, a regionális tanács, vagy a tartományi gyűlések képviselői panaszt emelhetnek a trentói regionális közigazgatási bíróságnál; ha az önkormányzatok tevékenységéről van szó, a panaszt a ladin, moken, vagy cimber községek önkormányzati tanácsainak tagjai is benyújthatják, feltéve, hogy az egyenlőség megsértését az ön-

kormányzati tanácsban a sértett nemzeti-séghez tartozó képviselők 1/5-e elismeri.

93. Az államtanács azon részlegeinek, amelyek hatáskörébe tartozik a regionális közigazgatási bíróság Bolzano tartományért felelős autonóm ügyosztálya által hozott döntések fellebbezési folyamata, legalább egy tagja Bolzano tartomány német népcsoportjához tartozik

94. A régió elnökének jogkörébe tartozik a békebírák és helyetteseik kinevezése, valamint visszavonásuk, elbocsátásuk és felfüggesztésük a köztársaság elnökének javaslatára, valamint a vonatkozó bírói szabályzat betartása mellett.

A békebírói irodákban a jegyzői és hivatalvezetői tisztségekre a régió elnöke olyan személyeket nevez ki, akik teljesítik az igazságszolgáltatás szabályzatának feltételeit.

A régió elnöke jogosult a kinevezés visszavonására és átmeneti felfüggesztésére a szabályzatban leírtak alapján.

Bolzano tartományban a békebírói és helyettes békebírói, valamint a békebírói hivatalban betöltött jegyzői és hivatalvezetői tisztségekre való kinevezés feltétele a német és olasz nyelv teljes ismerete.

95. A békebírók hivatalait a tartományi bizottságok ellenőrzik.

96. Azokon az önkormányzatokon, amelyek településekre vagy kisebb egységekre oszlanak, tartományi törvénnyel helyi békebírói hivatalok hozhatóak létre.

X. SZAKASZ

ELLENŐRZÉS AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG ÁLTAL

97. Érintetlenül hagyva a statútum 56-os cikkelyében, valamint a 84-es cikkely 6. és 7. bekezdésében leírtakat, egy regionális vagy tartományi törvény megtámadható az alkotmánybíróság előtt alkotmányellenességért, illetve a statútum vagy a nemzetiségek egyenjogúságának megsértéséért.

A megtámadási indítványt a kormány nyújthatja be.

Emellett a regionális törvényeket megtá-

madhatja bármelyik tartományi gyűlés; ugyanúgy egy tartományi törvényt a regionális tanács vagy a másik tartományi gyűlés

98. A köztársaság törvényeit vagy törvényerejű rendelkezéseit a régió elnöke vagy a tartományok elnökei megtámadhatják a regionális tanács, illetve a tartományi gyűlés beleegyezésével a statútum, vagy a német és ladin kisebbségek védelme alapelveinek megsértése esetén.

Ha az állam intézkedése sérti a statútum alapján a régióra vagy a tartományokra átruházott hatásköröket, a régió vagy az érintett tartomány az alkotmánybírószágon indítványozhatja az átruházott hatáskörök megerősítését.

Az indítványt a régió vagy a tartományok elnökei nyújtják be a regionális tanács, illetve az érintett tartományi gyűlés beleegyezésével.

A régióra, vagy Trento tartományra vonatkozó fellebbezési vagy illetékességi ütközéssel foglalkozó okiratok egy leiratát a Trento tartományért felelős kormánybiztos, a Bolzano tartományra vonatkozó okiratok egy leiratát a Bolzano tartományért felelős kormánybiztos rendelkezésére kell bocsátani.

XI. SZAKASZ

A NÉMET ÉS LADIN NYELV HASZNÁLATA

99. A német nyelv a régióban egyenrangú az olasszal, mint hivatalos államnnyelvvvel. A törvényi erejű okiratokban és azokban az esetekben, ahol a statútum kétnyelvű megfogalmazást ír elő, az olasz megfogalmazás az irányadó.

100. Bolzano tartomány németajkú polgárai jogosultak az igazságszolgáltatás helyi vagy a régióval foglalkozó irodáival, valamint az állami közigazgatás helyi hivatalaival való kommunikációban az anyanyelvüket használni.

A régió kollektív szerveinek, Bolzano tartomány tartományi gyűlésének és a helyi testületek ülésein a német vagy az olasz nyelv használható.

A hivatalok, közigazgatási szervek és képviselők az első bekezdésnek megfelelően az írott és szóbeli kommunikációban azt a nyelvet használják, amelyen

a megszólítás történt, vagy amely nyelven az ügyel előttük foglalkozó hivatal az adott ügyet vitte. Ha az adott hivatal nyitja meg az ügyet, a vezetése azon a nyelven történik, amely nyelv az érintett anyanyelve.

A konkrétan kiemelt esetek kivételével – és azoktól a rendelkezésektől eltekintve, amelyek a polgárok összességét érintő okiratokkal vagy a közhasználatra szánt okiratokkal, valamint a több hivatalnak címzett okiratokkal foglalkoznak – a német és olasz nyelv külön használata is elfogadott. Változatlan marad az olasz nyelv kizárólagos használata a hadügy intézményeiben.

101. Bolzano tartományban a közigazgatási intézmények a német anyanyelvű polgárokkal való kommunikációban a német helységneveket használják, amennyiben egy tartományi törvény a megnevezést meghatározta és engedélyezte.

102. A ladin, valamint a cimber és moken lakosság Fierozzo, Frassilongo, Palú del Fersina és Luserna községekben jogosult kibontakozni és tevékenységet folytatni a kultúra, a sajtó és a szabadidő-szervezés terén, valamint jogosult helységneveinek és tradícióinak megőrzésére.

Trento tartomány azon iskoláiban, ahol a ladin, a moken és cimber nyelv használatos, biztosítandó a ladin, illetve a német nyelv és kultúra oktatása.

XII. SZAKASZ

Záró és általános rendelkezések

103. A statútum módosítására az alkotmánymódosításra vonatkozó előírások érvényesek.

A statútum módosításának kezdeményezési joga a regionális tanácsot illeti meg az autonóm tartományok tartományi gyűléseinek beleegyezése után.

A kormány vagy a parlamenti képviselők javaslatai a statútum módosítására a köztársaság kormánya, a regionális tanács és a tartományi gyűlések elé terjesztendőek, amelyek 2 hónapon belül állást foglalnak az adott ügyben.

A már jóváhagyott statútum-módosítások nem lehetnek állami népszavazás tárgyai.

104. A 103-as cikkely határozatait nem sértve, a VI. szakasz és a 13. cikkely rendelkezései egyszerű állami törvénnyel módosíthatóak a kormány és illetékesség szerint a régió vagy a két tartomány egyhangú javaslatára.

A 30-as és 49-es cikkelyekbe foglalt rendelkezések a regionális tanács elnökének leváltásáról és bolzanoi tartományi gyűlésről egyszerű állami törvénnyel módosíthatóak a kormány és a régió, illetve Bolzano tartomány egyetértésével.

105. Amennyiben a régió és a tartományok nem határoznak másképp saját törvény formájában, a régióra és a tartományokra átruházott szakterületeken az állami törvények alkalmazandók.

106. A régióról a tartományokra átruházott szakterületeken továbbra is alkalmazandók az alkotmány 1971. november 10-i, 1-es számú módosításának hatályba lépésekor érvényes regionális törvények, amennyiben a tartományi törvények nem határoznak másképp.

107. Az ezen statútumhoz tartozó végrehajtási rendeletek egy egyenlően összeállított bizottság beleegyezése alapján, törvényerejű rendelettel lépnek hatályba. A bizottság 12 tagból áll, akik közül 6 az államot, 2 a regionális tanácsot, 2 Trento és 2 Bolzano tartományt képviseli, és legalább 3 tagja német nemzetiségű.

Az előző bekezdésben meghatározott bizottságon belül egy speciális bizottság alakul, amely a Bolzano tartománynak ítélt hatáskörökkel foglalkozik és 6 tagból áll, melyből 3 az államot és 3 a tartományt képviseli. Az államot képviselő tagok közül 1 német, a tartományt képviselő tagok közül 1 olasz nemzetiségű.

108. A törvényerejű dekrétumok, ame-

lyek a statútumhoz tartozó végrehajtási rendeleteket tartalmazzák – eltekintve a különleges esetektől – az 1971. november 10-i, 1-es számú alkotmánytörvény hatályba lépése utáni 2 éven belül kerülnek kihirdetésre.

Ha az előző cikkelyben leírt bizottságok nem mutatják be végérvényesen a teljes vagy részleges állásfoglalásukat a végrehajtási rendeletek javaslatához 18 hónapon belül, a kormány a következő 6 hónapon belül a bizottság állásfoglalása nélkül bocsátja ki a rendeleteket.

A 68-as cikkelyben leírt, a tartományra átruházott javakat és ezek átruházásának részleteit meghatározó végrehajtási rendeletek az 1971. november 10-i, 1-es számú alkotmánytörvény hatályba lépése utáni 1 éven belül kerülnek kihirdetésre.

109. A nemzeti jelentőségű történelmi és kulturális értékeket képező javak, amelyek kivételt képeznek a statútum 8-as cikkelyében leírt 3-as számú tartományi hatáskör alól, az 1971. november 10-i, 1-es számú alkotmánytörvény hatályba lépése utáni 1 éven belül megjelenő végrehajtási rendeletben kerülnek meghatározásra.

Ugyanezen határidőn belül jelennek meg a statútum 19-es cikkelyére vonatkozó végrehajtási rendeletek.

Amennyiben az előző bekezdésben leírt rendeletek nem jelennek meg a határidőn belül, a tartományok saját törvénnyel vehetik át az adott közigazgatási jogköröket.

110. Az 1971. november 10-i, 1-es számú alkotmánytörvénybe foglalt pénzügyi rendelkezések kezdeti időpontja és technikai részletei, amelyek az 1948. február 26-i, 5-ös számú alkotmánytörvényt egészítik ki és módosítják, végre-

hajtási rendeletekkel kerülnek meghatározásra, a hatáskörök tartományokra való átruházásával időbeli összhangban, de semmiképp sem a 108-as cikkely első bekezdésében leírt határidő után.

111. Az 1971. november 10-i, 1-es számú alkotmánytörvénnyel elrendelt hatáskörök régióról a tartományokra való átruházásával kapcsolatos hivatalok és hivatalnokok átlépését a régiótól a tartományokhoz a régió elnöke a megfelelő tartományi bizottság állásfoglalása alapján saját rendelettel szabja meg; az érintettek beosztása és bérezése nem változhat, emellett figyelembe kell venni a hivatalnokok családi szükségleteit, lakhelyét és nemzetiségét.

112. A régióról az 1971. november 10-i, 1-es számú alkotmánytörvény alapján a tartományokra átruházott hatáskörök miatt a régió által felvállalt hosszú távú kölcsönök terheinek eloszlása a régió és az érintett tartomány közti egyezséggel kerül meghatározásra. Ugyanígy kerülnek elrendezésre az egyéb pénzügyi és vagyoni viszonyok is.

113. Bolzano tartomány 1958. január 5-i, 1-es számú törvényének határozatai az egyetemi hallgatók támogatásáról változatlanok maradnak, fenntartva a tartomány jogát a feltételek és az ösztöndíjak számának meghatározására.

114. Trento-Dél-Tirol különleges statútumának ezen egységesített szövege német fordításban a régió közlönyében jelenik meg.

115. A statútum 25. cikkelyének 2. és 4. bekezdésében leírtak az 1971. november 10-i, 1-es számú alkotmánytörvény hatályba lépésekor hivatalban lévő regionális tanács hivatali idejének lejáta után alkalmazandók.

TÖBB MINT OLVASNIVALÓ

hírek.sk

SZLOVÁKIAI MAGYAR
TELEVÍZIÓS HÍRPORTÁL

www.hirek.sk

hírek.sk

www.hirek.sk

SZLOVÁKIAI MAGYAR
TELEVÍZIÓS HÍRPORTÁL

***boldog karácsonyi ünnepeket
és sikerekben gazdag, áldásos
új esztendőt kívánunk!***

PR CIVIS

OBČIANSKE ZDRUŽENIE |
POLGÁRI TÁRSULÁS |

www.procivis.sk

www.onkormanyzas.sk

procivis@procivis.sk

[/procivis](https://www.facebook.com/procivis)